

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การวิเคราะห์นโยบาย มาตรการ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง
กับการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย”

โดย

รศ.ดร.เอกกมล สายจันทร์

กุมภาพันธ์ 2549

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การวิเคราะห์นโยบาย มาตรการ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง
กับการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย
: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่และพิษณุโลก

คณะผู้วิจัย สังกัด

รศ.ดร.เอกกมล สายจันทร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ชุดโครงการ “ การวิเคราะห์ นโยบาย มาตรการ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง
กับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย ”

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

รายงานการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบาย มาตรการและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่และพิษณุโลก” นี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบาย มาตรการและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย” ที่ทางศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชญาวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย โดยพื้นที่ในจังหวัดภาคเหนือนี้ได้เลือกเอาจังหวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส) ภาคเหนือตอนบน และตอนล่างคือ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดพิษณุโลกตามลำดับเป็นพื้นที่ของการศึกษา

รายงานการวิจัยนี้สำเร็จลงได้ก็โดยได้รับความร่วมมือจากทั้งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปปส. ทั้งสองแห่ง เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอื่นๆ คณะกรรมการขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนทั้งหลายที่ได้กรุณาให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ ที่สำคัญยิ่งคือ การร่วมทำงานอย่างแข็งขันของนักวิจัยร่วมคือ อาจารย์พิกุล อิทธิธีรวงษ์ และ ทีมผู้ช่วยนักวิจัยทั้ง 5 คนคือ คุณจตุพจน์ รัชกิจรุ่งโรจน์ คุณอานัติ สุทธิเสมอ คุณปริยวรรณ สุวรรณศูนย์ คุณกานต์ ไทยาภิรมย์ และคุณพิทยา พุสสาย โดยเฉพาะคุณพิทยา นอกจากจะเป็นผู้ช่วยในการรวบรวมแนวความคิดต่าง ๆ แล้ว ยังทำหน้าที่ในการประมวลข้อมูล และการจัดเรียบเรียงรูปเล่มของรายงานนี้ จึงขอขอบพระคุณท่านทั้งหลายไว้ ณ ที่นี้ด้วย ส่วนข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่อาจพบเห็นในรายงานนี้ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัยภาคเหนือ

เอกกมล สายจันทร์

หัวหน้าโครงการวิจัยภาคเหนือ

พฤศจิกายน 2547

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

1.1	ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของการแพร่หลายของยาเสพติด	1
1.2	ความหมายของสิ่งเสพติด	3
1.3	สถานการณ์ปัญหาเสพติดภาคเหนือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540	4
1.4	สถานการณ์ยาเสพติดนอกประเทศด้านภาคเหนือ	6
1.5	แนวโน้มของสถานการณ์ปัญหาเสติดนอกประเทศด้านภาคเหนือ	7
1.6	สถานการณ์ยาเสพติดชายแดนภาคเหนือ	8
1.7	แนวโน้มของปัญหาเสพติดบริเวณชายแดน	8
1.8	สถานการณ์ยาเสพติดพื้นที่ตอนในภาคเหนือ	9
1.9	แนวโน้มของปัญหาเสพติดในพื้นที่ตอนใน	13
1.10	สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่ใจกลาง (Heart Land)	13

บทที่ 2 วิธีการศึกษาและแนวคิด

2.1	วิธีการศึกษา	15
2.2	แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา	15
2.3	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
2.4	กรอบคิดในการวิจัย	29

บทที่ 3 พัฒนาการของปัญหาและการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของจังหวัดเชียงใหม่

3.1	ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่	30
3.2	สถานการณ์ปัญหาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่	30
3.3	แนวโน้มสถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่	34

บทที่ 4 พัฒนาการของปัญหาและการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของจังหวัดพิษณุโลก

4.1	ข้อมูลพื้นฐานลักษณะทั่วไปของจังหวัดพิษณุโลก	43
4.2	สถานการณ์ปัญหาเสพติดของจังหวัดพิษณุโลกก่อนปี พ.ศ.2545	44
4.3	สถานการณ์ปัญหาเสพติดของจังหวัดพิษณุโลกตั้งแต่ปี พ.ศ.2545	57

บทที่ 5 สรุปผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในภาคเหนือ

5.1	ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในห้วง 3 เดือน ระหว่างประกาศสงคราม เอาชนะยาเสพติดใน 17 จังหวัดภาคเหนือ	64
5.2	ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในห้วงระหว่างประกาศสงคราม เอาชนะยาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด	65

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
5.3 ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในหัวระหว่างประกาศสงคราม เอาชนะยาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง 9 จังหวัด	66
5.4 ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดตั้งแต่ประกาศสงครามเอาชนะ ยาเสพติดจนถึงปัจจุบัน (สิงหาคม 2546) จังหวัดภาคเหนือ (ถึง 31 ส.ค.46)	67
5.5 ผลลัพธ์ (OUTCOMES) ของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตั้งแต่การประกาศสงครามเอาชนะยาเสพติด	68
บทที่ 6 ผลวิเคราะห์องค์กรชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่	
6.1 พัฒนาการและบทบาทขององค์กรชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในจังหวัดเชียงใหม่	72
6.2 แหล่งสนับสนุนจากทั้งภายใน-ภายนอก	78
6.3 กระบวนการในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	80
6.4 ผลการดำเนินงานและผลกระทบต่อชุมชน	82
6.5 กรณีตัวอย่างกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่	84
บทที่ 7 ผลวิเคราะห์องค์กรชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก	
7.1 พัฒนาการและบทบาทขององค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ในจังหวัดพิษณุโลก	93
7.2 แหล่งสนับสนุนจากทั้งภายใน-ภายนอก	96
7.3 กระบวนการในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	98
7.4 ผลการดำเนินงานและผลกระทบต่อชุมชน	101
7.5 กรณีตัวอย่างกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลก	103
7.6 ผลวิเคราะห์จากหน่วยงานของรัฐต่อการดำเนินนโยบายป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดพิษณุโลก	107
บทที่ 8 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	115
บรรณานุกรม	123
เอกสารอ้างอิง	124
ภาคผนวก	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของการแพร่หลายของยาเสพติด

สันนิษฐานกันว่ามนุษย์รู้จักยาเสพติดมานาน้อยกว่า 5,000 ปีมาแล้ว โดยเชื่อว่าชุมชนในแถบตะวันออกกลาง เช่น เมโสโปเตเมีย และบริเวณที่เป็นพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งประเทศอิรักและอิหร่านในปัจจุบันนี้นั้น ประชาชนผู้อยู่อาศัยในบริเวณแถบนี้เป็นคนกลุ่มแรกๆ ที่รู้จักการปลูกฝิ่น นอกจากนี้ชาวกรีกโบราณ ซึ่งมีถิ่นอาศัยอยู่ไม่ไกลจากแถบนี้ก็ทราบว่าฝิ่นมีคุณสมบัติในการระงับความเจ็บปวดต่างๆ และความเครียดของผู้เสพ ชาวอินเดียก็ทราบว่ายาเสพติดทำให้เกิดความมึนเมา ส่วนชาวยุโรปอื่นๆ ก็รู้จักสรรพคุณของฝิ่นเมื่อมีการล่าเมืองขึ้นในศตวรรษที่ 18-19 และชาวอังกฤษเป็นผู้นำฝิ่นจากอินเดียไปใช้ชาวจีนได้ลิ้มรสและผูกพันจนกระทั่งนำไปสู่สงครามฝิ่นระหว่างจีนกับอังกฤษ ในช่วงปีพ.ศ. 2382 – 2384 ที่โด่งดังไปทั่วโลก แต่ในที่สุดจีนก็แพ้ ซึ่งนอกจากจะต้องชดใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนมหาศาลให้แก่อังกฤษแล้วยังต้องถูกบีบบังคับยอมให้อังกฤษเช่าเกาะฮ่องกงกลายเป็นแหล่งสำคัญของการค้ายาเสพติดที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก (ลิขิต เทอดสถิรศักดิ์ : 2528)

ในส่วนของยุโรปและสหรัฐอเมริกาหลังจากได้รับรู้เกี่ยวกับฝิ่นจากบรรดาอาณานิคมทั้งหลายแล้ว ก็ได้มีการค้นพบประโยชน์จากฝิ่นที่สกัดออกมาเป็นมอร์ฟินที่ใช้ในการเยียวยาอาการบาดเจ็บของทหารที่ได้รับจากการต่อสู้ในสงครามต่างๆ จึงทำให้ชาวยุโรปและสหรัฐอเมริกาเริ่มติดยาเสพติดกันมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อพัฒนาไปสู่การผลิตเป็นเฮโรอีน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นยาเสพติดที่ร้ายแรงมากขึ้นและมีราคาแพงมาก แต่โดยที่ประเทศเหล่านี้มีฐานะร่ำรวยทำให้คนมีกำลังซื้อสูงจึงทำให้ยาเสพติดที่ถูกผลิตจากส่วนต่างๆ ของโลกถูกลักลอบนำเข้าสู่ยุโรปและสหรัฐอเมริกามากขึ้นเรื่อยๆ รวมทั้งมีการแปรรูปของผลผลิตยาเสพติดในรูปแบบและคุณสมบัติที่มีความหลากหลายยิ่งขึ้น ที่สำคัญคือ ถึงแม้ว่าบทลงโทษทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดและการเสพจะรุนแรงมากจนถึงขั้นประหารชีวิต แต่ดูเหมือนว่าการแพร่หลายของยาเสพติดกับมีมากขึ้นทั้งนี้เพราะมีผลตอบแทนในการทำการค้าที่สูงล้นสามารถทำให้ร่ำรวยมหาศาลยิ่งกว่าการค้าชนิดใดจะเปรียบได้ ในขณะที่เดียวกันผู้เสพก็มองว่าตนเองได้รับความสุขหรือน้อยความเพลิดเพลินในชีวิต ซึ่งเมื่อเริ่มต้นครั้งหนึ่งแล้วก็จะผูกพันให้แสวงหามาเสพไปเรื่อยๆ ไม่ว่าจะราคาสูงเพียงใดยากที่จะถอนตัวออกไปได้ ยิ่งกว่านั้นกลับทำทนายให้คนใหม่ๆ เข้ามาสู่การค้าและการเสพมากขึ้นเรื่อยๆ

ในกรณีของไทยนั้นแม้จะไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าสังคมไทยเริ่มรู้จักยาเสพติดเมื่อไร แต่การเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดที่ต่อมาเรียกว่ายาเสพติดนั้นก็มีใช้ปรากฏการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ แต่เป็นสิ่งที่ถูกตระหนักมานานหลายร้อยปี ดังจะเห็นว่าในสมัยเริ่มแรกหรือปฐมกษัตริย์ของอาณาจักรอยุธยาเมื่อ 600 กว่าปีที่แล้ว คือ เมื่อปี พ.ศ. 1903 ภายใต้อำนาจของ (สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1) ซึ่งมีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะโจรก็มีบทบัญญัติห้ามซื้อขายเสฟฝิ่น และมีบทกำหนดลงโทษสถานหนักด้วย แต่ก็ไม่สามารถจัดยาเสพติดได้มีหน้าจ้างบางเมืองนั้นเจ้าเมืองเป็นผู้เสฟและผูกขาดการค้าฝิ่นเอง ในสมัยรัตนโกสินทร์นับตั้งแต่

รัชกาลที่ 1 เรื่อยมาก็มีกฎหมายและการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามฝิ่นโดยตลอด โดยเฉพาะในช่วงรัชกาลที่ 3 ที่อังกฤษนำฝิ่นจากอินเดียไปสู่อิน และจีนก็มีการทำการค้ามากขึ้น ประกอบกับในระยะต่อมาภายในจีนมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ทำให้ชาวจีนที่ทั้งเดินทางเข้ามาค้าขายและอพยพหนีภัยสงครามและภัยธรรมชาติเข้ามาสู่ประเทศไทย จำนวนมากยิ่งทำให้การเสฟฝิ่นระบาดมากขึ้นในประเทศไทย จนบางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างชาวจีนกับเจ้าหน้าที่รัฐไทยอย่างรุนแรง รัชกาลที่ 4 จึงเปลี่ยนนโยบายอนุญาตให้มีโรงสูบและร้านขายฝิ่นถูกต้องตามกฎหมาย แต่ต้องขออนุญาตจดทะเบียนและเสียภาษีให้แก่รัฐ ซึ่งปรากฏว่าภาษีจากฝิ่นเป็นรายได้หลักที่สำคัญอย่างยิ่งของประเทศ (ลิขิต : 2528)

อย่างไรก็ดี โดยแรงกดดันของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาที่มีต่อรัฐบาลคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่เข้ามายึดครองอำนาจตั้งแต่ พ.ศ. 2501 เป็นต้นมาได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2501 ได้ขึ้นตอนการจัดการเสฟและการค้าฝิ่นให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2502 และให้ถือว่าตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2501 เป็นต้นไป ผู้เสฟและผู้ค้าฝิ่นเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายจะต้องได้รับโทษ จากการประกาศดังกล่าวทำให้เมื่อถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2501 มีผู้ติดฝิ่นที่ขึ้นทะเบียนทั้งสิ้น 70,985 คน เป็นชาย 69,961 คนและเป็นหญิง 1,024 คน หลังจากนั้นจอมพลสฤษดิ์ ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลขณะนั้นอาศัยความเป็นรัฐบาลเผด็จการมีอำนาจเด็ดขาดลงโทษผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดหลังวันที่ 1 กรกฎาคม อย่างรุนแรง ตั้งแต่การลงโทษจำคุกตลอดชีวิตไปจนถึงการประหารชีวิตด้วยการยิงเป้าก็ทำให้การค้ายาเสพติดเบาบางลงไปประยะหนึ่ง แต่หลังจากนั้นแม้ว่ารัฐบาลชุดต่างๆ ในตลอดระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมาจะได้มีการปราบปรามผู้ค้าและผู้เสฟยาเสพติดในโทษสถานหนัก (แม้จะไม่เท่าจอมพลสฤษดิ์) แต่ก็ไม่ได้ทำให้ปัญหายาเสพติดลดน้อยถอยลงกลับยิ่งปรากฏว่าจำนวนผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีมากขึ้นเป็นหลายเท่าตัวและมีจำนวนเงินที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมากมหาศาลเป็นปัญหาระดับชาติอย่างรุนแรงทั้งทางด้านสุขภาพ ปัญหาด้านสังคม อาชญากรรม เศรษฐกิจ การเมือง เป็นต้น

ดังนั้นรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จึงได้กำหนดเป็นนโยบายสำคัญและเร่งด่วนยิ่งของรัฐบาลในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยเริ่มมีการปฏิบัติตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ในลักษณะที่ให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐค่อนข้างมากในการจัดการดังกล่าวและกำหนดบทลงโทษรุนแรงขึ้นไปจนกระทั่งการยึดทรัพย์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปฏิบัติการครั้งนี้มีผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งในด้านบวกและลบ คือ มีทั้งผู้ถูกจับกุมและถูกสั่งหารรวมทั้งการยึดทรัพย์จำนวนมากซึ่งจะได้นำเสนอในรายละเอียดต่อไป

1.2 ความหมายของสิ่งเสพติด

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) ได้ให้ความหมายของ สิ่งเสพติด ว่า “สิ่งเสพติด” หมายถึงสิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะเกิดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อไปโดยไม่สามารถหยุดเสพยาได้ และจะต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุดจะทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่อร่างกายและจิตใจขึ้น

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522 ที่ใช้ในปัจจุบันได้กำหนดความหมายสิ่งเสพติดให้โทษดังนี้

สิ่งเสพติดให้โทษ หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มปริมาณการเสพขึ้นเรื่อยๆ มีอาการขาดยาเมื่อไม่ได้เสพ มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา และทำให้สุขภาพทรุดโทรม

ยาเสพติดทั้งหลายล้วนเริ่มต้นจากการเป็นยาเพื่อการบำบัดรักษา เพราะฤทธิ์ของยาแต่ละชนิดมีผลต่อการกดและกล่อมประสาทที่แตกต่างกัน เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน และเฮโรอีน เป็นยาระงับปวด แต่ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดและใช้ในการก่ออาชญากรรม ทั้งนี้การนำยาไปใช้ผิดทางอาจเนื่องจากภาวะแวดล้อมที่กดบีบให้ต้องใช้และโดยไม่รู้เท่าทันผลของการเสพ เช่น การใช้ยาบ้าเพื่อให้ทำงานได้มากขึ้นเนื่องจากมีภาระที่ต้องรับผิดชอบและการครองชีพที่สูงขึ้น

ฝิ่น

เป็นยาเสพติดให้โทษที่สำคัญชนิดแรกที่แพร่เข้ามาสู่ประเทศไทย แต่จะเข้ามาตั้งแต่เมื่อใด ไม่ปรากฏหลักฐานยืนยัน จากการสันนิษฐานทางประวัติศาสตร์น่าจะเชื่อว่าคนไทยได้รับอิทธิพลถ่ายทอดเกี่ยวกับเรื่องฝิ่นมาจากชาวจีน ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น เนื่องจากมีสำเภาจีนเดินทางบรรทุกสินค้าเข้ามาค้าขายกับคนไทยจนเป็นที่นิยมในกรุงศรีอยุธยา จนสืบเนื่องมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ยังคงมีการจำหน่ายและเสพฝิ่นกันอย่างแพร่หลายโดยรัฐบาล เพียงแต่เข้มงวดในเรื่องการควบคุมภาษีฝิ่นเท่านั้น แต่ยังมีคนไทยลักลอบซื้อขาย และสูบฝิ่นกันอยู่จำนวนมาก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2501 คณะปฏิวัติภายใต้การนำของ ฯพณฯ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เห็นสมควรให้การเสพและจำหน่ายฝิ่นในประเทศไทยเป็นสิ่งผิดกฎหมายและได้มีประกาศของคณะปฏิวัติให้เลิกการเสพและจำหน่ายฝิ่นโดยเด็ดขาดทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2502 เป็นต้นไป

มอร์ฟิน

มอร์ฟิน เป็นอนุพันธ์ของฝิ่น เป็นสารสกัดมาจากฝิ่นเช่นเดียวกับเฮโรอีน ชาวเยอรมันชื่อ SERTURNER เป็นผู้สกัดจากฝิ่นเมื่อปี ค.ศ. 1803 (พ.ศ. 2346) ได้เป็นครั้งแรก แต่ในปัจจุบันนี้มอร์ฟินสามารถทำขึ้นโดยการสังเคราะห์ด้วยกรรมวิธีทางเคมี

เฮโรอีน

เนื่องจากเฮโรอีนออกฤทธิ์ไวและแรงกว่ามอร์ฟินและฝิ่น วงการแพทย์จึง ได้นำเฮโรอีนมาใช้เป็นยาระงับอาการเจ็บปวดของทหารในสมัย สงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อปี ค.ศ. 1898 (พ.ศ. 2441) ต่อมาพบว่า เฮโรอีนทำให้เกิดการเสพติดและทำให้เกิดผลข้างเคียงที่เป็นโทษอย่างร้ายแรงจึงเลิกนำมาใช้โดยสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายระบุให้เฮโรอีนเป็นยาเสพติดให้โทษ ห้ามมิให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครอง เมื่อ ปี ค.ศ. 1924 (พ.ศ. 2467) หลังจากนั้นต่อมาอีก 35 ปี คือ เมื่อปี พ.ศ. 2502 เฮโรอีนจึงได้แพร่ระบาดสู่ประเทศไทย และในปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยจึงออกกฎหมายระบุให้เฮโรอีนและมอร์ฟินเป็นยาเสพติดให้โทษ

กัญชา

เป็นพืชพันธุ์ไม้ล้มลุกจำพวกหญ้าขึ้นได้ง่ายในเขตร้อน และสามารถขึ้นได้ เกือบทั่วโลก ลำต้นสูงประมาณ 2-4 ฟุต ลักษณะใบจะแยกออกเป็นแฉกประมาณ 5-8 แฉก คล้ายใบมันสำปะหลังที่ขอบใบทุกใบ

1.3 สถานการณ์ปัญหาเสพติดภาคเหนือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540

1.3.1 สถานการณ์ทั่วไปที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาเสพติดในภาคเหนือ มีขนาดความรุนแรงและมิติต่างๆ ที่แตกต่างจากภาคอื่นๆ เนื่องจากมีปัจจัยสภาพแวดล้อมหลายประการที่มาเกี่ยวข้องที่สำคัญ ได้แก่

(1) พื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยตั้งอยู่ในจุดที่เป็นที่ตั้งเดิมของดินแดนสามเหลี่ยมทองคำ (Golden Triangle) ที่ครอบคลุมใน 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย ลาว และพม่า ซึ่งเป็นแหล่งปลูกฝิ่นและผลิตเฮโรอีนที่สำคัญของโลก นอกจากนี้ยังมีการผลิตยาบ้าจำนวนมาก โดยประมาณการยาบ้าประมาณร้อยละ 70 ในสามเหลี่ยมทองคำถูกลักลอบลำเลียงเข้าไปในภาคเหนือของประเทศไทยซึ่งส่งผลให้ภาคเหนือของไทยเผชิญกับปัญหาลักลอบนำเข้ามาจำหน่าย เส้นทางลำเลียงผ่านยาเสพติดและการแพร่ระบาดของยาเสพติด

ตารางแสดงพื้นที่เปรียบเทียบศักยภาพการผลิตยาใน 3 ประเทศ
บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

ปี ประเทศ	1998-1999		1999-2000		2000-2001		2001-2002	
	ฝิ่น		ฝิ่น		ฝิ่น		ฝิ่น	
	เนื้อที่ (Hectares)	ผลิต (ตัน)	เนื้อที่ (Hectares)	ผลิต (ตัน)	เนื้อที่ (Hectares)	ผลิต (ตัน)	เนื้อที่ (Hectares)	ผลิต (ตัน)
พม่า	130,300	1,750	108,700	1,080	105,000	865	-	-
ลาว	26,100	167	19,052	140	22,000	200	-	-
ไทย	702	8	890	6	820	6	268	6
รวม	157,750	1,906	128,642	1,260	130,120	1,071	-	-

แหล่งที่มา : International Narcotics Control Strategy Report ปี 1999 ของ United States
 Department of State : USA และรายงานการสำรวจฝิ่นประจำปีของสำนักงาน ป.ป.ส.

(2) ความไม่สงบภายในประเทศเพื่อบ้านโดยเฉพาะประเทศพม่า ยังคงมีปัญหาคความมั่นคงและความไม่มีเสถียรภาพในการเมือง มีกองกำลังชนกลุ่มน้อยที่เคลื่อนไหวต่อสู้กับรัฐบาลทหารพม่า แม้ว่าในห้วงปีที่ผ่านมา นโยบายการปรองดองในชาติจะประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่งแต่ความหวาดระแวงก็ยังคงมีอยู่ กองกำลังชนกลุ่มน้อยยังมีการสะสมอาวุธ โดยอาศัยรายได้จากการผลิตและการค้ายาเสพติดที่สำคัญ กลุ่มว้าที่ปัจจุบันเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติและมีเขตปกครองของตนเอง ยังมีการผลิตยาเสพติดเพื่อใช้เงินในการพัฒนาพื้นที่ของตนและตั้งแต่ระยะปลายปี 2542 เป็นต้นมา รัฐบาลทหารพม่าได้มีนโยบายเคลื่อนย้ายกลุ่มโกกั้งและ UWSA จากตอนเหนือของภูฏานมาอยู่บริเวณภูฏานตอนใต้ใกล้กับชายแดนไทยด้าน อ. ปางมะผ้า, อ. ปาย จ. แม่ฮ่องสอน และ

อ. เชียงดาว อ. เวียงแหง, อ. ฝาง, อ. แม่สาย จ. เชียงใหม่ ซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับกับการค้ายาเสพติดแล้วทำให้มีปัญหาเสพติดทั้งในเรื่องการผลิต การค้า ลักลอบลำเลียงเข้ามาในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

(3) ความยากจนและขาดการพัฒนา ความไม่สงบในประเทศเพื่อนบ้านเป็นส่วนหนึ่งที่ปิดกั้นโอกาสการพัฒนาโดยเฉพาะในพื้นที่ชนกลุ่มน้อยทำให้เกิดการอพยพแรงงานจำนวนมากเข้ามาหารายได้จากประเทศไทย จึงเป็นช่องทางหนึ่งของการนำเข้ายาเสพติด และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้กลุ่มผู้ค้าโอกาสเหล่านี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

(4) ลักษณะทางกายภาพของสภาพภูมิประเทศภาคเหนือเป็นเทือกสูงและเป็นที่อยู่ของชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ม้ง (เมี้ยว), เมี่ยน (เย้า), อาข่า (อีเก้อ), ลีซอ, มูเซอ รวมทั้งจีนฮ่อ มีการเคลื่อนย้ายเข้า

ออกตามแนวชายแดนที่ยากต่อการควบคุมดูแล ในปัจจุบันกลุ่มประชากรชาวเขาโดยเฉพาะกลุ่มจีนฮ่อ, ม้ง, ลีซอ, ตามแนวชายแดนเกี่ยวข้องในการลักลอบผลิตการค้าและการลำเลียงยาเสพติด และมีขบวนการค้าดังกล่าวจากบริเวณชายแดนสู่พื้นที่ตอนใน

(5) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม มีผลทำให้ประชากรในภาคเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไทยภูเขามีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมด้านวัตถุ เกิดความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ เกิดลัทธิเอาอย่างด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้ชาวไทยภูเขาและผู้นำท้องถิ่นส่วนหนึ่งเขาไปเกี่ยวข้องในการค้ายาเสพติด

1.4 สถานการณ์ยาเสพติดนอกประเทศด้านภาคเหนือ

1.4.1 ปรากฏการณ์ที่สำคัญ และผลกระทบ

➤ ประเทศพม่า มีคำสั่งห้ามการผลิตยาเสพติดบริเวณชายแดนไทย ส่งผลให้แหล่งผลิตโคกซ้ายแดนลดลง แต่การผลิตยังคงมีอยู่ เนื่องจากกลุ่มผลิตได้มีการโยกย้ายแหล่งผลิตไปตั้งอยู่ตอนในของประเทศพม่า ห่างจากชายแดนไทยมากขึ้น จากข่าวสารปรากฏมีโรงงานหรือแหล่งผลิตด้านประเทศพม่าจำนวน 24 แห่ง และนอกจากนี้ยังพบโรงงานขนาดเล็กด้านชายแดนไทย – ลาว จำนวน 7 แห่ง

➤ การปลูกฝิ่นในประเทศพม่าลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายของประเทศพม่าให้ชนกลุ่มน้อยลดพื้นที่การปลูกฝิ่นลงและจากตัวเลขการสำรวจของสหรัฐอเมริกาก็เป็นการยืนยันตรงกันว่าปลูกฝิ่นในประเทศพม่าลดลง แม้ว่าพื้นที่ปลูกฝิ่นโดยรวมจะลดลงแต่แนวโน้มมีการเตรียมการปลูกฝิ่นมากขึ้น ในเขตรัฐฉานตอนใต้ด้านชายแดนไทยตรงข้าม จ.เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทย

➤ ประเทศจีน ยังคงมีนโยบายกดดันประเทศพม่าให้แก้ไขปัญหาเสพติดอย่างจริงจัง โดยเฉพาะปัญหาฝิ่นเฮโรอีนเนื่องจากภายในของจีนประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของตัวยาดังกล่าว แรงกดดันของจีนมีผลให้การลำเลียงเฮโรอีนผ่านจีนน้อยลง และส่งผลกระทบต่อช่องทางอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศไทยมีการจับกุมการลำเลียงเฮโรอีนผ่านทางไทยมากขึ้นในห้วงปีที่ผ่านมา

➤ ประเทศพม่า มีนโยบายให้เมืองชายแดนสำคัญ 3 เมือง เป็นเขตปลอดยาเสพติด ได้แก่ เมียวดี ท่าขี้เหล็ก และเกาะสอง ซึ่งเป็นนโยบายที่ดีและเป็นการส่งสัญญาณความร่วมมือที่ดีระหว่างไทยกับพม่า อย่างไรก็ตาม ผลการปฏิบัติต่อนโยบายดังกล่าวยังไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจน

➤ นโยบายการปรองดองชาติของประเทศพม่า ประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่งและเป็นระดับที่น่าพอใจ เนื่องจากไม่มีการสู้รบกันระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหารพม่าในห้วงปีที่ผ่านมา ซึ่งจะส่งผลให้ชนกลุ่มน้อยลดการไปเกี่ยวข้องหรือผลิตยาเสพติดเพื่อนำรายได้ไปจัดหาอาวุธหรือเลี้ยงดูกำลังพล

➤ ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเสพติดระหว่างไทยกับพม่า มีความร่วมมือมากขึ้นทั้งท่าทีในการตอบรับการประชุมในทุกระดับการประสานความร่วมมือชายแดนในการปราบปรามและเปลี่ยนข่าวสาร นอกจากนี้ยังมีการจับกุมยาเสพติดจำนวนมากในเขตเมืองเมียวดี ท่าขี้เหล็ก และล่าสุดคือการให้ความร่วมมือกับไทยในการจับกุมตัวนักค้ายาเสพติดกลุ่มว่าที่ลำเลียงยาเสพติดเข้าประเทศไทย

➤ การจับผู้นำฝ่ายค้านในพม่า ทำให้ประชาคมโลกไม่พอใจและโดดเดี่ยวพม่ามากขึ้น ในขณะที่รัฐบาลไทยเปิดโอกาสและพยายามหาทางออกที่ดีให้กับพม่าส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าดีขึ้น ดังนั้นความร่วมมือในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐบาลไทยได้แสดงถึงความจริงใจและตั้งใจในการแก้ไขปัญหายา รัฐบาลพม่าน่าจะตอบรับและให้การสนับสนุนไทยในความพยายามที่จะแก้ปัญหายาเสพติดมากขึ้น

1.5 แนวโน้มของสถานการณ์ปัญหายาเสพติดนอกประเทศด้านภาคเหนือ

➤ ประเทศพม่าน่าจะมีการควบคุมปัญหายาเสพติดได้มากขึ้นทั้งจากท่าทีการตอบรับความร่วมมือที่ดีขึ้น ความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่ามีแนวโน้มลดลงตลอดจนความตั้งใจจริงของรัฐบาลไทยในการแก้ปัญหายาเสพติด ทำให้เกิดแรงกดดันทั้งต่อชนกลุ่มน้อยผู้ผลิตและต่อรัฐบาลพม่า อันจะส่งผลดีต่อการควบคุมปัญหายาเสพติดของประเทศพม่า

➤ การลักลอบลำเลียงเข้ามามีแนวโน้มที่จะเข้าด้านประเทศลาวมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเข้มงวดในการสกัดกั้นชายแดนด้านประเทศพม่าที่มีมากขึ้น ความร่วมมือของทั้งสองฝ่ายที่มีมากขึ้น ตลอดจนขยายงานการค้าเดิมถูกทำลายหรือหลบหนีออกจากพื้นที่ไป ทำให้กลุ่มผู้ค้าต้องหาช่องทางใหม่ในการนำเข้า

➤ การผลิตยาเสพติดในประเทศเพื่อนบ้านยังคงมีต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่บางส่วนยังคงเป็นเขตอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลพม่าไม่สามารถเข้าไปควบคุมได้ทั้งหมด อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ป่าเขาการคมนาคมไม่สะดวก จึงเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ค้า ผู้ผลิตยังคงลักลอบทำธุรกิจยาเสพติดต่อไป

➤ การกดดันประเทศพม่าของประชาคมโลก โดยเฉพาะประเทศอเมริกาจะส่งผลให้รัฐบาลพม่าหันไปพึ่งพาจีนมากขึ้น ซึ่งจะมีผลให้จีนมีอิทธิพลในการกดดันประเทศพม่าไม่ให้มีการลักลอบส่งยาเสพติดผ่านจีน ผลกระทบจะเกิดกับไทยซึ่งจะกลายเป็นเส้นทางลำเลียงผ่านยาเสพติดไปยังตลาดโลก

➤ การห้ามสินค้าที่ผลิตในประเทศพม่าเข้าประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีผลทำให้เกิดการตกงานและกระทบกับเศรษฐกิจโดยรวมของพม่า ทำให้เกิดการอพยพแรงงานเข้าประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งบางส่วนของแรงงานจะเป็นพาหะนำยาเสพติดเข้าประเทศ นอกจากนี้ชนกลุ่มน้อยที่มีผลกระทบจากเศรษฐกิจก็จะหันไปพึ่งยาเสพติดต่อไป

1.6 สถานการณ์ยาเสพติดชายแดนภาคเหนือ

1.6.1 ปรากฏการณ์ที่สำคัญและผลกระทบ

➤ นักค้ายาเสพติดบริเวณชายแดนเหนือออกนอกพื้นที่ และนอกประเทศ จากการที่รัฐบาลได้ประกาศสงครามกับยาเสพติด และดำเนินการโดยใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดทำให้นักค้าสำคัญบริเวณชายแดนจำนวนมาก (ประมาณ 60 ราย จากจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน) หลบหนีออกไปอาศัยอยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลให้การค้าการลำเลียงเข้าหยุดชะงัก สำหรับนักค้าที่ยังคงอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ออกมารายงานตัวและเข้ารับการอบรมโครงการทำความดีเพื่อแผ่นดิน และขอมยุดิบตบาททำให้ขาดการเชื่อมต่อของขบวนการการค้าบริเวณชายแดน

➤ การค้าและการลำเลียงเข้ายาเสพติดมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ และช่วงเวลา เช่นในห้วงประกาศสงคราม นักค้าภายในประเทศที่อยู่ตามแนวชายแดนไม่กล้าลำเลียงยาเสพติดเข้าประเทศ กลุ่มนักค้าในต่างประเทศจึงได้พยายามหาชาวพม่าเป็นผู้รับจ้างลำเลียงเข้ามาแทน โดยในระยะแรกใช้วิธีการพกพามา กับตัวต่อมาระยะหลังเริ่มใช้กองกำลังและมีอาวุธคุ้มกัน

➤ ราคาของยาเสพติดนอกชายแดนลดลง ในขณะที่ราคาชายแดนในประเทศเพิ่มมากขึ้น เป็นผลจากมาตรการการสกัดกั้นการปราบปรามทำให้ราคาชายแดนภายในประเทศปรับตัวสูงขึ้น อย่างไรก็ตามส่วนต่างของราคาก็เป็นแรงจูงใจทำให้ชาวพม่ากล้าที่จะเสี่ยงโดยหวังรายได้จากการนำเข้า

➤ ธุรกิจการค้าบริเวณชายแดนซบเซาอย่างผิดปกติ ในห้วงประกาศสงครามการซื้อขายสินค้าอุปโภคบริโภคบริเวณชายแดนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ธุรกิจบางประเภท เช่น การซื้อขายรถยนต์ ก็ยังมีผลกระทบ ทั้งนี้เนื่องจากยอดเงินหมุนเวียนของการค้ายาเสพติดบริเวณชายแดนในอดีตสูงมาก

➤ การหลบหนีออกนอกพื้นที่ของนักค้าและเข้ามาอบตัว ทำให้อิทธิพลและอำนาจมีดบริเวณชายแดนลดลง ส่งผลดีต่อการจัดระเบียบสังคมและชุมชนชายแดน ในการที่จะเสริมสร้างกลุ่มแกนนำใหม่ที่เป็นคนดีเข้ามาดูแลชุมชนให้เข้มแข็งในระยะยาวต่อไป

➤ เริ่มมีการนำยาบ้าที่เก็บซ่อนไว้ออกจำหน่าย ในห้วงประกาศสงครามฯ นักค้าได้หยุดการจำหน่าย เพราะเกรงกลัวต่อมาตรการของรัฐ แต่ภายหลังสงครามนักค้าบางรายเริ่มนำยาบ้าที่ซ่อนออกจำหน่ายในกลุ่มที่คุ้นเคยใกล้ชิด ส่วนใหญ่จะเป็นนักค้าที่ต้องการเงินไปใช้หนี้ โดยมีแรงกดดันจากเจ้าหนี้ และบางส่วนเกรงว่ายาบ้าอาจจะเสื่อมคุณภาพเพราะเก็บไว้นานจึงต้องนำออกมาจำหน่าย

1.7 แนวโน้มของปัญหาเสพติดบริเวณชายแดน

➤ ความพยายามสร้างเครือข่ายใหม่ให้ทำหน้าที่แทน เนื่องจากนักค้าเก่าหนีออกนอกพื้นที่และบางส่วนยุติบทบาททำให้กลุ่มนักค้านอกประเทศเริ่มหาเครือข่ายใหม่ให้มาทำหน้าที่แทน โดยใช้กลุ่มเครือข่ายแต่การสร้างนักค้านำใหม่ยังคงมีปัญหาคงใช้มาตรการกดดันอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมาตรการในการปราบปรามผู้มีอิทธิพลและการยึดทรัพย์ ทำให้นักค้ารายใหม่เกิดความเกรงกลัว

➤ กลุ่มนักค้าเก่าที่อยู่ติดบทบาทอาจจะหวนคืนกลับมาค้าอีกครั้ง เนื่องจากนักค้าเก่าบางคนยังมีหนี้สินที่จะต้องชดใช้ให้กับกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดนอกประเทศอาจถูกกดดันให้หวนกลับมาค้าอีก

➤ การลำเลียงเข้า ยังคงมีแนวโน้มที่จะใช้ชาวพม่าเป็นผู้รับจ้างลำเลียงเข้า โดยมีกองกำลังคุ้มกันโดยลำเลียงเข้าตามเส้นทางป่าเขาและลำเลียงส่งลึกเข้ามาในพื้นที่ชั้นใน การที่กลุ่มผู้ค้ายายังคงจ้างชาวพม่าเป็นผู้ลำเลียงเข้าเนื่องจากชาวเขาบริเวณชายแดนยังคงเกรงกลัวต่อมาตรการของรัฐ และส่วนใหญ่ยังมีบัญชีที่อำเภอเฝ้าติดตาม

➤ อิทธิพลอำนาจมืดบริเวณชายแดน มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากกลุ่มผู้มีอิทธิพลเดินทางหลบหนีไปอยู่นอกประเทศ นโยบายของรัฐบาลต่อเรื่องนี้ชัดเจน ประกอบกับนโยบายการสร้างความเข้มแข็งชุมชนชายแดนได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและเพิ่มขึ้นในปี 2547

1.8 สถานการณ์ยาเสพติดพื้นที่ตอนในภาคเหนือ

1.8.1 ปรากฏการณ์ที่สำคัญและผลกระทบ

➤ ยาเสพติดหายาก ราคาแพง ในห้วงก่อนประกาศสงคราม ราคายาบ้าในพื้นที่ตอนในค่อนข้างถูกราคาเม็ดละ 60-80 บาท ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2546 ราคายาบ้าได้เพิ่มขึ้นเป็นเม็ดละ 200- 300 บาท บางแห่งถึงเม็ดละ 400 บาท นอกจากราคาจะแพงขึ้นแล้วยังเกิดภาวะขาดแคลน ยาเสพติด หายาเสพติดได้ยากจะมีจำหน่ายบ้างก็เฉพาะในกลุ่มผู้เสพที่คุ้นเคยใกล้ชิดอยู่ในวงจำกัด

➤ ผู้เสพ ผู้ค้ายอมเปิดเผยตัว มีผู้เสพ ผู้ค้าจำนวนมากที่ออกมารายงานตัวกับทางราชการโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีรายชื่อในบัญชี เหตุผลหลักที่ผู้เสพ ผู้ค้าออกมารายงานตัวคือ กลัวถูก ตัดตอน จำนวนผู้ที่ออกมารายงานตัวจะสูงกว่าเป้าหมายที่เคยประมาณการไว้ เช่น ผู้เสพในภาคเหนือเคยมีการประมาณการไว้ 65,000 คน แต่ปรากฏว่ามีผู้มารายงานตัวเป็นผู้เสพทั้งสิ้น 101,466 คน (ณ วันที่ 31 ส.ค. 2546)

ตารางแสดงจำนวนผู้มารายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่

จังหวัด	ผู้มารายงานตัว (คน)	จังหวัด	ผู้มารายงานตัว (คน)
1. เชียงใหม่	16,190	9. ตาก	5,053
2. แม่ฮ่องสอน	1,942	10. สุโขทัย	5,493
3. ลำพูน	4,765	11. อุดรดิตถ์	4,693
4. ลำปาง	4,943	12. พิษณุโลก	4,115
5. เชียงราย	5,463	13. พิจิตร	2,229
6. พะเยา	5,251	14. เพชรบูรณ์	9,709
7.แพร่	8,881	15. กำแพงเพชร	6,069
8. น่าน	5,822	16. นครสวรรค์	7,584
		17. อุทัยธานี	3,265

ที่มา : ณ วันที่ 31 ส.ค. 2546

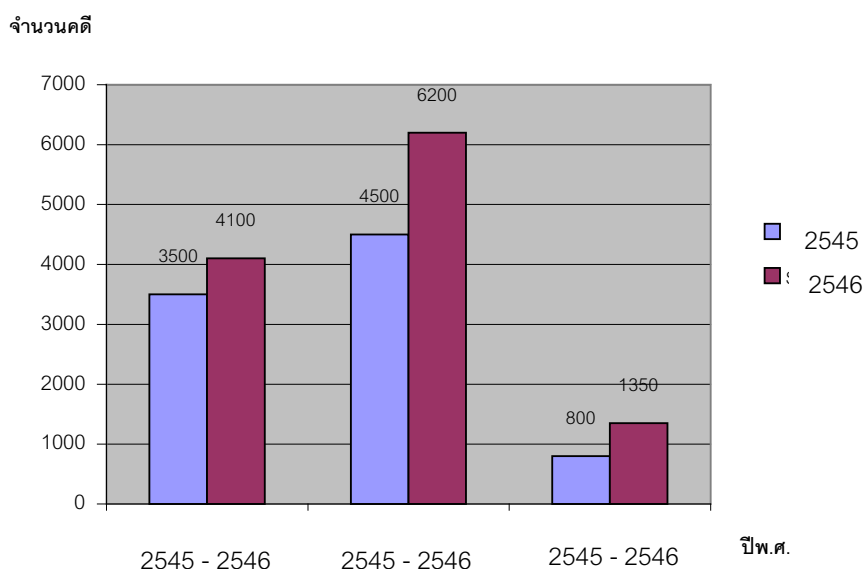
➤ ผู้ค้ายุติบทบาท และหลบหนีออกนอกพื้นที่ในห้วงประกาศสงคราม ผู้ค้าส่วนใหญ่ยอมยุติบทบาทโดยหยุดการซื้อขาย เพราะเกรงกลัวต่อมาตรการขั้นเด็ดขาดของรัฐบาล ผู้ค้าบางรายแม้จะไม่ไปรายงานตัวต่อทางราชการ แต่ก็หยุดการเคลื่อนไหว ไม่มีการซื้อขายยาเสพติด โดยจะนำยาเสพติดที่เหลือเก็บซุกซ่อน รอดูท่าทีของรัฐบาล มีผู้ค้าบางรายหลบหนีออกจากพื้นที่ไปพักอาศัยในพื้นที่จังหวัดอื่นเพื่อหลบเลี่ยงการติดตามเฝ้าดูและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่

➤ มีการยึดอายัดทรัพย์สินของผู้ค้ายาเสพติด จากนโยบายของรัฐที่จะปราบปราม ผู้ค้ารายสำคัญด้วยการใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกฉบับเข้ามาพิจารณาดำเนินการ ขยายผลและยึดทรัพย์สินมีผลให้เจ้าหน้าที่ทุกท้องที่ตื่นตัวเร่งรัดดำเนินการ จนปริมาณคดีและทรัพย์สินที่ยึดได้เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย โดยช่วงประกาศสงครามคณะกรรมการมีคำสั่งยึด/อายัดจำนวน 103 ราย มูลค่าทรัพย์สิน จำนวน 61,831,869 บาท และห้วงเดือน พฤษภาคม – กรกฎาคม มีคำสั่งยึด / อายัด จำนวน 169 ราย รวมมูลค่าทรัพย์สิน เป็นจำนวนเงิน 173,438,365 บาท

➤ ผู้ใช้ / ผู้เสพ ส่วนใหญ่สามารถเลิกใช้ยาบ้าได้ เนื่องจากทุกภาคส่วนของสังคม ตลอดจนภาครัฐมีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาผู้ใช้/ผู้เสพอย่างจริงจัง ทำให้ผู้ใช้ / ผู้เสพส่วนใหญ่ที่ยังไม่ติดสามารถเลิกยาเสพติดได้ด้วยตัวเอง และกลับมาใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติ ในขณะเดียวกันสังคมเริ่มเปิดกว้างยอมรับและเอื้ออาทรต่อผู้เส่มากขึ้น ทำให้เกิดกำลังใจอย่างมากต่อผู้เลิกใช้ยาเสพติด

➤ ผู้เสพบางส่วนเปลี่ยนพฤติกรรมใช้ยาเสพติดอื่นทดแทน เนื่องจากยาบ้ามีราคาแพงและหาซื้อยาก ทำให้ผู้เสพยาเสพติดบางส่วนที่ยังไม่สามารถเลิกเสพยาเสพติดได้ หันไปใช้สารระเหย เหล้า เบียร์ ตลอดจนยา กลุ่มประสาทแทน โดยกลุ่มวัยรุ่นจะนิยมใช้สารระเหยและยา กลุ่มประสาททดแทน ส่วนเหล้าเบียร์พบในทุกกลุ่ม รวมทั้งผู้ที่เลิกเสพยา

➤ มีการจับกุมผู้ค้า ผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากขึ้นในห้วงประกาศสงคราม สถิติการจับกุมในพื้นที่ภาคเหนือได้เพิ่มขึ้นอย่างมากในห้วง 3 เดือน ที่ประกาศสงคราม โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 30 เมื่อ เทียบกับห้วงก่อนประกาศสงคราม และภายหลังสงครามจำนวนคดีได้ลดลงอย่างมากเช่นกัน โดยลดลงถึงร้อยละ 80 อย่างไรก็ตาม การจับกุมที่ดำเนินการไปส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้ค้ารายย่อย และรายกลาง สำหรับกลุ่มนักค้ารายใหญ่และขบวนการที่สำคัญยังไม่ถูกทำลายมากนัก

➤ การร้องเรียนขอความเป็นธรรมมีมากขึ้น เนื่องจากมีการเร่งรัดการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้า ทำให้ผู้ปฏิบัติต้องเร่งรีบ ขาดความรอบคอบข้อมูลบางอย่างอาจผิดพลาด ผลกระทบกับประชาชนที่อาจไม่เกี่ยวข้อง ในขณะที่งานองค์กรต่างๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้พยายามเข้ามาตรวจสอบ ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความไม่สบายใจในการปฏิบัติตามนโยบาย

➤ มีการนำยาเสพติดที่เก็บซุกซ่อนไว้ออกจำหน่ายตั้งแต่เดือนพฤษภาคมเป็นต้นมา มาตรการปราบปรามในพื้นที่เริ่มอ่อนตัว ไม่เข้มข้นเหมือนกับห้วง 3 เดือนแรก กลุ่มผู้ค้าบางรายเริ่มนำยาบ้าที่เก็บซุกซ่อนออกจำหน่าย ด้วยเกรงว่ายาบ้าที่เก็บไว้อาจจะเสื่อมคุณภาพและต้องการเงินมาใช้หนี้

➤ ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานมากกว่าร้อยละ 80 จากการที่รัฐบาลได้ประกาศสงครามกับยาเสพติด และใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดส่งผลให้ผู้เสพยาจำนวนมากเลิกเสพยา ผู้ค้าหยุดพฤติกรรมทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจ โดยผลการสำรวจทุกสำนักปรากฏตรงกันว่ามากกว่า ร้อยละ 80 ของ

ประชาชนมีความพึงพอใจในการดำเนินงาน แม้จะมีผลข้างเคียงกระทบหรือสร้างความ ไม่เป็นธรรมกับประชาชนบางส่วน แต่โดยภาพรวมแล้วประชาชนพึงพอใจ

➤ ปัญหาการปลูกฝิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ แม้ว่าการปลูกฝิ่นในประเทศจะลดลงไปอย่างมากเมื่อเทียบกับอดีต แต่ก็ยังมีการปลูกในบางพื้นที่จากตัวเลขการสำรวจในปี 2545 /46 มีการลักลอบปลูกฝิ่นทั้งสิ้น 5,265.58 ไร่ ลดลงจากปีที่ผ่านมา 2,591.53 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.98 และสามารถตัดทำลายได้ทั้งสิ้น จำนวน 4,794.77 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 91.05 ซึ่งเป็นอัตราการตัดทำลายสูงสุดเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา

เปรียบเทียบพื้นที่ปลูกฝิ่นและการตัดทำลาย

ปี	พื้นที่ปลูกฝิ่น (ไร่)	พื้นที่ตัดทำลาย (ไร่)	ตัดทำลายร้อยละ
2542/43	6,796	4,734	69
2543/44	6,897	5,199	75
2544/45	7,857	6,183	78
2545/46	5,265	4,794	91

พื้นที่ปลูกฝิ่นแยกเป็นรายจังหวัด

จังหวัด	ปี 2543/44	ปี 2544/45	ปี 2545/46
เชียงใหม่	2,864.79	3,765.83	3,047.68
แม่ฮ่องสอน	1,926.16	1,663.09	829.10
ตาก	477.35	670.16	617.63
เชียงราย	1,147.90	1,375.88	425.98
น่าน	121.02	131.19	143.48
ลำปาง	138.00	72.13	84.82
พิษณุโลก	9.29	15.59	36.13
พะเยา	119.12	88.77	26.89
กำแพงเพชร	69.47	36.75	26.13
แพร่	12.88	13.51	14.93
เพชรบูรณ์	47.79	21.55	8.69
เลย	3.63	2.66	4.12

1.9 แนวโน้มของปัญหายาเสพติดในพื้นที่ตอนใน

➤ มีการหาตัวยาอื่นทดแทนในกลุ่มที่ไม่สามารถเลิกได้ เนื่องจากยาบ้าหายาก ราคาแพง กลุ่มผู้เสพยาที่ยังไม่สามารถเลิกได้จะหันไปพึ่งยาตัวอื่น เช่น สารระเหย ยาแก้ลมประสาท เหล้า เบียร์ และที่สำคัญ ยาไอซ์ และยาไอซ์ กำลังเป็นยาเสพติดที่กลุ่มวัยรุ่นให้ความสนใจ

➤ มีกลุ่มผู้ติดยาบางส่วนกลับไปเสพยา กลุ่มผู้ติดยาเสพติดมานานและติดมาก ซึ่งในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ มีจำนวนประมาณ 15,000 คน หรือร้อยละ 15 ของผู้เสพยา / ผู้ใช้ทั้งหมด (98,000 คน) จะเป็นกลุ่มที่พยายามแสวงหาตัวยาอื่นทดแทน หรือหันกลับไปเสพยา หากกระบวนการบำบัดและการดูแลหลังการบำบัดรักษามีประสิทธิภาพในกลุ่มนี้จะลดลง

➤ ผู้ค้าส่วนใหญ่ยังคงยุติบทบาท โดยเฉพาะกลุ่มผู้ค้าที่มารายงานตัวและได้ผ่านการอบรมตามโครงการทำความดีเพื่อแผ่นดินและประเมินว่า ร้อยละ 50-80 จะไม่หันกลับไปทำการค้าอีก สำหรับกลุ่มนักค้ารายสำคัญและกลุ่มที่ไม่มารายงานตัว อาจมีบางส่วนที่กลับไปค้าอีกแต่ปริมาณ คงไม่มาก เนื่องจากยังเกรงกลัวต่อมาตรการปราบปรามของรัฐ โดยเฉพาะมาตรการริบทรัพย์

➤ มีการลักลอบผลิตแบบอัดเม็ดยาบ้าคุณภาพต่ำในพื้นที่ตอนใน เนื่องจากยังมีผู้เสพยาที่ยังหลงเหลืออยู่จำนวนหนึ่ง ความต้องการใช้ยากระตุ้นของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มบริการที่ทำงานกลางคืน และกลุ่มวัยรุ่นที่ต้องการความสนุกสนาน แม้จะลดลงไปมากแต่ก็ยังคงเหลืออยู่จึงเป็นมูลเหตุให้ผู้ค้าพยายามผลิตอัดเม็ดยาคุณภาพต่ำออกจำหน่ายเพื่อหวังกำไร

➤ แนวโน้มการปลูกฝิ่นคาดว่าจะลดลงมากกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่ปลูกในปี 2545/46 โดยพื้นที่สำคัญคาดว่าจะมีการปลูกได้แก่ อ. แม่แจ่ม, อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน และ อ.ท่าสองยาง จ.ตาก

1.10 สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่ใจกลาง (Heart Land)

พื้นที่ใจกลางหรือ Heart Land หมายถึง พื้นที่เมืองสำคัญซึ่งมีการขยายตัวของเมืองสูง มีปัจจัยเสี่ยงทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการบริหารที่ซับซ้อน มีปัญหาทั้งการค้าและการแพร่ระบาดรุนแรง

1.10.1 ปรากฏการณ์สำคัญ และผลกระทบ

➤ การดำเนินงานขาดเจ้าภาพรับผิดชอบที่ชัดเจน พื้นที่ชุมชนเมืองจะอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการบริหารงานที่อิสระจากส่วนกลาง และจังหวัด มีงบประมาณเป็นของตนเอง ทำให้การตอบรับต่อนโยบายส่วนกลางไม่รวดเร็วและจริงจัง เท่าที่ควร ดังนั้นการแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนเมืองจึงยังไม่มีมีการดำเนินงานอย่างเข้มข้น เหมือนกับการแก้ไขปัญหาเสพติดในชนบท

➤ กลไกในการดำเนินระดับชุมชน ขาดอำนาจทางกฎหมายรองรับ ซึ่งจะแตกต่างจากชุมชนในชนบทที่ยังมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายรองรับ ทำให้ผู้นำชุมชนในเขตเมืองไม่สามารถแสดงบทบาทในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างเต็มที่

➤ ลักษณะการจัดตั้งและรวมตัวของชุมชนไม่ชัดเจน เป็นชุมชนที่มาจากหลายถิ่นฐานขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงในลักษณะเครือญาติและวัฒนธรรม นอกจากนี้ลักษณะของอาชีพก็มีความแตกต่างหลากหลายทำให้การรวมกลุ่ม หรือการรวมตัวกันไม่ดีเท่าที่ควร ส่งผลให้การสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อดูแลป้องกันปัญหายาเสพติดเป็นไปได้ยากโดยเฉพาะในชุมชนแออัดซึ่งมักจะเป็นแหล่งจำหน่ายยาเสพติดเพราะคนในชุมชนมีความยากจนต้องการหารายได้

1.10.2 แนวโน้มของปัญหายาเสพติดในพื้นที่ใจกลาง (Heart Land)

➤ ชุมชนแออัดในเมือง ยังคงเป็นแหล่งจำหน่ายยาเสพติดที่สำคัญให้กับกลุ่มเด็กนักเรียนและเยาวชนหากไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานที่จะเข้าไปรับผิดชอบ ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ปัญหาก็จะดำรงอยู่ต่อไป

➤ เด็กและเยาวชนจากต่างถิ่นที่มาอาศัยอยู่ตามหอพักและห้องเช่า เป็นกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การจัดระเบียบหอพักและสถานบันเทิง รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมทางเลือกที่สร้างสรรค์ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์จะช่วยลดปัญหาได้

➤ การแพร่ระบาดของตัวยาใหม่ๆ ชุมชนเมืองมักจะเป็นจุดกำเนิดของปัญหายาเสพติดตัวใหม่ๆ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเสี่ยง จะเป็นกลุ่มที่สร้างกระแสค่านิยมให้แพร่กระจายไปยังกลุ่มอื่น แนวโน้มตัวยาใหม่ที่น่าเป็นห่วงคือ ยาอี ยาเค และยาไอซ์ ซึ่งปัจจุบันยาไอซ์เริ่มมีการกล่าวถึงกันมากขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น

บทที่ 2

วิธีการศึกษาและแนวคิด

งานวิจัยชิ้นนี้มีวิธีการศึกษาและได้นำแนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการประกอบการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้คือ

2.1 วิธีการศึกษา

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์การแพร่ระบาดของปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการ บทบาท กระบวนการดำเนินงานขององค์กร / เครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
3. เพื่อสังเคราะห์และประเมินผลจากการดำเนินงานตามมาตรการ นโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์กรและเครือข่าย

พื้นที่และกรณีศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้ได้เลือกพื้นที่ในการศึกษา คือ จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากทั้งสองพื้นที่เป็นที่ตั้งของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) โดยได้มีการกำหนดตัวอย่างหรือกรณีศึกษาในการศึกษา คือ โครงการหรือกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งได้ทำการคัดเลือกโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ จำนวน 10% ของโครงการทั้งหมดเป็นกลุ่มกรณีศึกษาในสองพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ คือ กลุ่มแกนนำของโครงการหรือเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลจากแบบสอบถาม และใช้วิธีการเชิงปริมาณโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละเพื่ออธิบายลักษณะความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทำการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล

2.2 แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิดในการจัดการกับปัญหาจากรัฐถึงประชาสังคม

ในสังคมของรัฐก่อนยุครัฐชาติ (Nation –State) ซึ่งเป็นสังคมที่รัฐมิได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือจัดการกับชุมชนมากเท่าไรนัก ทำให้ความเป็นชุมชนมิให้เห็นได้อย่างชัดเจนภายใต้สังคมของรัฐโบราณ โดยชุมชนจะมีลักษณะอยู่กันเป็นพี่น้อง เป็นญาติ มีกฎกติกาที่ใช้ควบคุมสมาชิกภายในชุมชนกันเอง มีความเชื่อร่วมกัน มีการช่วยเหลือค้ำจุนกัน นอกจากนี้ยังมีการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมร่วมกันคือ การเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิตร่วมกัน ด้วยการที่ชุมชนมีทุกอย่างอย่างสมดุลไม่ว่าจะเป็นทั้งความเชื่อ ศาสนา อาชีพ การรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาต้น

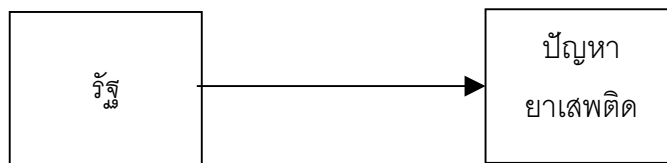
น้ำลำธาร รักษาป่า อย่างสมดุลกัน จึงทำให้ความเป็นชุมชนอยู่อย่างยั่งยืนมาเป็นเวลาช้านาน แต่ในสังคมสมัยใหม่ที่พัฒนาเป็นรัฐชาติก่อให้เกิดการดึงอำนาจจากชุมชนมารวมศูนย์อยู่ที่รัฐเป็นสำคัญ สถาบันและองค์กรต่างๆของรัฐที่เกิดขึ้นใหม่ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญแทนที่ชุมชนในการจัดการและควบคุมความเป็นไปทั้งหลายของคนในชุมชน โดยแสดงผ่านการกำหนดเป็นกฎหมาย คำสั่ง กฎหมาย นโยบายและอื่นๆ ที่สถาบันหรือองค์กรของรัฐนำไปปฏิบัติ จึงทำให้เกิดการแยกส่วนและเหลื่อมซ้อนกันอยู่ระหว่างส่วนที่เป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆระหว่างผู้คนในสังคมอย่างเช่นที่เคยเป็นมาด้วยความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนหรือประชาชนทั้งหลายกับอำนาจรัฐ ซึ่งในรัฐสมัยใหม่แบบรัฐชาติที่วางนี้ โดยส่วนใหญ่จะพบว่า บทบาทของความสัมพันธ์แบบหลัง คือ การมีอำนาจของรัฐเหนือชุมชนหรือสมาชิกของสังคมจะเป็นลักษณะเด่นมากกว่า การที่ชุมชนจะเป็นผู้มีบทบาทนำสมาชิกของชุมชนในเรื่องราวต่างๆ ลักษณะเช่นนี้จะพบเห็นทั่วไปในรัฐชาติสมัยใหม่ในส่วนต่างๆของโลก จะแตกต่างกันแต่เพียงความเข้มข้นของอำนาจรัฐของแต่ละประเทศจะแสดงออกมามากน้อยต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศ

หากเช่นเดียวกับกรณีรัฐของสังคมไทยที่ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะเป็นรัฐที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) อันเป็นระบอบการปกครองที่เป็นเพียงวิธีในการทำให้ผลประโยชน์ของคนในสังคมได้รับการตอบสนองของรัฐมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันกลับเป็นตัวการในการทำให้รัฐมีอำนาจในการครอบงำสังคม (State over society) และทำให้รัฐมีอำนาจทางการเมือง (political power) อันเป็นพลังในการขับเคลื่อนการใช้อำนาจของตนโดยใช้กลไกของรัฐ (state apparatus) เป็นเครื่องมือในการครอบงำทางสังคมไม่ว่าจะออกมาในรูปของตัวบทกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายต่าง ๆ ซึ่งการกระทำของรัฐที่เกิดขึ้นมานั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่รัฐไทยเป็นรัฐอุปถัมภ์มาโดยตลอดที่ความสัมพันธ์ของผู้ใช้อำนาจรัฐกับประชาชนมีลักษณะเป็นเพียงขุนนาง (ผู้ปกครอง) กับไพร่ทาส (ผู้ถูกปกครอง) และถึงแม้ว่ารัฐไทยจะอยู่ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยก็ตาม ด้วยการทำงานของรัฐในลักษณะเช่นนี้จึงทำให้บุคคลอันเป็นพลเมือง และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในสังคมมีอำนาจทางการเมืองน้อยมาก นอกจากนี้ยังเป็นสังคมที่ปราศจากพลังอำนาจทางการเมือง โดยรัฐจะเป็นผู้กำหนดบทบาทของบุคคลอันเป็นพลเมืองที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่อันพึงกระทำต่อรัฐภายใต้การกำหนดกรอบของรัฐ หากพลเมืองคนใดคนหนึ่งภายในรัฐมิได้ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่อันพึงได้จากรัฐ บุคคลหรือพลเมืองคนนั้นถือว่ามีความผิดตามกฎหมาย จากรายละเอียดที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้นได้สะท้อนให้เราเห็นถึงการมีอำนาจของรัฐในการชี้นำประชาชนในสังคมให้ยึดถือและปฏิบัติตาม โดยมิได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากเท่าไรนัก ในการบริหารจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นดังที่นักวิชาการท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับรับสมัยใหม่ไว้ดังนี้ **“รัฐสมัยใหม่”** นั้นผูกขาดอธิปไตยไม่มีการแบ่งอำนาจให้กลุ่มหรือชุมชน และสถาบันทางสังคม การเกิดรัฐสมัยใหม่คือการขยายอำนาจรัฐ และการที่รัฐเข้าไปทำการด้านต่าง ๆ แทนสังคมหรือครอบครัวยิ่งขึ้น เช่นเข้าไปในเศรษฐกิจ ธุรกิจ เข้าไปในวัฒนธรรม-การศึกษา เข้าไปในการเลี้ยงดูเด็ก-คนแก่ และรักษาพยาบาลผู้เจ็บป่วย ดังนั้นในขณะที่ยุคสมัยใหม่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ๆ กลับเป็นรัฐ “เผด็จอำนาจ” มากขึ้น ๆ เพราะไปแย่งอำนาจจากสังคม-ชุมชน-ครอบครัว ยิ่งขึ้น ๆ เช่นกัน” (อนุก เหล่าธรรมทัศน์ 2545 ,หน้า6-11)

จากทัศนะดังกล่าวจึงขอยกตัวอย่างให้เห็นในกรณีของประเทศไทยที่ได้ใช้อำนาจผ่านกลไกของรัฐ คือ กฎหมายในการจัดการกับปัญหาเสพติด โดยวิธีการวิสามัญฆาตกรรมที่ประชาชนมองว่าเป็นการฆ่าตัดตอนผู้ผลิตและค้ายาบ้า ซึ่งวิธีการจัดการกับปัญหาของรัฐในวิธีการดังกล่าวกลับไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวให้หมดสิ้นไปแต่อย่างใด แต่กลับเป็นวิธีการที่ทำให้คนในสังคมและชุมชน มองวิธีการของรัฐว่าเป็นวิธีการริดรอนสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลหรือประชาชนผ่านการมีอำนาจของรัฐมากเกินไป ที่สำคัญยิ่ง คือ วิธีการแก้ไขปัญหโดยให้กลไกหรือสถาบันต่างๆของรัฐเป็นผู้ปฏิบัติการไม่ว่าจะในรูปแบบของความรุนแรง เช่น การวิสามัญฆาตกรรมและการประหารชีวิต หรือวิธีการจับกุมแล้วลงโทษด้วยการคุมขัง ผลปรากฏว่าวิธีการจัดการปัญหาดังกล่าวได้ผลเพียงระยะหนึ่งแล้วปัญหาดังกล่าวได้ปะทุขึ้นมาอีกเป็นระลอก ดังนั้นวิธีการดังกล่าวจึงมิใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ได้ผลอย่างกว้างขวางและยั่งยืน จึงทำให้รัฐเริ่มหันมาตระหนักหรือเห็นความสำคัญของภาคสังคมหรือชุมชนที่เป็นเจ้าของปัญหาควรจะเป็นผู้เข้ามามีบทบาทหลัก หรือบทบาทร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดให้ได้ผลยิ่งขึ้น

ภาพที่ 1

ภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับปัญหาเสพติดที่ผ่านมา (ในฐานะรัฐเป็นผู้ขึ้นนำ)

จากแนวความคิดที่มองว่าภาคสังคมหรือชุมชนควรมีบทบาทร่วมด้วยกับรัฐในการจัดการกับปัญหาดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนี้ จึงสอดคล้องกับแนวความคิดของกลุ่มนักคิดหลายกลุ่ม ดังนี้คือ

กลุ่มแนวคิดพหุนิยม ที่ต้องการลดขนาดของรัฐ ลดบทบาทรัฐ ลดอำนาจหน้าที่รัฐและเสนอให้รัฐรับรองสิทธิหรือให้ความชอบธรรมแก่กลุ่ม-ชุมชน สถาบันทางสังคมมากขึ้นให้บทบาทและอำนาจหน้าที่แก่ภาคสังคม และภาคประชาชนมากขึ้น

กลุ่มแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน ในปัจจุบันของสังคมไทยที่มองว่าการเมืองเป็นสิ่งที่ต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำ เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม เป็นการเมืองเพื่อความสมัคสมานมากกว่าเพื่อการแข่งขัน หรือการแตกแยกขัดแย้ง เป็นการเมืองเพื่อระดมภายใน และทรัพยากรภายในชุมชน หรือพูดในอีกกรณีหนึ่งก็คือเป็นการเมืองเพื่อให้คนและชุมชนพากันพึ่งตนเองไม่หวังพึ่งคนอื่น โดยเฉพาะไม่หวังพึ่งนักการเมืองและผู้มีอิทธิพล นอกจากนี้พวกวัฒนธรรมชุมชนยังมีความคิดที่ให้ชุมชนมีการพึ่งรัฐและระบบราชการให้น้อยลง มีการปลุกเร้าให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของชุมชน และเกิดความภาคภูมิใจที่จะได้ทำอะไรเองโดยไม่ต้องหวังพึ่งรัฐและรอคอยรัฐ ซึ่งการปลุกเร้านี้เสมือนเป็นการปลุกฝังอุดมการณ์ เรื่องการพัฒนาที่นำโดย “ชุมชน”

กลุ่มแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ที่มีแนวความคิดสอดคล้องกับกลุ่มแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนที่ต้องการลดบทบาทอำนาจของรัฐให้น้อยลงในสังคม โดยกลุ่มแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม มีความคิดว่า การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองที่อยู่ในรูปของการที่รัฐธรรมนูญได้ถูกแก้ไขให้ประชาชนลงชื่อถอดถอนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเสนอร่างกฎหมายบางอย่างได้ด้วยตนเอง รวมถึงการให้ประชาชนสามารถลงประชามติรับรองกฎหมายสำคัญ ๆ ได้ นั่นส่งผลทำให้ประชาชนสามารถควบคุมตัวแทนของตนเองได้ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการกระทำที่ช่วยในการลดอำนาจ บทบาทหน้าที่ของรัฐในทางมิชอบ ซึ่งการกระทำส่วนใหญ่ของรัฐเป็นการกระทำเพื่อผลประโยชน์ของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งภายใต้สังคมเท่านั้น

จากแนวคิดของคนในชุมชนและสังคม กลุ่มแนวคิดพหุนิยม กลุ่มแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนและกลุ่มแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม จึงนำไปสู่การเกิดพัฒนาการทางแนวคิดในเรื่อง **“ประชาสังคม” (Civil Society)** ขึ้นมาภายในสังคมที่รัฐพยายามผูกขาดอำนาจเพื่อผลประโยชน์ของตนเองหรือเพื่อกลุ่มคนในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยมีนักคิดหลากหลายกลุ่มที่ได้ให้ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคมไว้ดังนี้

กลุ่มแนวคิดเสรีนิยม ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับประชาสังคมหมายถึง องค์กร สมาคม สถาบัน ชุมชนที่ไม่ใช่รัฐ ไม่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐ เป็นอิสระจากรัฐพอสมควร ไม่ยอมและไม่ชอบให้รัฐครอบงำ

นอกจากนี้นักวิชาการไทยหลายท่านได้ให้ความหมายของประชาสังคมโดยใช้รากฐานแนวความคิดของนักคิดตะวันตก และบริบทของสังคมไทย เป็นฐานในการให้ความหมาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับประชาสังคมหมายถึง เครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรม หรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (state) กับปัจเจกชน (individuals) โดยมีจุดเน้นของประชาสังคมคือ

- ไม่ชอบและไม่ยอมให้รัฐครอบงำหรือบงการ แม้ว่าจะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐ และมีความร่วมมือกับรัฐได้ แต่สามารถขึ้นนำกำกับ และคัดค้านรัฐได้พอสมควร
- ไม่ชอบลัทธิปัจเจกชนนิยมสุดขั้ว ซึ่งส่งเสริมให้คนเห็นแก่ตัวต่างคนต่างอยู่ แกร่งแย่งแข่งขันกันจนไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม หากแต่สนับสนุนให้ปัจเจกชนรวมกลุ่มรวมอยู่ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือปกป้องผลประโยชน์เฉพาะส่วน เฉพาะกลุ่ม

ซึ่งการให้ความหมายประชาสังคมของอาจารย์อเนก เหล่าธรรมทัศน์ นั้นได้อยู่ภายใต้การให้แนวความคิดเรื่องประชาสังคมของตนเองที่ได้เน้นย้ำว่าสังคมประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่ รัฐ-ประชาสังคม-ปัจเจกที่ต้องเป็นอิสระต่อกัน แต่ก็ต้องโยงใยที่เกี่ยวข้องกัน ต้องขัดแย้งคัดค้านกันได้ ในขณะเดียวกันก็ต้องปรองดองประสานสามัคคีกันไปด้วย นอกจากนี้ประชาสังคมที่สร้างขึ้นมานั้นจะต้องเป็นประชาสังคมที่มุ่งเคลื่อนไหวเพื่อลดอำนาจ หน้าที่และบทบาทของรัฐต่อสังคมลงไปด้วย มิใช่เป็นประชาสังคมที่คอยแต่จะแกร่งแย่งแข่งขันชิงกัน เอาสิทธิประโยชน์จากรัฐแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้น และเมื่อประชาสังคมอันถูกต้องได้ผนวกเข้ากับมาตรการ (อเนก 2543, หน้า 23-49)

ชัยอนันต์ สมุทวณิช ให้ความหมายประชาสังคม หมายถึง ทุกส่วนของสังคมโดยรวมถึงภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน โดยถือว่าทั้งหมดเป็นประชาสังคมซึ่งทุกฝ่ายได้เข้ามาร่วมกันทำ (partnership)

(ชัยอนันต์ 2541, หน้า 41)

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ มองว่าประชาสังคมหมายถึง กลุ่มองค์กรที่เป็นพลันนอกระบบรัฐ เป็นกลุ่มที่รวมตัวกันขึ้นมาโดยจะไม่หวังกำไรหรือหวังกำไรก็ตามที่ต้องการมีบทบาทร่วมกับรัฐในการที่จะจัดระเบียบการปกครอง การพัฒนาจัดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน ดังจะสังเกตเห็นได้ว่าประชาสังคมที่เกิดขึ้นในเมืองไทยนั้นจึงเป็นเรื่องราว ของการเกิดขึ้นในลักษณะที่มีเงื่อนไขความจำเป็น เนื่องจากการพัฒนาโดยภาครัฐและบทบาทของภาครัฐค่อนข้างจะไร้ประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้คนชั้นกลาง นักธุรกิจ ก็เริ่มเกิดแนวความคิดประชาสังคมขึ้นมา โดยเริ่มเข้ามาเพื่อต้องการปรับปรุงสิ่งที่รัฐทำให้ดีขึ้น ดังนั้นประชาสังคมจึงเป็นความเคลื่อนไหวที่นำมาจุดกระแส เพื่อรัฐจะได้ทำหน้าที่หรือบทบาทของตนให้ดีขึ้น ซึ่งอาจหมายถึงการทำให้รัฐมีอำนาจเล็กลง นอกจากนี้การที่จะทำให้ประชาสังคมที่เกิดขึ้นมานั้นมีความเข้มแข็งหรือแข็งแรงได้นั้น ต้องมี NGO (องค์กรพัฒนาเอกชน) เป็นตัวที่คอยกระตุ้นให้เกิดพลังมิใช่ทำตัวเป็นผู้ชี้แนะให้แกชาวบ้าน (ชาติชาย 2541, หน้า 94-115)

เกษียร เตชะพีระ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคมไว้ว่าเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นถึงประเด็นปัญหาไปที่ตัวรัฐหรือตัวระบบราชการ อีกทั้งยังเป็นแนวความคิดที่ทำให้เห็นถึงความสมานฉันท์ได้ในระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมที่มีจุดร่วมว่ารัฐเป็นตัวก่อปัญหาในขณะเดียวกันมีความต้องการให้รัฐมีอำนาจน้อยลง ดังนั้นคำว่าประชาสังคม จึงหมายถึง เหล่าสถาบันที่อยู่นอกรัฐ นอกภาคเศรษฐกิจที่เป็นทั้งของประชาชนและเอกชน อาทิ ตลาด ก็ถือได้ว่าเป็นการสร้างประชาสังคมอย่างหนึ่ง ที่อยู่ในรูปของการรณรงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยตรงในแง่ของการบริโภคนอกนี้ประชาคมยังมีความหมายรวมไปถึงการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อเรียกร้องในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของคนในสังคม โดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นคนรวย คนจน หรือคนละชาติ ศาสนา แต่ถ้าเป็นการรวมตัวเพื่อต่อสู้เรียกร้องในประเด็นต่าง ๆ ในท้องถิ่นต่าง ๆ ก็ถือได้ว่าเป็นประชาสังคมเช่นเดียวกัน (เกษียร 2541, หน้า 121 – 125).

อนุชาติและวีรบุรณ ได้นำเสนอเกี่ยวกับลักษณะและองค์ประกอบของประชาสังคมผ่านการให้แนวคิดและให้ความหมายเกี่ยวกับประชาสังคมของนักคิดที่ผ่านมาผนวกกับประสบการณ์ความเคลื่อนไหวของประชาชนระดับรากหญ้าที่ถูกถ่ายทอดขึ้นมาจากพื้นที่ได้สะท้อนให้เห็นคุณลักษณะพื้นฐานที่ทำให้องค์กรประชาสังคม แตกต่างไปจากองค์กรอื่น ๆ ทั่วไปในเรื่องของระบบคุณค่าและจริยธรรมที่แฝงอยู่ อาทิ มีความเป็นอาสาสมัคร (voluntary orientation) กิจกรรมที่ทำนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสาธารณะเป็นที่ตั้ง (pursue of public good) และดำเนินไปด้วยความโปร่งใส (accountability) เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง (commit to openness) และแต่ละกลุ่มองค์กรเหล่านี้ก็มีความอิสระทั้งในทางการคิดและการทำ กิจกรรม (autonomous) มิได้อยู่ใต้อำนาจหรือการควบคุมของรัฐหรือทุนแต่อย่างใด โดยสามารถสรุปรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะและองค์ประกอบเชิงยุทธศาสตร์ของประชาสังคม ดังนี้ (อนุชาติและวีรบุรณ 2540)

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะบางประการของประชาคมและความเป็นประชาสังคม

ลักษณะ	รายละเอียด
มีความหลากหลาย	ความหลากหลายอาจพิจารณาได้ในหลายมิติ เช่น

	● การรวมตัว เช่น กลุ่ม ชมรม องค์กร สมาคม สถาบัน มูลนิธิ สภา สมาพันธ์ สหกรณ์ คณะกรรมการ เป็นต้น ● พื้นที่ อาทิ กลุ่มจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ชุมชน ป๊อ ก เขต แขวง ย่าน ละแวกบ้าน หรือขอบเขตเชิงภูมิศาสตร์ เช่น ลุ่มน้ำ แม่น้ำ และแม่กระทั่วเขตเศรษฐกิจ อาทิ เขตนิคม อุตสาหกรรม เขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเล เป็นต้น ● รูปแบบของกิจกรรม อาทิ กลุ่มสื่อ กลุ่มด้านการศึกษาวิจัย กลุ่มการแสดง เป็นต้น ● ประเด็นความสนใจหรือปัญหา อาทิ การสังคมสงเคราะห์ การออมทรัพย์ การเกษตรและอาชีพ การเมือง สิ่งแวดล้อม ผู้หญิง เด็ก เป็นต้น ● กลุ่มคนที่มาร่วมตัวกัน ตั้งแต่ วัย อายุ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ การศึกษา ฐานะ อาชีพ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคมอื่น ๆ
มีความเป็นชุมชน	การรวมกลุ่มของประชาคมจำเป็นต้องเกิดและเติบโตบนพื้นฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคี อันเป็นความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นและเป็นพื้นฐานของพลังในทางความร่วมมือมากกว่านำไปสู่ความแตกแยกและใช้อำนาจ
บนฐานสำนึกสาธารณะ	การเกิดขึ้นของประชาสังคมมีความเป็นธรรมชาติ และอยู่บนเงื่อนไขและจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง (public consciousness) มิใช่การแต่งตั้ง-จัดตั้ง โดยกลไกอำนาจรัฐ อย่างไรก็ตาม สำนึกสาธารณะนั้นอาจก่อให้เกิดความเป็นชุมชนตามลักษณะของการออกแบบ (community by design) หรืออาจเกิดขึ้นจากสำนึกที่เห็นวิกฤตร่วมกัน (community by crisis) ก็ได้
เป็นกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่อง	ประชาสังคมเป็นเรื่องของกระบวนการ ที่ต้องอาศัยเวลาและการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน (interactive learning through actions) อย่างต่อเนื่อง ในลักษณะของสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society)
มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย	ประชาสังคมเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ทางสังคม บนช่องทางการติดต่อสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงความรู้ การติดต่อสัมพันธ์กันของผู้คนทั้งโดยตรงและผ่านกิจกรรม จนกลายเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ (communication and networking)

ที่มา: อนุชาติ พวงสำลี และวิบูรณ์ วิสารทสกุล ,2540

ตารางที่ 2 แสดงองค์ประกอบเชิงยุทธศาสตร์ของประชาสังคม

องค์ประกอบ	รายละเอียด
มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	การมองอนาคตร่วมกัน รับรู้และเข้าใจถึงทิศทาง เป้าหมายที่จะไปด้วยกัน จะทำให้กระบวนการเคลื่อนไหวมีพลังและลดความขัดแย้งเฉพาะหน้าลง
การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง	ประชาสังคมเป็นเรื่องของความหลากหลาย กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ย่อมเป็นเงื่อนไขให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือทำอย่างแข็งขัน ด้วยถือว่าเป็นเรื่องที่ตนมีสิทธิมีส่วน
มีองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้	ประชาสังคมจะต้องสร้างและสั่งสมองค์ความรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือทำอย่างแข็งขัน ด้วยถือว่าเป็นเรื่องที่ตนมีสิทธิมีส่วน
มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมร่วมกัน	ประชาสังคมเป็นกระบวนการทางสังคม ที่ไม่มีสูตรสำเร็จ แต่เป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติ อันจะช่วยให้เกิดปัญญาหมู่ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ และอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์จริง ในอีกด้านหนึ่งก็จำเป็นจะต้องคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ให้เห็นถึงสถานการณ์ แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงไปพร้อม ๆ กันด้วยเพื่อให้สามารถปรับตัวได้เท่าทัน และเป็นฝ่ายก้าวหน้ามากกว่าตั้งรับปัญหา
มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะในฐานะของพลเมือง	ความเป็นประชาสังคมจะต้องสะท้อนถึงความตื่นตัวของพลเมืองที่จะเข้ามาร่วมกันรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของส่วนรวมหรือสาธารณะ (public responsibility) ที่มีได้หวังเพียงรอคอยหรือเรียกร้องการแก้ปัญหาจากรัฐแต่ฝ่ายเดียวโดยตนเองไม่มีส่วนร่วม
มีการติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงความร่วมมือ	การสื่อสารมีความหมายต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่อการเติบโตและการขยายตัวของประชาสังคม ทั้งยังเป็นการเชื่อมโยงความร่วมมือต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อหนุนเสริมความเข้มแข็งซึ่งกันและกัน ดังนั้นช่องทางการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะบทบาทของสถาบันสื่อมวลชน ย่อมมีความหมายยิ่งต่อกระบวนการประชาสังคมที่จะนำไปสู่การถ่ายทอดของข้อมูลข่าวสารและการรับรู้อย่างเท่าเทียมกันของคนในสังคม
มีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ	การสร้างประชาสังคมจะต้องวางอยู่บนพื้นฐานของการจัดการที่ดีทั้งในแง่ขององค์กร ระบบ และคนในองค์กร

จากการให้แนวคิด และความหมายของประชาสังคมของนักวิชาการไทยหลายท่าน สามารถทำการสรุปได้ว่าประชาสังคมคือ

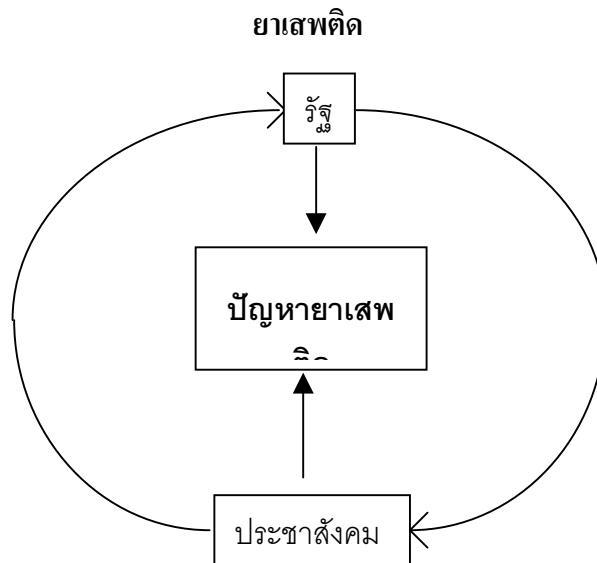
“ การที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนที่ยากแก่การแก้ไขมี วัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือ องค์กร (Civic group/Organization) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ใน ลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการ โดยมีการเชื่อมโยงเป็น เครือข่าย (Civic network)”

จากการเสนอแนวความคิดในเรื่อง “ประชาสังคม” (Civil Society) ของนักวิชาการไทยที่มองเห็น จากปรากฏการณ์ การตื่นตัวของภาคประชาสังคมในการเข้าไปจัดการกับประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โดยมีได้ เป็นไปตามกลไกเงื่อนไขของรัฐหรือทุน และเพื่อเข้ามาเป็นเครือข่ายและสร้างเอกภาพในการเคลื่อนไหว เพื่อคิดสร้างสรรค์พัฒนาบ้านเมืองร่วมกัน ซึ่งมีนัยยะในการประสานช่องว่างในสังคมไทย อันเป็นความ พยายามเชื่อมโยงระหว่างกระแสชุมชนในระดับท้องถิ่นฐานล่างกับกระแสของสังคมการเมืองระดับชาติที่ เกิดขึ้นภายในสังคมนั้นๆ จึงมีความคิดเห็นว่า ควรมีการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐหรือองค์กรของรัฐ กับ ประชาสังคมหรือคนภายในชุมชนในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคม อันเป็นปัญหาหรือ วิกฤตการณ์ของสังคมที่มีความสลับซับซ้อนเกินกว่าที่รัฐจะเข้าไปแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพได้โดย ลำพัง หรือในบางปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมหรือชุมชนนั้นอาจเป็นปัญหาที่เกินกำลังของผู้คนในชุมชนใด ชุมชนหนึ่งเพียงลำพังที่จะคลี่คลายปัญหาได้ เพราะในอดีตรัฐกับประชาสังคมที่เน้นที่เกิดขึ้นภายในไทยนั้น ได้มีการทำงานที่อยู่ในลักษณะของการแยกส่วนกันคือ แต่ละหน่วยงานจะมีการปฏิบัติ หน้าที่ในการทำงานที่ เน้นเพื่อประโยชน์ส่วนตนมากกว่าที่จะทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือเพื่อทุกคนภายในสังคม และเมื่อทั้ง สองมีบทบาทที่แตกต่างกันย่อมนำไปสู่การเกิดความขัดแย้งมากกว่าจะมีการประนีประนอมกัน โดยเฉพาะ รัฐอันเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีอำนาจในการตัดสินใจในการบริหารและจัดการกิจการภายในประเทศมาก กว่าหน่วยงานอื่น มักจะใช้อำนาจและอิทธิพลของตนในการเข้าไปบริหารจัดการหรือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ภายในสังคมหรือชุมชน มากเกินไป ซึ่งการเข้าไปของรัฐนั้นกลับเป็นตัวสร้างปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของคนภายในชุมชน โดยที่คนภายในชุมชนไม่มีสิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือตัดสินใจกับการกระทำบางอย่างของรัฐเลยแม้แต่เน้อย

ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้การบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นภายในสังคมไม่ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นแต่อย่างไรแต่กลับเป็นการเพิ่มความรุนแรงของปัญหาให้มากขึ้น

ดังนั้นถ้ามีการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐหรือองค์กรของรัฐกับประชาสังคม หรือคนภายในชุมชน จะส่งผลทำให้สามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคมได้ อีกทั้งจะทำให้สังคมมีความเข้มแข็ง และยั่งยืนมากขึ้น เพราะทุกคนภายในสังคมมีความสมานฉันท์ และสามัคคีกัน

ภาพแสดงที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ + ประชาสังคม ร่วมมือกันจัดการกับปัญหา

ดังจะขอยกตัวอย่างในกรณีของการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐหรือองค์กรของรัฐ กับประชาสังคม หรือคนภายในชุมชนในการจัดการกับปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้น โดยองค์กรของรัฐคือสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้มีนโยบายในการสนับสนุนให้องค์กรของประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกัน โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษาการจัดตั้งเครือข่ายชุมชน เพื่อแก้ปัญหายาเสพติด ทำหน้าที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยองค์กรชุมชน และตั้งศูนย์ประสานงานเครือข่ายชุมชนเพื่อแก้ปัญหายาเสพติดทั้งในส่วนกลางที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และในส่วนภูมิภาคที่ศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดประจำภาคทุกแห่ง ภายใต้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้นในหลายพื้นที่ได้มีการดำเนินการโดยองค์กรชุมชน หรือประชาสังคมภายในชุมชน เช่น

- บ้านแม่หลู ตำบลอมลอง อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ หัวหน้าในการดำเนินงาน คือ นายมานะ มือแป (ผู้นำชุมชน) มีกิจกรรมในการดำเนินงานทั้งการป้องกัน บำบัดรักษา และการตัดฟันทำลายไร่ฝิ่นโดยชุมชน
- บ้านแม่เพลม หมู่ 6 ตำบลเมืองคอง อำเภอสอง จังหวัดเชียงใหม่ หัวหน้าในการดำเนินงาน คือ นายชูชาติ นี้อะพะ (ผู้นำชุมชน) สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดของยาเสพติดภายในหมู่บ้านได้สำเร็จ โดยพบว่าในปัจจุบันไม่มีผู้เสพยาเสพติดในขณะที่พื้นที่ใกล้เคียงมีปัญหายาเสพติดเกิดขึ้นอย่างรุนแรง
- บ้านแม่จะปูลหวง หมู่ 4 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินงานโดยผู้นำหมู่บ้าน ซึ่งสามารถแก้ปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านจากเดิมมีผู้ติดยาอยู่ส่วนหนึ่ง

และในบางพื้นที่ที่มีการดำเนินการโดยองค์กรรัฐร่วมกับ NGO ต่างประเทศและประชาสังคมภายในชุมชน เช่น

- โครงการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันการใช้สารเสพติดในชุมชน บ้านแม่สาใหม่ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (Pilot Community based Intervention Project) ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับความช่วยเหลือจาก NAS และได้มีการดำเนินงานโดยคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในลักษณะโครงการนำร่อง เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชนด้วย

- โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูง (Strengthening of Community Based Drug Prevention strategies in Highland of Northern Thailand) ดำเนินการโดยองค์กรชุมชนและได้รับความช่วยเหลือจาก UNDCP ซึ่งได้ดำเนินงานใน 9 หมู่บ้านของ 2 จังหวัด ได้แก่

จังหวัดเชียงใหม่ (ดำเนินงานโดยคณะทำงานอำเภออันเป็นหน่วยงานของรัฐร่วมกับชุมชน)

1. บ้านสามหมื่น อำเภอเวียงแหง
2. บ้านน้ำดัง อำเภอแม่แตง
3. บ้านน้ำรู อำเภอเชียงดาว
4. บ้านแม่แฝด อำเภอเชียงดาว
5. บ้านแม่แดดน้อย อำเภอแม่แจ่ม
6. บ้านเด่นฮ่อม อำเภอสะเมิง
7. บ้านแม่ยะปูลาง อำเภอสะเมิง

จังหวัดเชียงราย (ดำเนินงานโดยมูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา)

1. บ้านป่าคาสุขใจ กิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง
2. บ้านจะปูลี กิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง

การดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประสานงานชุมชน (V.C.Village Coordinator) ทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนประจำในแต่ละบ้าน

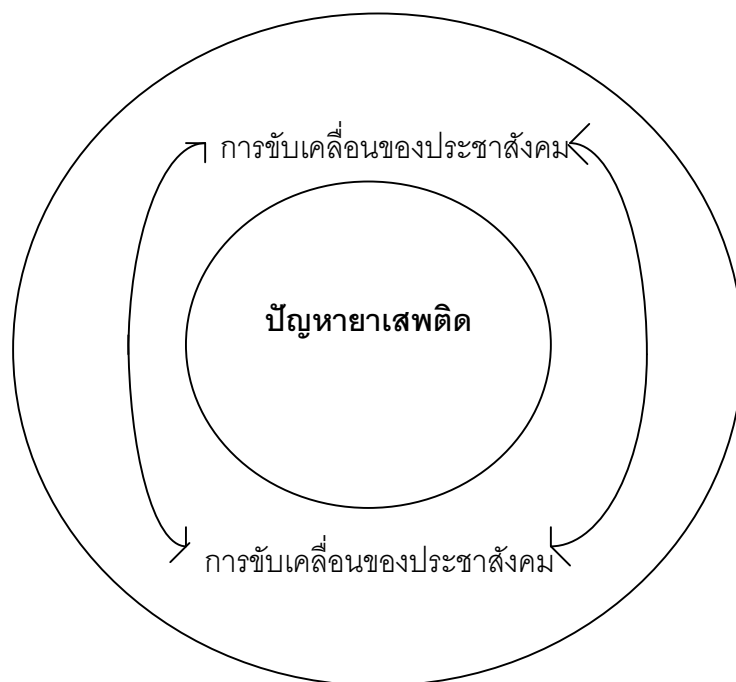
- โครงการด้านลดความต้องการยาเสพติด และป้องกันโรคเอดส์บริเวณชายแดนไทย – พม่า (Myanmar and Thailand Border Area Drug Abuse and AIDS Prevention Programme) ได้มีการดำเนินการในพื้นที่ 2 อำเภอของจังหวัดเชียงราย คือ อำเภอเมือง และอำเภอแม่สาย โดยจะมีชุดทำงานร่วมกับชุมชน (CATs; Community Action Teams) ดำเนินงานด้านการลดความต้องการยาเสพติดและโรคเอดส์ร่วมกับชุมชน

อย่างไรก็ดีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างรัฐหรือองค์กรของรัฐกับประชาสังคมหรือคนภายในชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด นั้นพบว่า การร่วมกันทำงานของทั้งสององค์กรสามารถช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันพบกับอุปสรรคในเรื่องของหลักในการทำงานที่ขัดแย้งกัน คือ รัฐหรือองค์กรของรัฐไม่ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่กับบางแนวความคิดในการแก้ไขปัญหายาของกลุ่มองค์กรชุมชนในขณะที่เป็นคนในพื้นที่ อีกทั้งองค์กรชุมชนยังไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากได้ถูกจำกัดในการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกับองค์กรรัฐ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้การทำงานร่วมกันระหว่างรัฐกับประชาสังคมดำเนินไปอย่างไม่ค่อยจะราบรื่นนัก อีกทั้งเป็นผลมาจากที่

ภาครัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการ หรือไม่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาหรือแก้ไขปัญหาไม่ถูกจุด (Rapin 1990 ; Amara 1994a) ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความอ่อนแอของภาครัฐ ส่งผลทำให้เกิดข้อจำกัดมากมายในการมองปัญหาตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหา อันสืบเนื่องมาจากตัวระบบราชการเองที่มีลักษณะเจ้าขุนมูลนาย อีกทั้งมีกฎระเบียบและขั้นตอนมากมายทำให้เกิดความล่าช้า และไม่คล่องตัวในการทำงาน นอกจากนี้ตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐก็เป็นส่วนหนึ่งเนื่องจากมักไม่เข้าใจปัญหาที่แท้จริง หรือบางครั้งก็ไม่อยู่ในสถานะที่จะช่วยแก้ไขปัญหาได้ (Rapin 1990) ด้วยแรงผลักดันเหล่านี้จึงส่งผลให้ประชาสังคมอันเกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านหรือกลุ่มคนที่ประสบปัญหาในเรื่องเดียวกัน เกิดการรวมตัวกันเพื่อจัดการและแก้ไขปัญหาโดยประชาสังคมที่เกิดขึ้นนั้นได้กลายเป็นองค์กรที่มีบทบาทมากที่สุดในสังคมยุคปัจจุบัน ซึ่งสามารถยกตัวอย่างการเกิดประชาสังคมของคนภายในชุมชนบ้านเขาโคกแผ่น ตำบลท่าบอง อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีการรวมตัวของคนภายในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เข้ามาแพร่ระบาดภายในหมู่บ้าน โดยผ่านการดำเนินการตามกิจกรรมดังนี้ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด แก่คนภายในชุมชน , การใช้และประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาผู้เสพยา , จัดกิจกรรมรวมกลุ่มของผู้เสพยา และการให้โอกาสทางสังคมแก่ผู้เสพยาในการประกอบอาชีพร่วมกับบุคคลอื่นในชุมชน เป็นต้น

ภายหลังการดำเนินการตามแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประชาสังคมในชุมชนบ้านเขาโคกแผ่น พบว่า การดำเนินการตามกิจกรรมนั้นสามารถช่วยลดการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในชุมชนได้เป็นอย่างดีด้วยวิธีการที่ชุมชนเป็นผู้เลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับชุมชนเอง

ภาพแสดงที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างประชาสังคมกับปัญหาเสพติด (ในฐานะประชาสังคมเป็นผู้มีบทบาทหลัก)

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อนุก นาตะบุตร (2536, หน้า 1-7) ศึกษาถึงบทเรียนและประสบการณ์ขององค์กรชุมชนและผู้นำในหมู่บ้านชาวเขา เพื่อค้นหาศักยภาพของชุมชนชาวเขาในการจัดการกับปัญหาสารเสพติดของชุมชน พบว่า ชุมชนได้ทำการริเริ่มและมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในหมู่บ้านของตนเอง บางหมู่บ้านเกิดจากการริเริ่มความคิดทั้งหมดจากชาวบ้าน แต่บางหมู่บ้านเป็นการร่วมมือระหว่างองค์กรชาวบ้านกับภายนอก ซึ่งทำการสรุปประเด็นสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

1. ชุมชนศึกษาได้มีผู้ดำเนินการในการแก้ปัญหายาเสพติดภายในชุมชนซึ่งเป็นผู้นำโดยธรรมชาติ มีโลกทัศน์และความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงตัวของชุมชนกับสังคมภายนอกเป็นอย่างดี มีลักษณะเป็นผู้นำใหม่ที่เข้าใจวัฒนธรรมชุมชนและวัฒนธรรมสังคมไทยเป็นอย่างดี
2. ระบบคุณค่าและแรงกระตุ้นของผู้ดำเนินการแก้ปัญหายาเสพติดภายในชุมชนทั้ง 4 ชุมชน ถือสำนึกต่อคำสั่งสอนของบรรพบุรุษและความภูมิใจในชนเผ่าของตน เห็นปัญหาผลกระทบและความเดือดร้อนจากสารเสพติด ความผูกพันและสงสารต่อครอบครัวผู้ติดยาและผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น
3. ผู้ดำเนินการทั้ง 4 ชุมชน ตระหนักถึงความละเอียดอ่อนในเชิงวัฒนธรรมที่จะไม่ลุกขึ้นมาต่อต้านผู้อาชุโล ผู้ค้า ผู้ติด เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้เป็นเครือญาติของผู้นำ แต่พยายามจะใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมในการทำงานกับการแก้ปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น
4. ผู้ดำเนินการทั้ง 4 ชุมชนได้สร้างเวทีการเรียนรู้พูดคุยระหว่างกลุ่มผู้ก่อการกับชาวบ้านในชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักถึงผลกระทบ ความเดือดร้อนและความยากลำบากที่เกิดขึ้นทั้งกับคนในครอบครัวและคนในชุมชน
5. กลไกการควบคุมสารเสพติดและการจัดการบำบัดฟื้นฟูสารเสพติดที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเป็นผลมาจากการเปิดเวทีชาวบ้านทั้งในระดับครอบครัว ระดับกลุ่มย่อย และจากการประชุมชาวบ้านทั้งหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวนำมาซึ่งการจัดตั้งองค์กรชุมชน เพื่อออกกฎระเบียบพร้อมมาตรการจูงใจและลงโทษ ดังนั้นกระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดระบบคุณค่าและค่านิยมในการต่อต้านสารเสพติดภายในชุมชน

จันทร์ศิริ วาหงษ์ (2538) ได้ทำการศึกษาชุมชนบ้านแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ได้เสนอแนวทางในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ทั้งการป้องกันบำบัดฟื้นฟูและปรามปราบ โดยมีหลักการที่สำคัญคือ ประสานความร่วมมือทั้งจากภาครัฐและชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยภาครัฐเป็นผู้เสี่ยง ดำเนินกิจกรรมทั้งการป้องกันบำบัดฟื้นฟูและปรามปราบภายในชุมชน การประเมินผลจากภาพรวมของชุมชนมิได้ประเมินเฉพาะกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

บัณฑิต อ่อนคำ และคณะ (2539) ได้ทำการศึกษารูปแบบการแก้ปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่ โดยเน้นบทบาทของชุมชนและระบบกลไกของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เอื้ออำนวยต่อการแก้ปัญหายา

ยาเสพติดในชุมชน : ศึกษากรณีภาคเหนือ ซึ่งสถานการณ์ยาเสพติดในภาคเหนือมีการเปลี่ยนแปลงและแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว โดยปัจจัยพื้นฐานและเงื่อนไขต่างๆเปลี่ยนแปลงทั้งด้านตัวยา คน และสิ่งแวดล้อม ทั้งหมดมีส่วนผลักดันให้หน่วยราชการ องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชนต้องปรับบทบาทและกระบวนการทำงานโดยต้องพิจารณาจาก 5 องค์ประกอบนี้ คือ

1. การปรับฐานคิดใหม่
2. การปรับกระบวนการจากการทำงานจากผู้นำมาเป็นผู้สนับสนุนให้เกิด “ กระบวนการของชุมชน” ในการเข้ามาเป็น “ เจ้าของปัญหา ยาเสพติด “ และตัดสินใจเองในการเป็น “ ผู้ร่วมในการแก้ไข ปัญหา “ ร่วมกับราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน
3. เน้นการนำ “ คน “ เป็นศูนย์กลางและเป็นตัวตั้งของการทำงานและการสนับสนุน และพบว่า องค์กรชุมชนที่จะสามารถยั่งยืนต่อไปจะต้องมีการทำงานเชื่อมโยงทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับครอบครัว ระดับหมู่บ้านและระดับเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน
4. กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันด้านทานขององค์กรชุมชนขึ้นอยู่กับทำเลที่ตั้งของชุมชน และกระบวนการครอบงำชั้นนำ แทรกแซง สนับสนุน ทั้งโดยตรงโดยอ้อมจากกลุ่มหมาย (เครือข่ายอิทธิพล ผู้ค้ายาเสพติด) กลุ่มพัฒนา (หน่วยงานราชการ และองค์กรพัฒนาเอกชน) กลุ่มเพื่อนบ้าน หรือ เครือข่ายหมู่บ้าน ที่เป็นแรงกระตุ้น แรงกดดันและเป็นอุปสรรค
5. ระบบงบประมาณและการจัดการสนับสนุนงบประมาณ จำเป็นต้องจัดสรรในรูปของ “ กองทุนสนับสนุน ” แทนการจัดกิจกรรมครั้งเดียว เพื่อให้กิจกรรมต่อเนื่อง เกิดกระบวนการเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามของชุมชนและเกิดแรงจูงใจในการระดมทุน แรงงาน วัสดุสมทบจากชุมชน

เศรษฐา เศรษฐีธร (2541) ศึกษาถึงบทบาทของผู้นำองค์กรชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่สูง บ้านหนองหอยเก่า อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งและแรงต้านทานของชุมชนชาวเขาต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด การแพร่ระบาดของยาเสพติด เน้นการปรับบทบาทและวิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน กระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงสภาพปัญหาร่วมกัน เพื่อให้สมาชิกของชุมชนยอมรับด้วยตนเองว่า ปัญหายาเสพติดระบาดของยาเสพติดเป็นปัญหาของชุมชนที่จะต้องร่วมกันเข้าจัดการแก้ไขอย่างเป็นกระบวนการและใช้เทคนิควิถีชีวิตที่ค้นคิดขึ้นเองตามความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่เหมาะสม โดยได้รับความร่วมมือสนับสนุนและประสานงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

วารุณี ฟองแก้วและคณะ(2541) ศึกษาบทบาทผู้หญิง-ชายต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชุมชน พบว่า บทบาทหญิง-ชาย มีความสำคัญต่อความสำเร็จต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมีปัจจัยสำคัญได้แก่ ความตระหนักของชุมชนและความรู้ความเข้าใจของชุมชนในปัญหายาเสพติด ความรู้ความเข้าใจและบทบาทหน้าที่ของนักพัฒนาหรือเจ้าหน้าที่องค์กรชุมชนและหน่วยงาน การเสริมพลังหรือความเข้มแข็งให้ผู้หญิง รวมทั้งการนำศักยภาพที่มีอยู่มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายา

เสพติดทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน การคำนึงถึงบริบท ศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละชุมชนนั้น เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลไปสู่การเกิดของสังคมเมืองและสังคมวัตถุนิยมนั้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน อันนำไปสู่การเกิดผลกระทบต่อความใกล้ชิดและการเลี้ยยคู่ส่งสอนบุตรหลานและคนในชุมชนไม่ให้ความเข้มแข็ง ก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่รุนแรงขึ้น

สุพิศ จันทะพิงค์ (2544) ศึกษา การแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยกระบวนการประชาสังคม ศึกษากรณีบ้านเขาโคกแผ่นดิน ตำบลท่าบ่อ อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า หมู่บ้านเขาโคกเป็นหมู่บ้านชนบทที่มีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม ในอดีตหมู่บ้านนี้เคยเป็นที่หลบซ่อนของกลุ่มโจร อีกทั้งชาวบ้านยังขาดความสามัคคี มีการเสพติดกัญชาของคนในหมู่บ้าน แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้รับการแก้ไข โดยเริ่มจากใน ปี พ.ศ. 2527 มีพระธุดงค์เข้ามาอยู่บนเขาใกล้หมู่บ้านและได้มีบทบาทในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในหมู่บ้าน เกิดการรวมกลุ่มแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านและพัฒนาฐานะความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดีขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 เกิดการแพร่ระบาดของยาบ้าภายในหมู่บ้าน ซึ่งมีทั้งผู้ขายรายย่อยและผู้เสพ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงนำไปสู่การเกิดกระบวนการก่อตัวของชุมชนเป็นประชาสังคมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของหมู่บ้าน โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

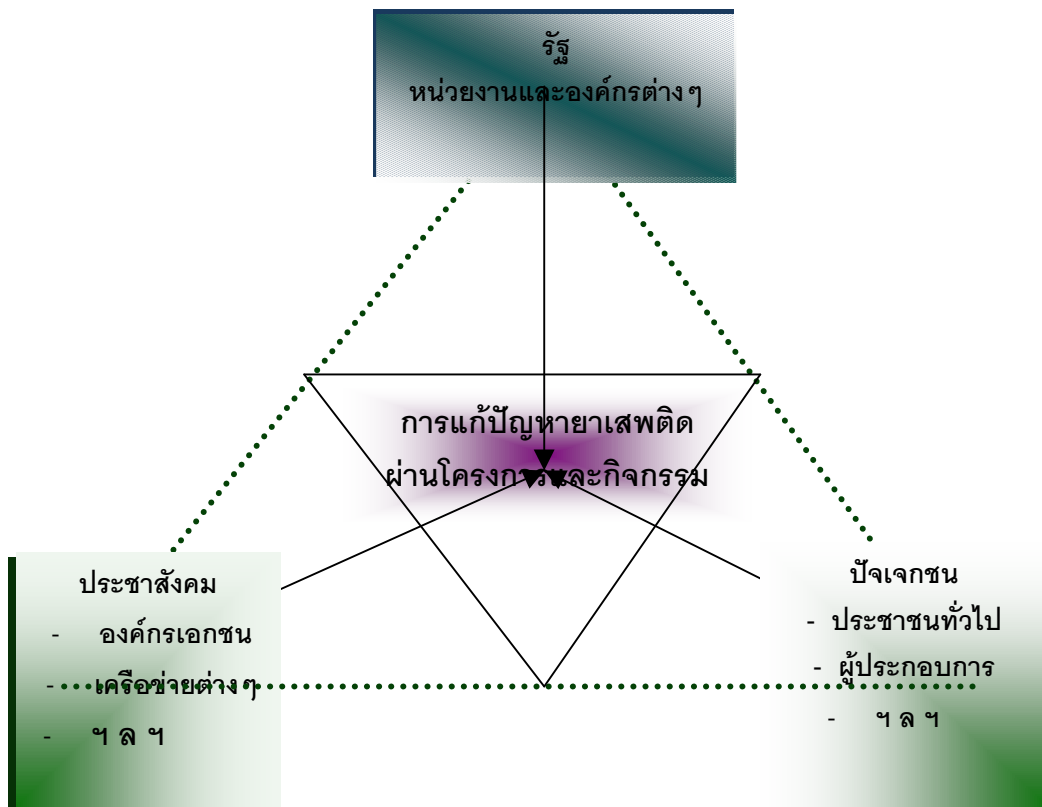
1. เกิดความตระหนักของผู้นำและประชาชนต่อปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน ทำให้ทุกฝ่ายร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหายาอย่างเร่งด่วน
2. มีการรวมตัวของกลุ่มบิดามารดาผู้ติดยาเสพติด ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อหาทางบำบัดผู้ติดยาเสพติด
3. เกิดกระบวนการเรียนรู้ในปัญหาของชาวบ้านอย่างเป็นระบบ
4. มีกระบวนการตัดสินใจ เลือกใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหายา
5. มีการดำเนินการที่เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ส่งผลทำให้มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นกลไกในการแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในหมู่บ้านดังกล่าวจึงเกิดจากการรวมตัวของคนภายในชุมชนเป็นประชาสังคมในการดำเนินการตอบสนองการแก้ไขปัญหายาที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังมีสถาบันภายในหมู่บ้านที่มีความสำคัญในการช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว คือ สถาบันศาสนา ที่ช่วยในการอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมและมีส่วนร่วมในการจัดการโครงการบำบัดยาเสพติดในหมู่บ้านแห่งนี้

สำหรับในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาขยายต่อเนื่องไปจากงานวิจัยเดิมถึงนโยบายและมาตรการของรัฐในการส่งเสริมและเกื้อหนุนต่อบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมหรือเครือข่ายชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วงการปฏิบัติการระหว่างปี 2545-2547 ที่ถือว่าเป็นการดำเนินการอย่างจริงจังของรัฐในการปราบปรามยาเสพติดว่าการปฏิบัติการโดยผ่านองค์กรประชาสังคมนั้นได้ผลมากน้อยแค่ไหน

2.4 กรอบคิดในการวิจัย

รัฐ ประชาสังคมและปัจเจกชนหน่วยใดหน่วยหนึ่งอาจสามารถแก้ไขปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากบางปัญหานั้นมีความซับซ้อนเกินกว่าที่หน่วยใดหน่วยหนึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาได้เพียงลำพัง ดังนั้นการร่วมมือกันของทั้งสามหน่วยจึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แต่โดยที่ประชาสังคมหรือชุมชนและปัจเจกชนเป็นผู้อยู่กับปัญหาหรือความเป็นไปต่างๆของยาเสพติดโดยตรง ทั้งสองหน่วยจึงควรเป็นหน่วยสำคัญหรือหน่วยหลักในการเคลื่อนไหวปฏิบัติการใช้ชีวิตประจำวันเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด โดยมีรัฐซึ่งมีกฎหมายรองรับสถานภาพความชอบธรรมในการป้องกันและปราบปรามเป็นผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น ทางด้านงบประมาณ การอำนวยความสะดวกต่อการทำงานขององค์กรชุมชน เป็นต้น ไปจนกระทั่งถึงการใช้กฎหมายหรือกำลังเจ้าหน้าที่เข้าปฏิบัติการในการจัดการยาเสพติดที่องค์กรชุมชนและปัจเจกชนไม่มีอำนาจที่จะปฏิบัติได้ เช่น การจับกุม และคุมขังบุคคล รวมไปถึงการสั่งปิดเปิดกิจการต่างๆและการยึดทรัพย์ เป็นต้น แต่ถ้าเป็นกิจกรรมการเฝ้าระวัง การให้ข้อมูลข่าวสารแก่รัฐและสาธารณชน การรณรงค์ให้ลด เลิก หรือปฏิเสธยาเสพติด และอื่นๆ ควรจะเป็นบทบาทหลักของภาคประชาสังคมและปัจเจกชน

บทที่ 3

พัฒนาการของปัญหาและการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ของจังหวัดเชียงใหม่

3.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือ ตั้งอยู่ในบริเวณตอนบนของประเทศไทยสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,027 ฟุต ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 720 กิโลเมตร โดยทางรถยนต์ ตามแนวทางหลวงแผ่นดินสายเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับรัฐฉาน สหภาพพม่า ทางทิศเหนือ ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดตาก ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอปาย อำเภอขุนยวม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จังหวัดเชียงใหม่มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,582,757 คน ชาย 784,754 หญิง 798,003 คน (กันยายน 2544) ความหนาแน่นเฉลี่ย 79/คน ตร.กม. แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 22 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 204 ตำบล 1,965 หมู่บ้าน 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาลนคร 28 เทศบาลตำบล 184 องค์การบริหารส่วนตำบล และ 5 สภาตำบล นอกจากนี้จังหวัดเชียงใหม่ยังเป็นศูนย์การศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบนที่มีสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนมากมาย

3.2 สถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่

ที่ผ่านมา การแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่ว่าจะเป็นระดับใดก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ ภาคเหนือเป็นพื้นที่หนึ่งที่ถูกจับตามากที่สุดเนื่องจากอยู่ติดกับชายแดนที่เป็นแหล่งผลิตยาเสพติด แผนปฏิบัติการต่างๆ ทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอที่ถูกกำหนดมาจากหน่วยงานส่วนกลางไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง จนกระทั่งรัฐบาลที่นำโดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศสงครามกับยาเสพติด และกำหนดให้เป็นนโยบายเร่งด่วนในการบริหารราชการ ยุทธวิธี คือ ระดมความร่วมมือจากทุกส่วนในสังคมให้รวมกันเป็น “พลังแผ่นดิน” เพื่อต่อสู้เอาชนะปัญหายาเสพติด ด้วยการลดระดับความรุนแรงและหยุดยั้งการขยายตัวของปัญหา

นับตั้งแต่ 2544 – 46 มีการดำเนินการที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐบาล จังหวัดเชียงใหม่ ได้เข้ารับนโยบายนี้โดยภาคราชการ ภาคเอกชน องค์กรประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดได้ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามสภาพปัญหาและความต้องการของจังหวัด / อำเภอ โดยได้ร่วมกันกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการดำเนินงานตามที่ต้องการ ตลอดจนวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับในลักษณะของการบูรณาการร่วม เพื่อไม่ให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนและสามารถนำแผนปฏิบัติไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

อย่างไรก็ดีสถานทีที่ผลิตยาเสพติดภายนอกประเทศยังคงมีอยู่บริเวณจีน และชายแดนไทย –พม่า ในพื้นที่รัฐฉานตอนบน ด้านตรงกันข้ามอำเภอแม่เมาะ อำเภอฝาง อำเภอเชียงดาว และอำเภอเวียงแหงจังหวัด

เชียงใหม่ แล้วลำเลียงนำเข้ามาในไทยอย่างต่อเนื่องและในรอบปี 2543 ปรากฏข่าวสารความเคลื่อนไหวการลักลอบตั้งโรงงาน ผลิตยาเสพติดฝั่งตรงข้ามชายแดนประเทศไทยจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ประเทศไทยทางภาคเหนือกลายเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดที่ผลิตเสร็จแล้วที่ภายนอกประเทศ โดยมีเส้นทางหลักคือ จากพื้นที่คอกยแหลมเข้าสู่อำเภอแม่ฮ้อย จังหวัดเชียงใหม่ และเส้นทางอื่นๆ ที่ใช้สำหรับการลำเลียงพบว่ามีเส้นทางผ่านจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปตามเส้นทางอำเภอป่าเย็บ – อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงรายมาตามเส้นทางเชียงใหม่ – คอยสะเกิด – เชียงราย

❖ สถานการณ์ด้านการผลิต การค้าและการขนส่งยาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่

1) การผลิต / การปลูก

ยาเสพติดอย่างเช่น เฮโรอีน และยาบ้า จะมีกลุ่มนักค้าและผลิตตามบริเวณชายแดนไทย – พม่า โดยเฉพาะพื้นที่ตรงกันข้ามอำเภอเชียงดาว อำเภอเวียงแหง อำเภอฝาง และอำเภอแม่ฮ้อย อยู่ในการจับตามของ ป.ป.ส. กัญญา และฝืนมืออยู่ในพื้นที่จำกัดและเป็นไปตามฤดูกาล ฝืนมีแนวโน้มที่จะปลูกเพิ่มขึ้นและพบว่ามี การหลบเลี่ยงการทำลายของเจ้าหน้าที่รัฐด้วยวิธีการหว่านเมล็ดฝืน 2-3 รุ่นในแปลงเดียวกัน

2) การค้าและการลำเลียง

เชียงใหม่เป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดทั้งการค้ารายย่อยและการค้ารายใหญ่ โดยรายใหญ่จะอาศัยเขตเมืองเชียงใหม่ เป็นจุดศูนย์กลางในการติดต่อซื้อขาย ชุกซ่อน และลักลอบลำเลียงออกไปยังพื้นที่อื่นๆ สำหรับเส้นทางลักลอบลำเลียงนำเข้าจากประเทศพม่า จะใช้เส้นทางอำเภอป่าเย็บ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผ่านอำเภอสะเมิง แม่แจ่ม และแม่แตง อีกเส้นทางหนึ่ง คืออำเภอแม่ฮ้อย จังหวัดเชียงใหม่ โดยจะนำเข้าตามเส้นทางผ่านอำเภอแม่ฮ้อย ไชยปราการ ฝาง เวียงแหง และเชียงดาว

ยาบ้าเป็นปัญหายาเสพติดที่รุนแรงในเชียงใหม่เช่นกัน โรงงานผลิตอยู่ในเขตประเทศพม่าและลักลอบเข้ามาประเทศไทย ตามช่องทางบริเวณแนวชายแดนของอำเภอต่างๆ และนำยาเสพติดชุกซ่อนไว้ตามหมู่บ้านชาวเขา รอสั่งต่อให้ลูกค้า ในเชียงใหม่มีการค้ารายย่อยที่กระจัดกระจายครอบคลุมทุกอำเภอ

นอกจากนี้ชาวไทยภูเขาที่อาศัยในหมู่บ้านตามบริเวณแนวชายแดนได้หันมาประกอบอาชีพรับจ้างลำเลียงยาบ้าจากโรงงานผลิตแล้วนำเข้าประเทศไทย มีการจัดกองกำลังคุ้มกันพร้อมอาวุธปืนตลอดเส้นทางเมื่อยาบ้าได้ถูกนำมาชุกซ่อนตามหมู่บ้านต่างๆ จะมีทั้งชาวเขาและนักค้าทั่วไปลักลอบลำเลียงออกไปตามเส้นทางต่างๆ โดยใช้ยานพาหนะส่วนตัวที่ดัดแปลงสำหรับชุกซ่อนยาเสพติดและลำเลียงโดยรถยนต์โดยสารประจำทาง

3) การแพร่ระบาด

ยาบ้า ได้กลายเป็นปัญหายาเสพติดรุนแรงในกลุ่มต่างๆ มาเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง โดยจะแพร่กันในหมู่นักท่องเที่ยวในสถานเริงรมย์ กลุ่มผู้ขับขี่ยานพาหนะ และการขนส่งกลุ่มนักเรียน / นักศึกษา แรงงานในสถานประกอบการ และบุคคลทั่วไป สถานการณ์การแพร่ระบาดเริ่มรุนแรงขึ้นน่าจะเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการขยายตัวทั้งผู้ใช้และประเภทของยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่ระบาดในกลุ่มวัยรุ่น นักเรียน / นักศึกษา

4) การดำเนินงานโดยหน่วยงานรัฐ นโยบายสู่กิจกรรม

นับแต่รัฐบาลที่นำโดย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้มีการถ่ายทอดนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติด หน่วยงานทั้งหลายในจังหวัดเชียงใหม่ได้สนองตอบนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบบูรณาการ และเป็นการระดมพลังร่วมกันตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด ดังคำสั่งต่างๆ ดังนี้

- คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 119/2544 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 เรื่อง แนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด ได้กำหนดให้ใช้หลัก การป้องกันนำหน้าการปราบปราม ผู้เสพต้องได้รับการบำบัดรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษอย่างเด็ดขาด แนวทางการแก้ไขให้ดำเนินการโดยยึด พื้นที่เป็นหลัก ปลูกพลังแผ่นดินและการป้องกัน การควบคุมตัวยาและสารเคมี การปราบปราม การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ การข่าว การอำนวยความสะดวกและประสานงาน การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การร่วมมือระหว่างประเทศ และการวิจัย พัฒนาและติดตามประเมินผล
- คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 228/2544 ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2544 ซึ่งกำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด
- คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 31/2546 เรื่อง จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดระดับต่างๆ ทำให้เกิดหน่วยงานเฉพาะกิจใหม่เกิดขึ้นในระดับอำเภอ จังหวัด กองบังคับการตำรวจนครบาล กองทัพภาค 1-4 ตามแนวชายแดน ทำงานร่วมกันในลักษณะบูรณาการภายในระดับเดียวกัน คำสั่งนี้เริ่มมีผลตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 คำสั่งนี้ทำให้เกิดศูนย์ขึ้นมามากในจังหวัดเชียงใหม่สำหรับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งๆ ที่ ป.ป.ส. ได้มีหน่วยงานในลักษณะคล้ายๆ กันนี้แล้ว ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดในการดำเนินการที่ซ้ำซ้อนกัน ซึ่งจะได้ติดตามต่อไป

ภายหลังที่ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรี ได้มีการดำเนินการดังนี้

1. การข้อมูลข่าวสาร

ให้มีการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การค้า และการเสพ อย่างเป็นระบบ เพื่อสะดวกในการใช้ข้อมูลในการดำเนินการหรือตัดสินใจในการป้องกันและแก้ไขปัญหายา

2. การป้องกัน

ปปส. มีหน่วยที่เรียกว่า ศ.ปส.จ.เชียงใหม่ ได้กำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายเพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในขณะเดียวกันก็ยึดยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 119/2544 โดยได้ดำเนินการดังนี้

1) ด้านองค์กรประชาชน

- ได้อาศัยประชาคมหมู่บ้านเป็นผู้ช่วยดำเนินการระดับหมู่บ้าน โดยดำเนินการฝึกอบรมแกนนำประชาคมหมู่บ้านเป้าหมายที่มีการล่าเหยียดและการแพร่ระบาด รวม 22 อำเภอ 2 ถึง 10 เทศบาลนคร
- การมอบธงสัญลักษณ์หมู่บ้าน/ชุมชนเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติดของจังหวัดเชียงใหม่
- การจัดนิทรรศการเนื่องในสัปดาห์ต่อต้านยาเสพติด รวม 24 อำเภอ
- การจัดการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด จำนวน 6 แห่ง จำนวนผู้เข้าร่วม 7,500 คน
- การดำเนินงานโครงการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ 5 อำเภอนำร่องได้แก่อำเภอแม่สาย, ฝาง, เชียงดาว, หางดง, แม่ริม
- อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแก่ประชาชน นักเรียน นักศึกษา
- การจัดกิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติดโลก
- จัดกิจกรรมเดินขบวนรณรงค์และวิ่งรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดของข้าราชการ ทหาร ตำรวจ นักเรียน นักศึกษา และกลุ่มพลังมวลชนต่างๆ พร้อมเพิกกันทั่วทุกอำเภอ/กิ่งอำเภอ โดยผู้ว่าราชการจังหวัด / นายอำเภอ / ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นผู้นำในการกล่าวคำปฏิญาณต่อต้านยาเสพติด

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตในการดำเนินกิจกรรมด้านการป้องกันว่า จากการศึกษาแผนการบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาเสพติด ของหน่วยงานรัฐทั้งหลายเมื่อเทียบกับข้อมูลระดับความรุนแรงของปัญหาแล้วกลับไม่พบว่ามีโครงการด้านการป้องกันในพื้นที่ที่ปัญหาเสพติดอยู่ในระดับความรุนแรงและระดับกลางมากนัก

3. การปราบปรามยา

การปราบปรามยังคงต้องดำเนินควบคู่ไปกับการป้องกัน โดยความร่วมมือของ ป.ป.ส. ตำรวจและทหารได้ดำเนินการทั้งการตั้งด่านตรวจตามจุดที่เป็นเส้นทางลำเลียงหลัก การจับ และการวิสามัญฆาตกรรม

- 1) การตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ จุดสกัด ตามเส้นทางหลักเพื่อป้องกันการลักลอบลำเลียงยาเสพติด มี 4 ด่านตรวจถาวร และ 4 จุดตรวจชั่วคราว ซึ่งสามารถจับกุมผู้ค้ายาเสพติดได้ 3 ราย ผู้ต้องหา 4 คน ของกลางยาบ้า 724,000 เม็ด โดยจับได้ที่จุดตรวจผาหงษ์ หมู่ 14 ต.ศรีดงเย็น อ.ไชยปราการ และจุดตรวจบ้านป่าฮั่น หมู่ 4 ต.บ้านโป่ง อ.พร้าว
- 2) การจับกุมคดียาเสพติดรายสำคัญ มี ป.ป.ส. และตำรวจ ร่วมกันจับกุมด้วยวิธีการล่อซื้อ

- 3) การวิสามัญฆาตกรรม เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งจะก่อให้เกิดผลคือ หนึ่งในกรณีที่เป็นกรณีวิสามัญฯ แบบลับเป็นการลดปริมาณและระดับปัญหายาเสพติดในพื้นที่สองเพื่อไม่ให้มีความยึดถือในระบบยุติธรรมและลดปริมาณงานในกระบวนการยุติธรรม

สถานการณ์ใช้ยา

นอกเหนือไปจากการใช้ยาไปในทางที่ผิดและเพื่อก่ออาชญากรรมแล้ว ขณะนี้การใช้เพื่อส่งเสริมการค้าเพิ่มมากขึ้นในสถานบันเทิงในจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้มีโอกาของการติดยาในหมู่ผู้ท่องเที่ยวสถานบันเทิงตอนกลางคืนเพิ่มมากขึ้น

การสนับสนุนงานป้องกันปัญหายาเสพติด

- 1) ชุดตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติดแยกตามประเภทของกลุ่มเป้าหมายดังนี้ โรงงานอุตสาหกรรม ผู้ขับขี่ยานพาหนะ เยาวชนในสถานศึกษา ประชาชนทั่วไป ผู้รับบริการในสถานพยาบาล สถานบริการ และพื้นที่อำเภอชายแดน 5 อำเภอเป้าหมาย
- 2) สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ร่วมกับ ศ.ปส.จ.เชียงใหม่ ดำเนินการตามโครงการการจัดตั้งโรงงานสีขาว
- 3) การแก้ไขปัญหายาในสถานศึกษา ดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาว
- 4) โครงการ To be number one

3.3 แนวโน้มสถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยแวดล้อมที่จะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์และการดำเนินงานด้านยาเสพติด ดังนี้

(1) ปัจจัยสถานการณ์ชายแดนไทย – พม่า

ตรงข้ามอำเภอแม่สายและอำเภอฝาง ชนกลุ่มน้อยในพม่า ยังเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดสถานการณ์ปัญหาในช่วงระยะ 1-2 ปี ข้างหน้า โดยชนกลุ่มน้อยมีอยู่สองกลุ่ม ที่ยังต้องหารายได้เพื่อเลี้ยงดูสมาชิกและเพื่อต่อสู้กับทางการพม่า เช่น กลุ่มอดีต MTA (กลุ่มขุนล่า) และกลุ่ม UWSA (กลุ่มว้า)

(2) สถานการณ์ยาเสพติดภูมิภาคต่างๆ ของโลกกำลังแปรผัน

ตลาดเฮโรอีนที่ใหญ่ที่สุดของภูมิภาคสามเหลี่ยมทองคำ คือ สหรัฐอเมริกา สามารถลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและการเปลี่ยนการใช้ยาเสพติดประเภทวัตถุออกฤทธิ์ในยุโรปมากขึ้นอาจจะกระทบต่อสถานการณ์ยาเสพติดภายในประเทศ คือด้วยจะตกค้างในประเทศและภูมิภาคมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลต่อการขยายตัวของการแพร่ระบาดของเฮโรอีนในประเทศโดยตรง

(3) การขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาค

การพัฒนาเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศในภูมิภาคเพื่อเป็นการส่งเสริมการค้าขายระหว่างประเทศ เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการค้าและการลำเลียงยาเสพติดจากแหล่งผลิตในภูมิภาคสามเหลี่ยมทองคำออกภูมิภาคอื่นให้สะดวกมากขึ้น นอกจากนี้ ยังอาจส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุนนอกระบบจากการค้าขายยาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายเข้ามาภายในประเทศมากยิ่งขึ้น จากนโยบายการจูงใจและยึดหยุ่นด้านการส่งเสริมการลงทุน

(4) ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัญหาการว่างงานของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน

อันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศและการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของประชากรกลุ่มผู้ใช้แรงงานจากการว่างงาน ทั้งแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและแรงงานกลุ่มประชากรชาวเขา

(5) ด้านการดำเนินงานของรัฐ

รัฐบาลจะได้ประกาศใช้คำสั่งนายกรัฐมนตรีและมติคณะรัฐมนตรีมาแล้วหลายฉบับ ซึ่งช่วยในการกำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด แต่จะต้องใช้ระยะเวลาไม่น้อยในการปรับตัวและทำความเข้าใจร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ

สถิติผลการปราบปรามยาเสพติดเดือนมกราคม – ธันวาคม 2543

ประเภท ยาเสพติด	จับกุมได้			ประเภทข้อหา							
	ราย	คน	น้ำหนัก ของกลาง	จำหน่วย		เสพ		ครอบครอง		ผลิต	
			(กรัม/ เม็ด)	ราย	คน	ราย	คน	ราย	คน	ราย	คน
เฮโรอีน	691	733	13,979.33	36	42	37	37	518	654	-	-
มอร์ฟีน	8	7	-	-	-	8	7	-	-	-	-
ฝิ่น	397	392	75,935.78	6	6	6	6	378	380	7	-
น้ำยาเคมี	5	5	2,134,000	-	-	-	-	5	5	-	-
กัญชาแห้ง	422	432	5,174.98	6	6	2	2	412	423	1	1
กัญชาสด	6	5	21,003	-	-	-	-	-	-	6	5
พืช กระท่อม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
เอมเฟตา มีน	5,227	5,715	6,882,327	686	847	1,751	2,811	2,811	3,116	1	1
(ยาบ้า)											
สารระเหย	175	179	207	-	-	175	179	-	-	-	-
เอ็กซ์ตาซี	6	6	5	-	-	-	-	6	6	-	-
อื่นๆ	4	5	1,593	1	1	-	-	3	4	-	-
รวม	6,941	7,479		835	902	1,958	1,982	4,234	4,588	15	7

หมายเหตุ : ถูกเจ้าหน้าที่วิสามัญฆาตกรรม 8 กรณี 15 คน

สถิติผลการปราบปรามยาเสพติดเดือนมกราคม – ตุลาคม 2544

ประเภท ยาเสพติด	จับกุมได้			ประเภทข้อหา							
	ราย	คน	น้ำหนัก ของกลาง	จำหน่วย		เสพ		ครอบครอง		ผลิต	
			(กรัม/ เม็ด)	ราย	คน	ราย	คน	ราย	คน	ราย	คน
เฮโรอีน	582	612	1,297.26	36	44	16	20	530	548	-	-
มอร์ฟีน	-	-	-	-	-	8	7	-	-	-	-
ฝิ่น	255	264	15,849.84	20	8	1	1	234	237	18	6
น้ำยาเคมี	2	3	1.080	-	-	-	-	2	3	-	-
กัญชาแห้ง	286	4,291	12,582.39	1	1	-	-	285	290	-	-
กัญชาสด	8	8	49	-	-	-	-	-	-	8	8
พืช กระท่อม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
แอมเฟตา มีน	5,134	5,504	4,035,244	890	1,069	1,738	1,679	2,504	2,755	1	2
สารระเหย	119	119	157	-	-	119	119	-	-	-	-
เอ็กซ์ตาซี	9	9	125	4	4	1	1	4	4	-	-
อื่นๆ	2	2	0.3	1	1	-	-	1	1	-	-
รวม	6,397	6,794		932	1,115	1,875	1,820	3,562	3,841	12	16

หมายเหตุ : ถูกเจ้าหน้าที่วิสามัญฆาตกรรม 2 กรณี 5 คน

พื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน เป้าหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปีพ.ศ.2545

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน/ชุมชน เป้าหมาย (หมู่ที่)			
		รุนแรง	ปานกลาง	ศักยภาพ	ปลอดภัยยาเสพติด
1. เมืองเชียงใหม่	ป่าแดด	4,8,12	2,6		5,11
	สันผีเสื้อ	-	9		-
	สุเทพ	-	7,9,13,14		-
	หนองป่าครั่ง	-	1,4		-
	หนองหอย	3	-		-
2. สารภี	ข้าวมุง	-	1,9		-
	ดอนแก้ว	1	2		5
	ท่าวังตาล	-	1		2,12
	หนองผึ้ง	-	1		-
	หนองแฝก	-	2		3
3. สันทราย	แม่แฝก	1	-		-
	หนองจ่อม	1	8		7
	ป่าไผ่	-	6		3
4. ดอยสะเก็ด	เชิงดอย	7	12		8
	ตลาดใหญ่	-	5		1
	ป่าเมี่ยง	3	1		6
	ป่าลาน	-	3		1,5,6
	แม่ค้อ	-	4		-
	แม่โป่ง	-	8		1,2,4,9,10
	หลวงเหนือ	9	-		3,4
	สันปูเลย	-	2,11		-
5. สันกำแพง	แช่ช้าง	-	3,4		2
	บวกก้าง	-	6,10		5,8
	ร้องวัวแดง	-	3,10		11
	สันกลาง	-	2,7		-
	สันกำแพง	-	13		3
	ห้วยทราย	-	1		2,8

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน/ชุมชน เป้าหมาย (หมู่ที่)			
		รุนแรง	ปานกลาง	ศักยภาพ	ปลอดภัยเสถียร
6. แม่ริม	จี้เหล็ก	-	3,7		-
	ดอนแก้ว	-	2,5		-
	โป่งแยง	6,7	8,9		-
	แม่แรม	6,7,9	8		7
	แม่สา	-	5		-
	ริมเหนือ	-	1		-
	สะลวง	-	2,3		-
	สันโป่ง	-	1,5,6,10		-
	ห้วยทราย	4	-		-
	เหมืองแก้ว	-	3,4		-
7. แม่แตง	กุดช้าง	4,6	5		-
	จี้เหล็ก	8	3		5
	บ้านช้าง	-	1,3,4		-
	บ้านเป้า	2,3	-		4
	ป่าเป้า	4	1,5,12,13		-
	เมืองกาย	-	1,2,4		-
	แม่แตง	-	2,3		-
	แม่หอพระ	-	1,2,4,7		-
	สบเปิง	1,2,3,4,8,9,11,1	4,6,12		-
	สันป่ายาง	3	4		-
	อินทจิล	-	9		-
8. สะเมิง	บ่อแก้ว	5,6	7		-
	แม่สาบ	-	5,8,9,10		3
	ยังเมิน	-	5		-
	สะเมิงเหนือ	1	3,4		6
9. พร้าว	น้ำแพร่	8	4,7		5
	ป่าไผ่	1	5		-
	แม่ปิ้ง	1	-		12
	สันทราย	-	7		-

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน/ชุมชน เป้าหมาย (หมู่ที่)			
		รุนแรง	ปานกลาง	ศักยภาพ	ปลอดภัยเสถียร
10. เชียงดาว	เชียงดาว	1,14	2,9,11,15		3
	ปิงโค้ง	1,4,6,7,12	2,11		-
	เมืองคอง	-	1,2,3		-
	เมืองงาย	7	8		5
	เมืองนะ	6	1,5,9		-
	แม่นะ	8,9,11	3,7,10		-
11. แม่อาขย	ท่าตอน	2,14	3,6		-
	บ้านหลวง	3,5	-		-
	มะลิกา	-	1		-
	แม่นาวาง	1	3,6,7,8,9,10,13		-
	แม่สาว	2,7	5,10,12		3
	แม่อาขย	-	9		-
	สันต้ามื้อ	1	6,7,10		-
12. ฝาง	โป่งน้ำร้อน	2,4,6	3,5		-
	ม่อนปิ่น	2,7,10,12	1,4,8		-
	แม่ข้า	7,11	3,4,8,9		-
	แม่คะ	-	3		-
	แม่งอน	1,2,5,7,8	4,6,9		-
	แม่สุ่น	5,6,9	1,3,10		-
	เวียง	1,10,12,13,16	7,11		-
	สันทราย	1,4,12,14	3,6,9,10,11,13,15		-
13. หางดง	ขุนคอง	7	5		-
	น้ำแพร่	1,4,6	9,10		-
	บ้านปง	3	-		6
	บ้านแหวน	1	3,8		-
	สบแม่ข้า	1	-		-
	สันผักหวาน	-	1,2		-
	หนองแก้ว	-	2,4		-
	หนองควาย	-	7,10,11		-
	หารแก้ว	4	7		-

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน/ชุมชน เป้าหมาย (หมู่ที่)			
		รุนแรง	ปานกลาง	ศักยภาพ	ปลอดภัยเสถียร
14. สันป่าตอง	ทุ่งค่อม	7,11	3		-
	น้ำบ่อหลวง	2,5	-		-
	บ้านกลาง	-	5		-
	ทุ่งสะโตก	-	1		-
	มะขามหลวง	2,6	4		-
	แม่ก้ำ	7	2,6,10,11		-
	ยูหว่า	-	2,4,5,6,7,8		-
	สันกลาง	-	3		1
15. จอมทอง	ช่วงเปา	1	8		-
	คอยแก้ว	3	7		-
	บ้านแปะ	6	2,4,7,9,10,11,15,16		1
	บ้านหลวง	5,6,7,11	1,10,13,14		15
	แม่สอย	4,12,14	1,2,6,9		-
	สบเตี๊ยะ	2,6	1,4,8,9,11,13		-
16. สอด	นาคอเรือ	-	7		3
	บ่อสลี	-	4,5		-
	บ่อหลวง	4,12	6		1
	บ้านตาล	-	4		1
	หางดง	-	7		11
	สอด	5	-		-
17. แม่แจ่ม	กองแขก	1,7,10	3,6,9,11,12		9
	แจ่มหลวง	-	2,3,4,6,7		-
	ช่างเคิ่ง	14,19	1,7,10,15		-
	ท่าผา	3	1,4,5,6		-
	บ้านจันทร์	-	3		-
	บ้านทับ	-	1,3,4,6,9,10,11		-
	ปางหินฝน	-	1,3,5,6		-
	แม่แดด	1,2	3		-
	แม่นาจร	4,5,6,15	3,8,9,10,11,13,16		2,12
	แม่ศึก	5	1,6,7,9,10,12		-

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน/ชุมชน เป้าหมาย (หมู่ที่)			
		รุนแรง	ปานกลาง	ศักยภาพ	ปลอดภัยเสถียร
18. อมก๋อย	นาเกียน	4,8,10,13,14,16,2	11,12,17,19		-
	ม่อนจอง	1	3		-
	แม่ต๋น	1,2,5	6		-
	ยางเปียง	1,2,5,8,9,10	7,8,12,15		10
	สบโขง	-	3		-
	อมก๋อย	-	2,4,11,14		-
		8,20			
19. ดอยเต่า	ดอยเต่า	3	2,4,6,8		5
	ท่าเตื่อ	-	5		-
	บงตัน	-	2,3,5		-
	โป่งทุ่ง	1,9,10	7		-
	มีดกา	-	4,5		-
20. เวียงแหง	เปียงหลวง	1,3,4,5	2		-
	เวียงแหง	2,4,5,6,9,11	-		-
	แสนไห	3	1		2
21. ไชยปราการ	แม่ทะลบ	-	1,4		-
	ศรีดงเย็น	11,16	13		-
	หนองบัว	7,9	6,4,10		-
22. แม่วาว	ดอนเปา	8	-		-
	ทุ่งปี่	4,11	2,10		-
	บ้านกาด	9	-		-
	แม่วิน	3,5	12		-
23. กิ่งอ.แม่ออน	ทาเหนือ	-	2,3		4
	แม่ทา	6	3,7		-
	สหกรณ์	-	1,2,4,6		-
	ห้วยแก้ว	7	4		8
	ออนกลาง	2,7	-		-
	ออนเหนือ	-	3,5		4
24. กิ่ง อ.ดอยหล่อ	ยางคราม	1	-		-

บทที่ 4

พัฒนาการของปัญหาและการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของ จังหวัดพิษณุโลก

4.1 ข้อมูลพื้นฐานลักษณะทั่วไปของจังหวัดพิษณุโลก

4.1.1 สภาพพื้นที่

จังหวัดพิษณุโลกมีเนื้อที่ประมาณ 10,890.05 ตร.กม. พื้นที่ตอนบนของจังหวัดเป็นภูเขาและที่ราบสูง ตอนกลางเป็นที่ราบและตอนใต้เป็นที่ราบลุ่ม มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	จดอำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ และประเทศลาว
ทิศใต้	จดอำเภอเมืองพิจิตร และอำเภอสว่างงาม จังหวัดพิจิตร
ทิศตะวันออก	จดอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
ทิศตะวันตก	จดอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย และอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร

4.1.2 สภาพทางกายภาพ จังหวัดพิษณุโลก มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศลาว ประมาณ 19 กิโลเมตร ที่บ้านร่มเกล้า อำเภอชาติตระการ ซึ่งบางครั้งอาจมีการลักลอบขนยาเสพติดข้ามแดน พื้นที่ที่มีการลักลอบปลูกฝิ่นและกัญชา ได้แก่ ในเขตพื้นที่อำเภอชาติตระการ อำเภอนครไทย และอำเภอเนินมะปราง ซึ่งเคยมีการตรวจพบการลักลอบปลูกกัญชาที่บริเวณบ้านห้วยน้ำไซ ต.เนินเพิ่ม อ.นครไทย และที่บ้านห้วยทรายเหนือ ต.บ้านแยง อ.นครไทย

4.1.3 การแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดพิษณุโลกมีประชากร 869,005 แยกเป็นชาย 430,643 คน และหญิง 438,362 คน และมีพื้นที่ประมาณ 10,815.85 ตารางกิโลเมตร การปกครองแบ่งออกเป็น 9 อำเภอ 93 ตำบล 1,019 หมู่บ้าน 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาลนคร (41 ชุมชน) 12 เทศบาลตำบล (81 ชุมชน) 90 องค์การบริหารส่วนตำบล

4.1.4 การคมนาคม

จังหวัดพิษณุโลก เป็นศูนย์กลางการคมนาคมของภาคเหนือตอนล่างที่เชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียง ในภาคเหนือตอนบน/ตอนล่าง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางได้แก่

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 จากเชียงใหม่ ลำปาง แพร่ เด่นชัย อุตรดิตถ์ พิษณุโลก นครสวรรค์
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 จากตาก สุโขทัย พิษณุโลก หล่มสัก ขอนแก่น

➤ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 จากนครสวรรค์ พิชญ์โลก ซึ่งเชื่อมระหว่างภาคกลางและภาคเหนือ

นอกจากนี้ยังมีทางรถไฟเชื่อมโยงภาคกลางและภาคเหนือและสายการบินระหว่างกรุงเทพฯ กับ พิชญ์โลก

4.1.5 การศึกษา

ข้อมูลสถาบันการศึกษาของจังหวัดพิชญ์โลกปี 2546 มีทั้งสิ้น 546 แห่ง แยกตามสังกัด ดังนี้

➤ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	525	แห่ง
➤ ระดับอาชีวศึกษา	8	แห่ง
➤ ระดับอุดมศึกษา	3	แห่ง
➤ การศึกษานอกโรงเรียน	10	แห่ง

4.2 สถานการณ์ปัญหาเสพติดของจังหวัดพิชญ์โลกก่อนปี พ.ศ. 2545

จังหวัดพิชญ์โลกได้รับการพัฒนาให้เป็นจังหวัดศูนย์กลางของภาคเหนือตอนล่าง มีการเปลี่ยนแปลงและเจริญเติบโตของเมืองและชุมชนอย่างรวดเร็วจนเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การท่องเที่ยว การลงทุน และอื่นๆ ผลกระทบที่เกิดควบคู่มากับการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วดังกล่าว ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านสังคม และปัญหาเสพติด

สภาพปัญหาเสพติดของจังหวัดพิชญ์โลก เป็นลักษณะของพื้นที่เป้าหมายเพื่อการจำหน่ายให้แก่ผู้เสพ และเป็นเส้นทางลำเลียง แต่ไม่มีแหล่งผลิต ซึ่งพอจะสรุปประเด็นสถานการณ์ได้ดังนี้

4.2.1 สถานการณ์การผลิต

จากการดำเนินงานด้านการข่าวและการปราบปรามทั้งในอดีต – ปัจจุบัน ไม่พบว่ามีแหล่งผลิตหรือแหล่งแปรรูปยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพิชญ์โลก จากข่าวสารระบุว่าแหล่งผลิต (โดยเฉพาะยาบ้า) อยู่ในเขตประเทศลาว และพม่าอย่างไรก็ดี ยังคงมีการลักลอบปลูกพืชเสพติดในจังหวัดพิชญ์โลก ดังนี้

ฝิ่น มี 2 แหล่ง คือ

- แหล่งภูหินร่องกล้า บริเวณทิศตะวันออกของอำเภอนครไทย มีอาณาเขตเชื่อมต่อกับอำเภอหล่มสัก อำเภอเขาค้อ และอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
- แหล่งภูซัด บริเวณทิศเหนือของอำเภอนครไทยต่ออำเภอชาติตระการและครอบคลุมอาณาเขตของอำเภอนาแห้ว และอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

(สถิติการลักลอบปลูกฝิ่นของจังหวัดพิชญ์โลก ยังนับไม่รุนแรงเมื่อเทียบกับ จังหวัดอื่น)

กัญชา

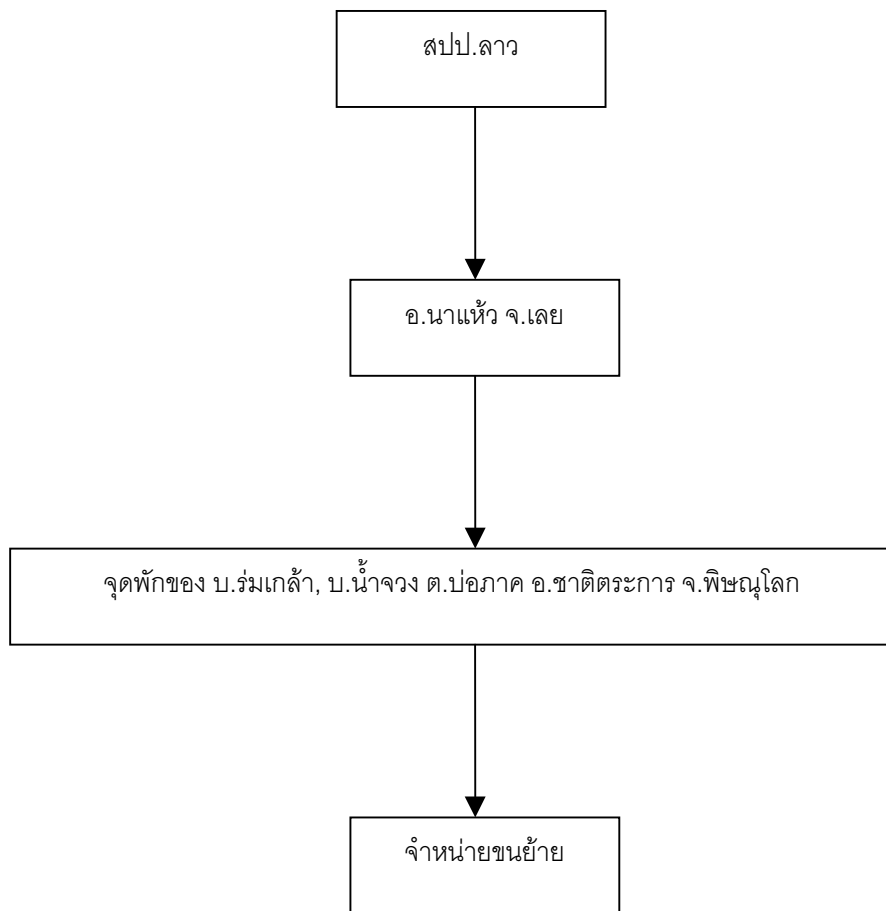
ไม่ทราบตัวเลขการปลูกที่แน่ชัด แต่จากข่าวสารการตัดฟันทำลาย ทำให้ทราบว่ายังมีการลักลอบปลูกบริเวณรอยต่อระหว่างอำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลกกับอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย

4.2.2 สถานการณ์การค้า

- ยาเสพติดที่มีการค้าหรือจำหน่ายมากที่สุด คือ ยาบ้า
- ผู้ค้าส่วนมากเป็นผู้ค้ารายย่อยซึ่งมีอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมือง หรือชุมชนใหญ่
- กลุ่มผู้ค้ารายใหญ่มักจะเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง บ. ภูซัดใต้ ต.นาบัว บ.ร่องกล้า บ.ห้วยน้ำไซ ต.เนินเพิ่ม อ. นครไทย โดยเดินทางไปรับยาบ้าจากเอเยนต์ใหญ่จากภาคเหนือตอนบน เช่น จ.เชียงใหม่ จ.เชียงราย จ.น่าน (บางครั้งเอเยนต์ใหญ่จากภาคเหนือตอนบนนำมาส่งให้เอง) แล้วผู้ค้ารายย่อยไปรับจากชาวเขามาจำหน่ายในพื้นที่ต่างๆ อีกทอดหนึ่ง จำนวนการรับมาจำหน่ายต่อแต่ละครั้งประมาณ 2,000-4,000 เม็ด ราคาขายปลีกที่ขายให้แก่ผู้เสพ ยาบ้าเม็ดละ 80 – 100 บาท ฝิ่นน้ำหนัก 1 สลึง ราคา 100 บาท กัญชาห่อละ 30-50 บาท
- แนวโน้มสถานการณ์การค้าน่าจะสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาบ้า

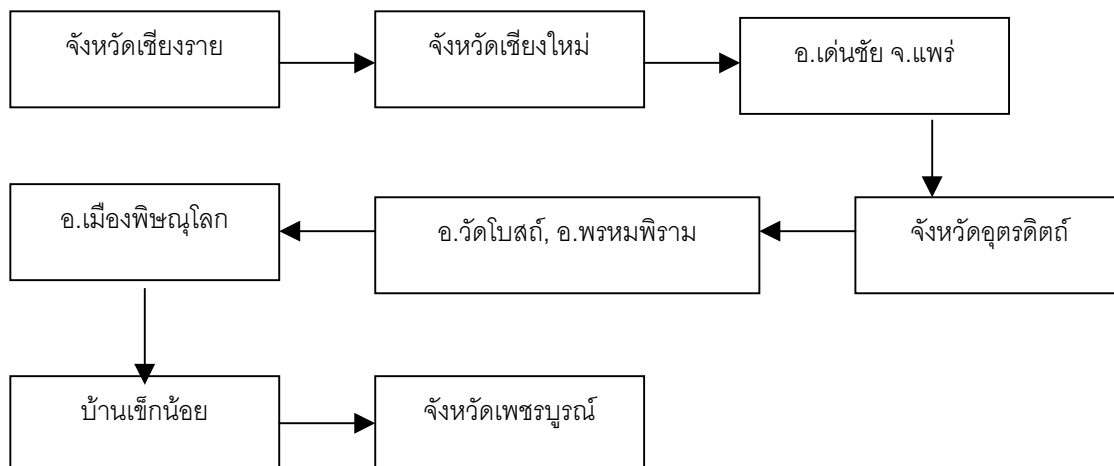
4.2.3 สถานการณ์ลำเลียง

1. ภายนอกประเทศ คือ จากประเทศลาว ผ่านเข้าสู่อำเภอนาแห้ว ตามแนวรอยตะเข็บเขตติดต่อเข้าสู่จังหวัดพิษณุโลกทางด้านบ้านร่มเกล้า หน้าที่ 8 ต. บ่อภาค อ.ชาติตระการ และเป็นจุดที่พักของยาเสพติดจึงเดินทางเข้าสู่บ้านน้ำคับหมู่ที่ 12 และบ้านน้ำจวง หมู่ที่ 13 ต.บ่อภาค อ.ชาติตระการ และเป็นจุดพักของยาเสพติดเช่นเดียวกัน เพื่อแพร่ระบาด จำหน่ายขนย้ายต่อไป

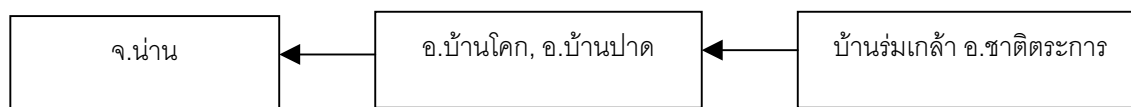

2. ภายในประเทศ แบ่งเป็น 4 เส้นทางคือ

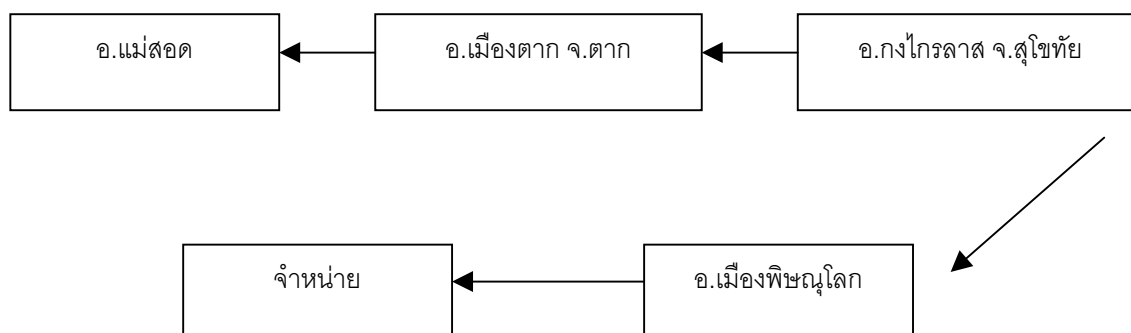
2.1 จากจังหวัดเชียงรายเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปางเข้าสู่อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ และเข้าสู่จังหวัดอุตรดิตถ์ ผ่านอำเภอวัดโบสถ์ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลกเข้าสู่อำเภอเมืองพิษณุโลก และจำหน่ายขนย้ายออกไปสู่บ้านเช็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์

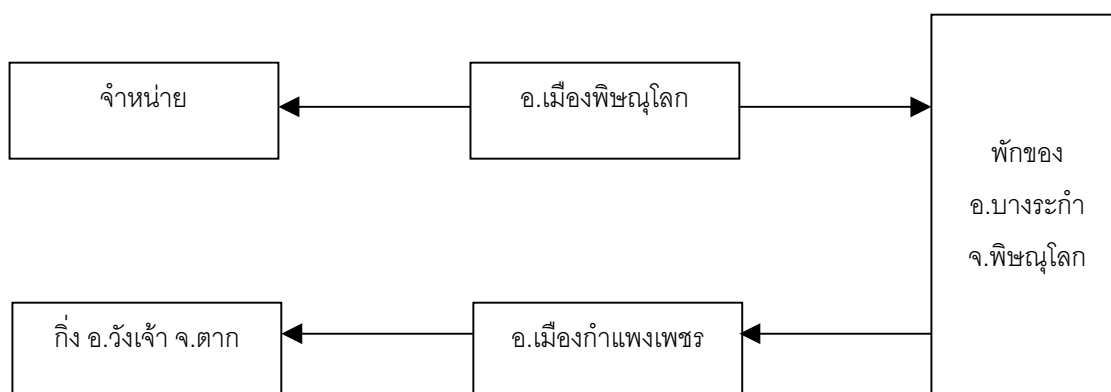
2.2 จากจังหวัดน่านเข้าสู่อำเภอบ้านโคก อำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุดรดิตถ์ และเข้าสู่บ้านร่มเกล้า อำเภอชาติตระการ

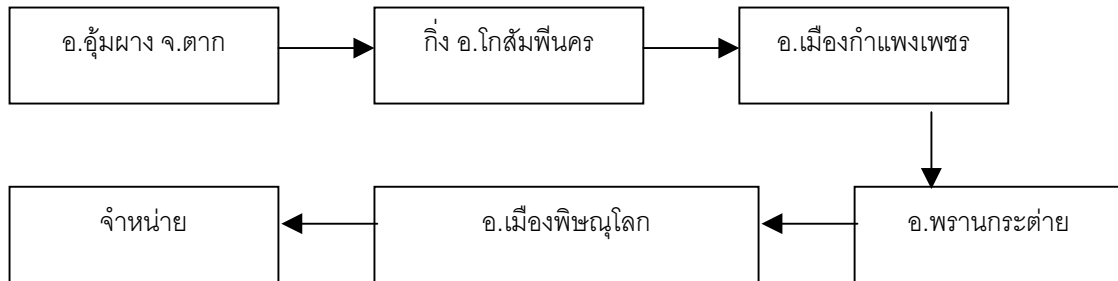
2.3 จากอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เข้าสู่อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก และขนย้าย เข้าสู่ อำเภอกรงไกรลาส จังหวัดสุโขทัย แพร่ระบาดเข้าสู่อำเภอเมืองพิษณุโลก

2.4 จากกิ่งอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก เข้าสู่อำเภอเมืองกำแพงเพชร ขนย้ายเข้าสู่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และเป็นที่พักของยาเสพติดเพื่อขนย้ายเข้าสู่อำเภอเมืองพิษณุโลกเพื่อจำหน่ายต่อไป

2.5 จากอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ขนย้ายเข้าสู่กิ่งอำเภอโกสัมพีนคร จังหวัด
กำแพงเพชร เข้าสู่เมืองกำแพงเพชร ขนย้ายเข้าสู่อำเภอรานกระต่าย และเข้าสู่อำเภอเมืองพิษณุโลก ต่อไป

4.2.4 สถานการณ์การเสพ

ชนิด	กลุ่มผู้เสพ/พื้นที่ระบาด	วิธีการเสพ	แนวโน้มสถานการณ์เสพ
ยาบ้า	-นิยมเสพในกลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน -แพร่ระบาดทั่วไป ชนิดที่จำหน่ายอยู่ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก คือ เม็ดสีส้ม และสีเขียวมีสีเหลืองหรือสีน้ำตาล ปนเล็กน้อย ประทับ ตัวอักษร WY	นิยามวางใส่ฟอยล์ของซอง บุหรี่ใช้ฟอลนด้านล่าง กระดาษฟอยล์แล้วใช้หลอด กระดาษหรือพลาสติกดูด ควันที่ระเหยจากเม็ดยาเข้าปอด (บางครั้งใช้การเสพด้วยบ้อง กัญชา) ส่วนการรับประทาน โดยตรง หรือการละลายฉีดเข้า เส้นเลือดมีเป็นส่วนน้อย	กว้างขวางเนื่องจาก การเสพการหาซื้อ และการพกพาได้ ง่ายประกอบกับ เยาวชนชักชวนกัน ในหมู่เพื่อนฝูง
กัญชา	-นิยมเสพในกลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มผู้ใหญ่อายุ 35-40 ปี -กลุ่มวัยรุ่นจะเสพเป็นครั้งคราว ไม่จริงจัง และ ปริมาณการเสพเพียงเล็กน้อย -กลุ่มผู้ใหญ่จะเสพประจำ และสามารถเสพได้ ทั้งวัน -นิยมเสพกันในหมู่บ้านห่างไกลการคมนาคม ในเขต ต.บ่อภาค ต.ชาติตระการ อ.ชาติ ตระการ, ต.สันโค้ง- ต.หินลาด อ.วัดโบสถ์ และ ต.บางระกำ อ.บางระกำ	-กลุ่มวัยรุ่นใช้การมวนบุหรี่เพื่อ ง่ายต่อการเสพและพกพา -กลุ่มผู้ใหญ่ใช้บ้องไม้ไผ่ใส่น้ำ	-ไม่แพร่หลายไปสู่ กลุ่มผู้เสพยาเสพ ชนิดอื่น -มีผู้นิยมเสพน้อย เนื่องจากการปลูก การพกพาและการ เสพยุ่งยาก
ฝิ่น	นิยมเสพในกลุ่มชาวเขาเผ่าม้งวัยสูงอายุ ต.บ่อ ภาค อ.ชาติตระการและต.นาบัว – ต.เนิน เพิ่ม อ.นครไทย ส่วนใหญ่เป็นผู้เคยเสพฝิ่นมา ก่อนและไม่สามารถเลิกได้ในหมู่บ้านหนึ่งๆ จะมีประมาณ 5-10 คน	-ใช้กลี้งสูบฝิ่นแบบดั้งเดิม	จะลดน้อยลง เนื่อง จากการเพาะปลูก และวิธีการเสพยุ่ง ยาก
อื่นๆ สาร ระเหยยาเค ยาเลิฟ โคเคน	ในจังหวัดพิษณุโลก พบผู้เสพสารระเหยน้อย มาก ส่วนยาเสพติดประเภท ยาเค ยาอี ยาเลิฟ โคเคนไม่พบแต่อย่างใด	สุดคมสารระเหยเป็นเบื่องต้น แล้วจึงเปลี่ยนไปเสพยาเสพติด ชนิดอื่นแทน	จะลดลง เนื่องจาก ยาเค ยาอี ยาเลิฟ โคเคน ราคาแพง มาและหาซื้อยาก

4.2.5 สภาพการเสพยาเสพติดในชุมชน จำแนกได้ดังนี้

(1) อำเภอเมืองพิษณุโลก ผู้ติดยาเสพติดจะมีตั้งแต่อายุ 8-50 ปี

คือ กลุ่มนักเรียน วัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าโรงเรียน และผู้ใหญ่ที่มีครอบครัวแล้ว ยาเสพติดจะเป็นทั้งประเภท เฮโรอีน ผีน กัญชา และสารระเหย แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นประเภทกัญชาและสารระเหย โดยมีผู้คนในชุมชนเป็นผู้จำหน่ายและไปซื้อหามาจากแหล่งอื่น สถานที่เสพคือ ตามแหล่งมั่วสุมต่างๆ เช่น ตามที่สาธารณะ ห้างนา และในบ้านของตนเอง สาเหตุเพราะขาดการดูแลจากผู้ปกครอง มั่วสุมเที่ยวเตร่ ว่างงาน และปัญหาครอบครัว

(2) อำเภอวังทอง ผู้ติดยาเสพติดจะมีตั้งแต่อายุ 8 ปี ถึงมากกว่า 50 ปีขึ้นไป

คือ กลุ่มนักเรียน วัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนและผู้ใหญ่มีครอบครัวแล้ว ยาเสพติดจะเป็นประเภท กัญชา สารระเหย และยาบ้า โดยมีผู้คนในชุมชนเป็นผู้จำหน่าย และไปซื้อมาจากแหล่งอื่น สถานที่เสพคือ ตามแหล่งมั่วสุมในที่สาธารณะ และในบ้านของตนเอง สาเหตุเพราะอยากลองและว่างงาน

(3) อำเภอบางกระทุ่ม ผู้ติดยาเสพติดจะมีตั้งแต่อายุ 16 ปี ถึงมากกว่า 50 ปีขึ้นไป

คือ กลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนและผู้ใหญ่มีครอบครัวแล้ว ยาเสพติดจะเป็นประเภทเฮโรอีน ผีน กัญชา และยาบ้า โดยไปซื้อมาจากที่แห่งอื่น สถานที่เสพคือ ตามแหล่งมั่วสุมในที่สาธารณะ ห้างนาและในบ้านของตนเอง สาเหตุเพราะมั่วสุมเที่ยวเตร่ และปัญหาครอบครัว

(4) อำเภอวัดโบสถ์ ผู้ติดยาเสพติดจะมีตั้งแต่อายุ 16 ปี ถึงมากกว่า 50 ปีขึ้นไป

คือ กลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนและผู้ใหญ่มีครอบครัวแล้ว ยาเสพติดจะเป็นประเภทเฮโรอีน ผีน กัญชาและยาบ้า โดยไปซื้อมาจากแหล่งอื่น สถานที่เสพคือ ตามแหล่งมั่วสุมในที่สาธารณะ ห้างนา และในบ้านของตนเอง สาเหตุเพราะมั่วสุมเที่ยวเตร่และปัญหาครอบครัว

(5) อำเภอบางระกำ ผู้ติดยาเสพติดจะมีตั้งแต่อายุ 16 ปีถึงมากกว่า 50 ขึ้นไป

คือ กลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าโรงเรียน และผู้ใหญ่มีครอบครัวแล้ว ยาเสพติดจะเป็นประเภท ผีน กัญชา และสารระเหยโดยไปซื้อมาจากแหล่งอื่นสถานที่เสพคือ ตามแหล่งมั่วสุม และในบ้านของตนเอง สาเหตุเพราะ มั่วสุมเที่ยวเตร่ และว่างงาน

(6) อำเภอพรหมพิราม ผู้ติดยาเสพติดจะมีตั้งแต่อายุ 16 ปี ถึงมากกว่า 50 ปีขึ้นไป

คือกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าโรงเรียน และผู้ใหญ่มีครอบครัวแล้ว ยาเสพติด จะเป็นประเภทเฮโรอีน กัญชาและสารระเหย โดยจะมีคนในชุมชนเป็นผู้จำหน่ายและไปซื้อมาจากแหล่งอื่น สถานที่เสพคือ ตามแหล่งมั่วสุม เช่นห้างนา และในบ้านของตนเอง สาเหตุเพราะอยากลอง ว่างงานและมีปัญหาครอบครัว

(7) อำเภอเนินมะปราง ผู้ติดยาเสพติดจะมีตั้งแต่อายุ 8-25 ปี

คือ กลุ่มนักเรียนและวัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าโรงเรียน ยาเสพติดจะเป็นประเภทกัญชา สารระเหย และยาบ้า โดยมีผู้คนในชุมชนเป็น ผู้จำหน่ายและไปซื้อมาจากแหล่งอื่น สถานที่เสพคือ ตามแหล่งมั่วสุม เช่น ที่สาธารณะ และห้างร้าน สาเหตุเพราะ อยากลอง ว่างงาน และมีปัญหาครอบครัว

(8) อำเภอ นครไทย ผู้ติดตามเสด็จจะมีตั้งแต่อายุต่ำกว่า 8 ปี จนถึงอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป

คือกลุ่มเด็กนักเรียน วัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนและผู้ใหญ่ที่มีครอบครัวแล้ว ยาเสด็จจะเป็นประเภท ฟืน กัญชา และสารระเหย โดยมีผู้คนในชุมชนเป็นผู้จำหน่ายและไปซื้อมาจากแหล่งอื่น สถานที่เสด็จ คือ ตามแหล่งมั่วสุม เช่น ป่าละเมาะ และในบ้านของตนเอง สาเหตุเพราะผู้ปกครองขาดการดูแล คบเพื่อน วางงาน และมีปัญหาครอบครัว

(9) อำเภอ นครชาติตระการ ผู้ติดตามเสด็จจะมีตั้งแต่อายุต่ำกว่า 8 ปี จนถึงอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป

คือ กลุ่มเด็กนักเรียน วัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนและผู้ใหญ่ที่มีครอบครัวแล้ว ยาเสด็จจะเป็นประเภท ฟืน กัญชา และสารระเหย โดยมีผู้คนในชุมชนเป็นผู้จำหน่ายและไปซื้อมาจากแหล่งอื่น สถานที่เสด็จ คือ ตามแหล่งมั่วสุม เช่น ห้างนาและในบ้านของตนเอง สาเหตุเพราะผู้ปกครองขาดความเอาใจใส่ การหยอกหลองและมีการเสด็จกันมานานแล้ว

ตารางแสดงจำนวนผู้ติดตามเสด็จของแต่ละอำเภอแบ่งตามช่วงอายุ

อำเภอ	อายุต่ำกว่า 8 ปี (คน)	อายุต่ำกว่า 8-15 ปี (คน)	อายุต่ำกว่า 16-25 ปี (คน)	อายุต่ำกว่า 26-35 ปี (คน)	อายุต่ำกว่า 36-50 ปี (คน)	อายุมากกว่า 50 ปี (คน)	รวม
เมือง	-	63	176	21	20	-	280
วังทอง	-	63	93	10	15	10	191
บางกระทุ่ม	-	5	24	-	2	-	31
บางระกำ	-	-	2	5	37	4	48
วัดโบสถ์	-	-	34	43	24	12	113
พรหม	-	-	46	31	6	2	85
พิจิตร	-	22	69	-	-	-	91
เนิน	-	110	170	88	55	35	476
มะปราง	-	12	23	40	16	-	93
นครไทย							
ชาติตระการ							
รวม	10	275	637	238	175	65	1408

ที่มา : ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2546

4.2.6 การแพร่ระบาดของยาเสพติด

อำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ระดับการแพร่ระบาด			
			รุนแรง	ปานกลาง	เบาบาง	ปลอดการแพร่ระบาด
เมือง	20	154	3	89	52	10
วังทอง	11	135	15	58	45	17
บางกระทุ่ม	11	124	15	18	55	36
บางระกำ	9	86	8	6	8	64
วัดโบสถ์	12	112	5	40	56	11
พรหมพิราม	6	57	1	14	42	-
เนินมะปราง	11	137	18	30	86	3
นครไทย	6	67	4	5	9	49
ชาติตระการ	7	67	2	19	39	1
รวม	93	939	71	279	392	191

ที่มา : ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2546

จากบัญชีสรุปรายการแพร่ระบาดของยาเสพติด จังหวัดพิษณุโลก พบว่าดัชนีความรุนแรงของปัญหาเสพติด สามารถจำแนกระดับความรุนแรงของพื้นที่ได้ ดังนี้

- ระดับรุนแรง 71 หมู่บ้าน ร้อยละ 7.61 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งจังหวัดพิษณุโลก
- ระดับปานกลาง 279 หมู่บ้าน ร้อยละ 29.90 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งจังหวัดพิษณุโลก
- ระดับเบาบาง 392 หมู่บ้าน ร้อยละ 42.02 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งจังหวัดพิษณุโลก
- ไม่ปรากฏปัญหา 191 หมู่บ้าน ร้อยละ 20.47 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งจังหวัดพิษณุโลก

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า จังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่การแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นร้อยละ 79.53 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งจังหวัดพิษณุโลก โดยการแพร่ระบาดส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ ระดับเบาบาง คือ ร้อยละ 42.02 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งจังหวัดพิษณุโลก โดยพื้นที่เขตอำเภอวังทองเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในเกณฑ์ระดับรุนแรง มีจำนวนมากที่สุดคือ 18 หมู่บ้านหรือร้อยละ 25.35 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งจังหวัดพิษณุโลกที่อยู่ในเกณฑ์ระดับรุนแรง 71 หมู่บ้าน ส่วนอำเภอบางกระทุ่มมีจำนวนหมู่บ้านที่ปลอดการแพร่ระบาดของยาเสพติดมากที่สุดคือ 64 หมู่บ้าน หรือร้อยละ 33.51 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งจังหวัดพิษณุโลกที่ปลอดการแพร่ระบาดของยาเสพติด 191 หมู่บ้าน นอกจากนี้ยัง พบว่า เขตอำเภอวัดโบสถ์เป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด ตั้งแต่ระดับเบาบางถึงระดับรุนแรงจำนวน 57 หมู่บ้านหรือร้อยละ 100 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งอำเภอวัดโบสถ์ 57 หมู่บ้าน

4.2.7 ปัจจัยเอื้อต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดในจังหวัดพิษณุโลก

1. สภาพภูมิศาสตร์กายภาพ จังหวัดพิษณุโลกมีสภาพภูมิศาสตร์ทางด้านกายภาพที่หลากหลาย โดยมีลักษณะทางกายภาพเป็นทั้งภูเขาสูง ที่ราบสูง ที่ลุ่มน้ำท่วมขังธรรมชาติและลักษณะของอากาศมีทั้งอากาศร้อนในบริเวณที่ราบสูงและที่ลุ่มน้ำท่วมขัง ตลอดอากาศค่อนข้างหนาวในเขต ภูเขาสูงที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกพืชไร่ในเขตพื้นที่เมืองหนาว ซึ่งรวมหมายถึงการเพาะปลูกยาเสพติดประเภทฝิ่น กัญชา โดยมีพื้นที่ส่วนหนึ่งบริเวณตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศลาวประมาณ 24 กิโลเมตร

2. ศูนย์กลางการศึกษา ด้วยจังหวัดพิษณุโลก เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา เนื่องจากเป็นสถานที่ตั้งของสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่ระดับก่อนปฐมวัย ถึงระดับอุดมศึกษา รวมทั้งสิ้น 553 แห่ง ซึ่งครอบคลุมนักเรียน นิสิต นักศึกษาในจังหวัดใกล้เคียงหลายจังหวัดรวม 234,023 คน ซึ่งจะเป็นกลุ่มเป้าหมายในการจำหน่ายยาเสพติดของขบวนการค้ายาเสพติดแหล่งใหญ่แหล่งหนึ่ง

3. ศูนย์กลางธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจำนวนมากที่เป็นจุดขายที่เชิญชวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้หลงใหลสู่จังหวัดพิษณุโลกตลอดทั้งปี และส่วนหนึ่งมีสถานบันเทิงและสถานบริการจำนวนมากที่ส่งเสริมธุรกิจบริการอีกทางหนึ่งด้วย

4. ศูนย์กลางการคมนาคม จังหวัดพิษณุโลก มีสภาพเป็นพื้นที่เมืองเปิดซึ่งมีโครงข่ายคมนาคมหลักเป็นประตูสู่ภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง โดยมาการคมนาคมหลักๆ คือ การคมนาคมทางอากาศเป็นที่ตั้งของสนามบินพิจิตร การคมนาคมทางบกมีรถไฟสายหลักเกิดประตูสู่ภาคเหนือ ถนนทางหลวงแผ่นดิน และทางหลวงจังหวัดเชื่อมกับจังหวัดใกล้เคียง คือ เลย์ เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ สุโขทัย กำแพงเพชร พิจิตร ตลอดจนทางหลวงชนบท ซึ่งเชื่อมต่อภายในท้องถิ่นระหว่างจังหวัดอันเป็นสะดวกในการขนย้าย พักถ่าย แพร่ระบาดของยาเสพติด

5. จังหวัดพิษณุโลก มีพื้นที่กว้างใหญ่และมีประชากรหลากหลาย สภาพเศรษฐกิจที่แตกต่างกันในสังคม ตลอดจนแนวความคิดที่แตกต่างกันในการหาเงินจากการประกอบอาชีพ เช่น ชาวไทยภูเขาที่มีอาชีพดั้งเดิมจากการเพาะปลูกยาเสพติด ชุมชนแออัดในเมืองง่ายต่อการแพร่ระบาด ยาเสพติดพื้นที่กว้างใหญ่ยากต่อการควบคุมและปราบปราม สถานภาพทางสังคมที่ยกย่องด้วยเงินวัตถุ การเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคเหนือตอนล่างเป็นที่รวมของนักเรียน เยาวชน วัยรุ่น ซึ่งยากต่อการป้องกันยาเสพติด

4.2.8 การบำบัด

จากสภาพปัจจุบันจังหวัดพิษณุโลกมีกลุ่มผู้ติดยาเสพติดแทบทุกชนิดและมีการเข้ารับการบำบัดรักษาเสพติดจากหน่วยงานสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก ดังสถิติต่อไปนี้

สถิติผู้รับการบำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดพิษณุโลก (ม.ค. 41 – ต.ค. 41)

อำเภอ	จำนวน
อำเภอเมืองพิษณุโลก	70
อำเภวังทอง	5
อำเภอนครไทย	9
อำเภอชาติตระการ	0
อำเภวัดโบสถ์	5
อำเภพรหมพิราม	7
อำเภบางระกำ	5
อำเภบางกระทุ่ม	6
อำเภเนินมะปราง	1
รวม	108

สถิติผู้รับการบำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดพิษณุโลก (ม.ค. 41 – ต.ค. 41)

แบ่งตามกลุ่มอายุ ดังนี้

อายุ (ปี)	จำนวน
13-20	64
21-30	15
31-40	15
41-50	11
51-60	3
รวม	108

สถิติผู้รับการบำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดพิษณุโลก (ม.ค. 41 – ต.ค. 41)
แบ่งเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

เดือน	ประเภทของยาเสพติดที่เสพ							
	เฮโรอีน	มอร์ฟีน	ฝิ่น	กัญชา	สุรา	แอมเฟตามีน	สาร ระเหย	รวม
มกราคม	2	-	-	-	4	6	-	12
กุมภาพันธ์	-	-	-	-	1	7	-	8
มีนาคม	2	-	-	-	1	3	-	6
เมษายน	2	-	-	-	4	10	-	16
พฤษภาคม	1	-	-	-	-	3	-	4
มิถุนายน	-	-	-	-	1	15	-	16
กรกฎาคม	-	-	-	-	4	7	-	11
สิงหาคม	2	-	1	-	2	7	-	12
กันยายน	-	-	-	1	4	9	3	17
ตุลาคม	-	-	-	-	1	5	-	8
รวม	9	0	1	1	22	72	3	108

4.2.9 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของจังหวัดพิษณุโลก

(1) ปัญหาด้านการป้องกัน

- ปัญหาความยากจนเป็นรากเหง้าให้มั่วเข้ามาเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดมากขึ้นเนื่องจากรายได้ดี ทั้งนี้ ปัญหาความยากจนแก้ไขได้ยากมาก
- การรณรงค์เผยแพร่โทษภัยของยาเสพติด ได้กระทำอย่างต่อเนื่องแล้ว ประชาชนรับรู้กันเป็นอย่างดี แต่มีหลายปัจจัยที่ทำให้คนยังไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ได้แก่

ปัจจัยดังต่อไปนี้

- 4.1 รายได้จากการจำหน่ายยา หรือขนยา
- 4.2 การชักชวนจากเพื่อนฝูง ความต้องการเป็นที่ยอมรับในหมู่เพื่อนฝูงของเยาวชน
- 4.3 โทษทัณฑ์ที่ได้รับเบาเกินไป จึงคุ้มค่าที่จะเสี่ยงในการค้า
- 4.4 ฯลฯ

ปัจจัยผลักดัน

- 1.1 ปัญหาเศรษฐกิจ
- 1.2 ปัญหาครอบครัว
- 1.3 ผู้ปกครองเสพหรือค้ายา ทำให้บุตรหลานเสพหรือค้าด้วย หรืออย่างน้อยที่สุดใช้เด็กเป็นผู้นำไปขายในโรงเรียน หรือชุมชน
- 1.4 ฯลฯ

(2) ปัญหาด้านการปราบปราม

- กำลังพลในการปราบปรามยังไม่เพียงพอ
- ยานพาหนะและอุปกรณ์ - เครื่องมือ ขาดแคลน
- ขาดเงินหล่อซื้อในการจับกุม
- ขาดงบประมาณในการตรวจพิสูจน์ปีศาจะผู้เสพหรือผู้ต้องสงสัยว่าเสพ
- การออกกฎหมายคั้นของศาลบางครั้งไม่ทันการณ์

(3) ปัญหาด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

- ญาติไม่กล้านำผู้ติดยาเสพติดไปรับการบำบัด เนื่องจากเกรงว่าผู้ติดยาเสพติดจะถูกจับกุมดำเนินคดี
- สถานศึกษาส่วนใหญ่ปกปิดข้อเท็จจริงว่ามีเด็กใช้ยาเสพติด เนื่องจากเกรงจะเสื่อมเสียชื่อเสียงสถานศึกษาและผู้บริหารหรือครูที่ใกล้ชิดเด็กจะถูกตำหนิจาก ผู้บังคับบัญชา
- ผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษา ไม่ให้ความร่วมมือไปจนครบถึงขั้นตอนของการฟื้นฟูสมรรถภาพด้วย ทำให้ส่วนใหญ่เมื่อได้รับการบำบัดรักษาแล้วจะหวนกลับไปใช้ยาซ้ำอีก

(4) ปัญหาด้านการอำนวยการและการบริหารการ

- ศ.ปส.จ. ไม่มีกำลังพลประจำโดยตรง ต้องใช้ข้าราชการสำนักงานจังหวัดที่มีงานประจำอื่นๆ อยู่แล้วและมีเพียงจำนวน 1 คน
- ศ.ปส.จ. ไม่มีอุปกรณ์และครุภัณฑ์ประจำหน่วยเอง

4.3 สถานการณ์ปัญหายาเสพติดของจังหวัดพิษณุโลกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545

4.3.1 สถานการณ์ทั่วไป

จากการประกาศสงครามขึ้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล ในรอบปีงบประมาณ 2546 ได้มีผู้ค้า ผู้เสพ/ ผู้ติดยาเสพติด มารายงานตัวต่อทางราชการและเข้าสู่กระบวนการเพื่อเลิกพฤติกรรมส่งผลให้สามารถหยุดยั้งการขยายตัวและลดระดับความรุนแรงของสถานการณ์จากการค้าและการแพร่ระบาดของยาบ้าภายในจังหวัด แต่ปัญหายาบ้ายังไม่หมดสิ้นไป โดยยังมีการจำหน่ายกันภายในเฉพาะเครือข่ายเท่านั้น และเปลี่ยนแปลงกลุ่มเป้าหมายไปจำหน่ายให้กับนักเรียน นักศึกษาและเยาวชนแทนทำให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดยังหลงเหลืออยู่ในชุมชนเมืองและสถานศึกษา ประกอบกับหลังมีการปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจัง ได้มียาเสพติดประเภทอื่นเข้ามาแทน ได้แก่ สารระเหย ยาแก้ไอ เฮโรอีน และตัวยาใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มยาที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท เห็นได้จากสถิติการจับกุม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสารระเหยเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นหากการดำเนินมาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดผ่อนคลายลง อาจทำให้ยาบ้ากลับมาแพร่ระบาดหรือมียาเสพติดตัวใหม่เข้ามาระบาดแทนก็ได้

4.3.2 สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่

(1) สถานการณ์ปัญหายาบ้า

จากการดำเนินงานของปีพ.ศ. 2545 จังหวัดพิษณุโลกสามารถสกัดจับการลำเลียงยาบ้ารายใหญ่ 2 ราย คือ วันที่ 10 เมษายน 2545 ณ จุดตรวจ ตำบลทับยายเชียง (ถนนพิษณุโลก-อุตรดิตถ์) เป็นของกลางยาบ้า 98,000 เม็ด และวันที่ 21 พฤษภาคม 2545 ณ จุดตรวจตำบลท่าช้าง (ถนนพิษณุโลก – สุโขทัย) เป็นของกลางยาบ้า จำนวน 100,000 เม็ด แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ค้ายาเสพติดได้ใช้จังหวัดพิษณุโลกเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติด เข้าสู่ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยิ่งทางกองทัพบกที่ 3 ได้ใช้มาตรการกีดกันปิดเส้นทางลำเลียงยาเสพติดตามแนวชายแดนไทย – พม่า กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดจึงเปลี่ยนเส้นทางลำเลียงไปทางประเทศลาว เข้าทางอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จนถึงแนวชายแดนด้านจังหวัดพะเยา น่าน และอุตรดิตถ์ ทำให้มีการใช้จังหวัดพิษณุโลกเป็นเส้นทางลำเลียงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีทางคมนาคมที่สะดวกและเชื่อมโยงกับภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้ค้าได้มีการพัฒนารูปแบบลำเลียงยาเสพติดเพื่ออำพรางการตรวจค้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น ซุกซ่อนมากับสินค้าเกษตร, มีรถตรวจการนำหน้ารถขนยาเสพติดเพื่อแจ้งเตือนเมื่อพบด่าน, ซุกซ่อนในทวารของวัวหรือควาย, คัดแปลงรถยนต์เพื่อซุกซ่อนยาเสพติด โดยใช้เส้นทางลำเลียงยาเสพติดในลักษณะเดียวกันกับช่วงก่อนปี พ.ศ. 2545

(2) สถานการณ์ปัญหาฝิ่นและเฮโรอีน

จังหวัดพิษณุโลกไม่ได้รับผลกระทบต่อสถานการณ์ฝิ่นและเฮโรอีนมากนัก และปัญหามีแนวโน้มความรุนแรงลดลงเนื่องจากสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งสองประเภทมีไม่มากนักหากเทียบกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้า แต่ปัญหาที่มีอยู่คือชาวไทยภูเขาได้มีการลักลอบปลูกฝิ่นตาม

แนวเชิงเขา ซึ่งการลักลอบดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากนายทุน สังเกตได้จากมีการใช้สปิงเกอร์ร่น้ำและใช้ปุ๋ยเคมี

(3) สถานการณ์ ปัญหาโคเคน ยาอี และยาเค

จากสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของจังหวัดพิษณุโลก ยังไม่พบผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทดังกล่าว เนื่องจากตัวยามีราคาแพง และมีการใช้เฉพาะกลุ่มที่เที่ยวสถานบันเทิง การจำหน่ายจึงติดต่อกันระหว่างผู้ค้ากับผู้เสพโดยตรง ดังนั้นการแพร่ระบาดจะอยู่เฉพาะนักท่องเที่ยวสถานบันเทิงมีพื้นที่ที่มีฐานะและนักท่องเที่ยวสถานบันเทิงมาจากกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดท่องเที่ยวหลัก

(4) สถานการณ์ปัญหาสารระเหย

สารระเหยสามารถหาซื้อได้ตามท้องตลาดทั่วไป และมีราคาถูกกว่าหากเทียบกับสารเสพติดประเภทอื่น การแพร่ระบาดจึงอยู่ในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรือกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่นอกสถานศึกษา หรือกลุ่มนักเรียนบ้างเล็กน้อยทำให้สถิติจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสารระเหยเป็นรองเฉพาะผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้าเท่านั้น

4.3.3 ผลการดำเนินงานในรอบที่ผ่านมา

ตามที่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร) ได้มอบนโยบายและข้อสั่งการเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2546 ให้ทุกส่วนราชการเร่งรัดปราบปรามยาเสพติดให้หมดสิ้น ภายในระยะเวลา 3 เดือน (1 ก.พ. – 30 เม.ย. 2546) โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสำรวจพื้นที่ทุกตารางนิ้วว่ามีใครเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยผู้ค้า/ ผู้ผลิตให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังความผิดทางอาญาและยึดทรัพย์ ผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดให้ถือเป็น ผู้ป่วยต้องนำตัวเข้ารับราชการบำบัดรักษาและกลุ่ม ผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือกลุ่มเสี่ยงต้องสร้างภูมิคุ้มกันมิให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและกำหนดให้วันที่ 2 ธันวาคม 2546 เป็นวันประกาศชัยชนะยาเสพติดเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2546 ซึ่งจังหวัดพิษณุโลกได้ประกาศสงครามขึ้นแตกหักกับยาเสพติดเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2546 และเร่งรัดการปราบปรามยาเสพติดและเครือข่ายยาเสพติด จนสามารถประกาศให้จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติดในวันที่ 6 สิงหาคม 2546 เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ 12 สิงหาคม 2546 และเร่งรัดการปราบปรามยาเสพติดและเครือข่ายยาเสพติด จนสามารถประกาศให้จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติดในวันที่ 6 สิงหาคม 2546 เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ 12 สิงหาคม 2546 ซึ่งผลการดำเนินการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ – 30 กันยายน 2546 ได้ดังนี้

(1) โครงการหมู่บ้าน / ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติด

จังหวัดพิษณุโลกได้ดำเนินการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีความเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติด ตามกระบวนการ 6 ขั้นตอนของ กระทรวงมหาดไทย และใช้มาตรการทางสังคม (Social Sanction) กดดันผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น การตัดสิทธิ์ความช่วยเหลือของทางราชการ (กองทุนหมู่บ้าน 30 บ้าน รักษาทุกโรค) การไม่รับสวดพระอภิธรรม เป็นต้น ควบคู่ไปด้วย ทำการพัฒนาให้หมู่บ้าน / ชุมชนเป็นหมู่บ้าน / ชุมชน เข้มแข็งเอาชนะปัญหาเสพติดครบทั้ง 1,010 หมู่บ้าน 122 ชุมชน และกดดันให้ผู้เสพมีพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดเข้าแสดงตนกับทางราชการ 4,715 คน แยกเป็นผู้ค้า 601 คน และผู้เสพ 4,115 คน

ตารางแสดงหมู่บ้าน / ชุมชน เข้มแข็งเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

ที่	อำเภอ	หมู่บ้าน / ชุมชน เข้มแข็งเอาชนะยาเสพติด		ผู้แสดงตนกับทางราชการ	
		หมู่บ้าน	ชุมชน	ผู้ค้า	ผู้เสพ
1	เมืองพิษณุโลก	167	45	176	901
2	นครไทย	141	10	79	1,252
3	ชาติตระการ	71	4	106	733
4	วัดโบสถ์	61	10	51	170
5	บางกระทุ่ม	86	23	62	253
6	พรหมพิราม	117	7	-	25
7	บางระกำ	132	10	62	440
8	วังทอง	161	8	41	66
9	เนินมะปราง	74	5	24	275
	รวม	1,010	122	601	4,115

ที่มา : ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2546

(2) โครงการประสานงานพลังแผ่นดิน

จังหวัดพิษณุโลกได้จัดตั้งศูนย์ประสานพลังแผ่นดิน ทั้งระดับอำเภอ เทศบาล และตำบล รวม 115 ศูนย์ และจัดตั้งหน่วยประสานพลังแผ่นดินทุกหมู่บ้าน/ ชุมชน รวม 1,132 หน่วยและอบรมเครือข่ายผู้ประสานพลังแผ่นดิน หมู่บ้าน / ชุมชน 25-30 คน ครอบคลุมพื้นที่จำนวน 28,487 คน

ตารางแสดงศูนย์ประสานพลังแผ่นดินทุกหมู่บ้าน/ชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

อำเภอ	ศูนย์ประสานพลังแผ่นดิน			หน่วยประสานพลังแผ่นดิน		ผู้ประสานพลังแผ่นดิน
	1	2	3	4	5	
เมืองพิษณุโลก	1	2	20	167	45	5,300
นครไทย	1	1	11	141	10	3,525
ชาติตระการ	1	1	6	71	4	1,875
วัดโบสถ์	1	1	6	61	10	1,775
บางกระทุ่ม	1	2	9	86	23	2,250
พรหมพิราม	1	2	12	117	7	4,110
บางระกำ	1	2	11	132	10	3,550
วังทอง	1	1	11	161	8	4,225
เนินมะปราง	1	1	7	74	5	1,877
รวม	9	13	93	1,010	122	28,487

ที่มา : ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2546

(3) การปราบปราม

จังหวัดพิษณุโลก จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ค้ายาเสพติด ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 จำนวน 267 คน และดำเนินการกับผู้ค้าตามบัญชีเป้าหมายได้ครบ 100 คน โดยแยกเป็นจับกุม 248 คน เสียชีวิต 7 คน อบรมตามโครงการทำความดีเพื่อแผ่นดิน 7 คน (ไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะขอออกหมายจับ) หลบหนี 4 คน (ติดตามถึงที่สุดแล้วไม่พบ) ขอลดหยอด 1 คน แต่หากสรุปผลการดำเนินงานกับผู้ที่มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ – 30 กันยายน 2546 สามารถดำเนินการกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งสิ้น 456 คน แยกเป็นผู้ค้า 390 คน ผู้เสพ 48 คน เสียชีวิตเหตุอื่นๆ 20 คนและวิสามัญ 1 คน

(4) โครงการทำความดีเพื่อแผ่นดิน

จังหวัดพิษณุโลกมีผู้ค้าแสดงตนกับทางราชการ 601 คน โดยแยกเป็น ถูกจับกุม 125 คน เสียชีวิต 5 คน และนำเข้ารับการอบรมตามโครงการทำความดีเพื่อแผ่นดิน ณ ค่ายขุนจอมธรรม กรมทหารพรานที่ 31 อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จำนวน 5 รุ่น รวม 471 คน ดังนี้

ตารางแสดงจำนวนผู้ค้าที่รายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่จังหวัดพิษณุโลก

ที่	อำเภอ	แสดงตน (คน)	เสียชีวิต (คน)	ถูกจับกุม (คน)	รวมผู้ผ่านการอบรม โครงการทำความดี
1	เมืองพิษณุโลก	176	4	15	157
2	นครไทย	79	-	35	44
3	บางระกำ	62	-	14	48
4	บางกระทุ่ม	62	-	4	58
5	วัดโบสถ์	51	1	16	34
6	วังทอง	41	-	10	31
7	ชาติตระการ	106	-	31	75
8	เนินมะปราง	24	-	-	24
	รวม	601	5	125	471

ที่มา : ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2546

(5) การยึดทรัพย์

สามารถยึดทรัพย์สินผู้ค้ายาเสพติด ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้ทั้งสิ้น 15 ราย เป็นรายการทรัพย์สิน 152 รายการ มูลค่า 10,819,443 บาท

ตารางแสดงจำนวนการยึดทรัพย์ของผู้ค้ายาเสพติดในจังหวัดพิษณุโลก

ที่	อำเภอ	จำนวน (ราย)	รายการทรัพย์สิน	มูลค่าทรัพย์สิน
1	เมืองพิษณุโลก	5	76	3,940,450
2	นครไทย	2	18	3,178,228
3	ชาติตระการ	1	11	700,000
4	บางกระทุ่ม	2	13	877,980
5	บางระกำ	2	10	522,785
6	วังทอง	3	24	1,600,00
	รวม	15	152	10,819,443

ที่มา : ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2546

(6) โครงการ TO BE NUMBER ONE

กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำโครงการ TO BE NUMBER ONE ภายใต้แนวคิด “เป็นหนึ่งโดยไม่พึ่งยาเสพติด” ครอบคลุมยกมือขึ้น เพื่อสร้างกระแสให้เยาวชนทั้งในและนอกสถานที่ศึกษาไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและเปิดโอกาสให้ผู้หลงผิดได้หันหลังให้กับยาเสพติดโดยได้รับพระกรุณาจากทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี เป็นประธานในโครงการ

เพื่อเป็นการสนองพระมหากรุณาธิคุณในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี จังหวัดพิษณุโลกได้จัดโครงการ TO BE NUMBER ONE ขึ้นในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2546 เพื่อเป็นการแสดงพลังของสมาชิก TO BE NUMBER ONE ที่จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและจัดงานรวมพลังสู่ความเป็นหนึ่ง “The Power of TO BE NUMBER ONE” ในวันที่ 26 มิถุนายน 2546 โดยจัดกิจกรรมประกอบด้วย การถวายสัตย์ปฏิญาณตนของสมาชิก TO BE NUMBER ONE “จะร่วมกันขจัดยาเสพติดให้หมดสิ้นจากประเทศไทย” การประกวดดีเจ คำขวัญ ร้องเพลง เรียงความและหนุ่มสาว TO BE NUMBER ONE และรับสมาชิก TO BE NUMBER ONE ซึ่งขณะนี้โครงการ TO BE NUMBER ONE ได้จัดตั้งชมรมแล้ว 146 แห่ง และมีสมาชิกจำนวน 94,841 คน

(7) การประเมินความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินงานต่อผู้ เพื่อเอาชนะยาเสพติดตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี

จากการสำรวจความเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความพึงพอใจในแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาล ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน 2546 จากผู้ตอบสัมภาษณ์ในจังหวัดพิษณุโลกจำนวน 800 คน เป็นชาย ร้อยละ 49.8 และเป็นหญิง ร้อยละ 50.2 พบว่าผู้ตอบสัมภาษณ์ ร้อยละ 80 มีความพอใจทุกแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาลโดยแนวทางที่พึงพอใจมากที่สุด 3 ลำดับ คือ

(7.1) การเข้มงวดกับการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ผลิต ผู้ค้าอย่างเด็ดขาด

(7.2) แนวทางป้องกันการระบาดและความรุนแรงของปัญหายาเสพติดในชุมชน

/หมู่บ้าน

(7.3) แนวทางการปราบปรามทำลายขบวนการค้ายาเสพติด

(8) การบำบัดรักษา

จากการสำรวจผู้เสพ / ติดยาเสพติด ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 มีทั้งสิ้น 1,876 คน แต่เมื่อจังหวัดได้ใช้มาตรการกวดขันและกำหนดเส้นตายให้ผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมารายงานตัวกับทางราชการ ทำให้ผู้เสพนอกบัญชีเป้าหมายมารายงานตัวเพิ่มอีก 3,766 คน รวมมี ผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา 5,642 คน จังหวัดจึงได้กำหนดแนวทางการบำบัดรักษาระบบสมัครใจ และนำผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัดตามระดับความรุนแรงแบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

(8.1) การอบรมให้ความรู้ สำหรับกลุ่มเสี่ยงหรือผู้เคยใช้ยาจำนวน 1,929 คน

(8.2) การเข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 5-45 วัน สำหรับผู้มีพฤติกรรมเสพยา
เป็นครั้งคราวหรือรุนแรง จำนวน 3,313 คน

(8.3) การบำบัดแบบจิตสังคมบำบัด 11-13 สัปดาห์ สำหรับผู้ติดขั้นรุนแรงหรือผู้เคยเข้าค่าย
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามข้อ 8.1 และ 8.2 แล้วไม่หายจึงต้องบำบัดซ้ำ 834 ราย

(8.4) การบำบัดฟื้นฟูตามระบบบังคับ/ ต้องโทษ 216 คน แยกเป็นการควบคุมตัว (กองบิน 46) ไม่
ควบคุมตัว (สนง. คุมประพฤติก/โรงพยาบาลชุมชน /กองร้อย อ.ศ.) 56 คน โรงเรียนวิวัฒนพลเมือง 141 คน
และชุมชนบำบัด (เรือนจำ) 5 คน

บทที่ 5

สรุปผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในภาคเหนือ

ตั้งแต่ประกาศสงครามเอาชนะยาเสพติด (1 ก.พ. – 30 เม.ย. 2546) สามารถสรุปผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในภาคเหนือ ตั้งแต่ประกาศสงครามเอาชนะยาเสพติด ได้ 4 ด้าน คือ

5.1 ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในห้วง 3 เดือน ระหว่างประกาศสงคราม เอาชนะยาเสพติดใน 17 จังหวัดภาคเหนือ

(1) ด้านผู้เสพผู้ติดยาเสพติด (DEMAND)

• ผู้ใช้/ติดยาเสพติดตามบัญชีเป้าหมาย	จำนวน 83,891 คน
• เป้าหมายชุมชนบำบัด	จำนวน 79,673 คน
• ผู้เสพผู้ติดยาเสพติดรายงานตัว	จำนวน 88,545 คน
• ผู้ติด ผ่านชุมชนบำบัด	จำนวน 84,445 คน

(2) ด้านผู้ผลิต ผู้ค้ายาเสพติด (SUPPLY)

* ผู้ผลิต/ผู้ค้าตามบัญชีเป้าหมาย	จำนวน	คน
- ถูกจับกุม	จำนวน	คน
- ถูกวิสามัญฆาตกรรม	จำนวน	คน
- ตาย	จำนวน	คน
รวมเป็น		
- ผู้ค้ามารายงานตัว	จำนวน	15,710 คน
- อบรมนักค้ายาเสพติด		
* ตามบัญชีเป้าหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ	จำนวน	1,560 คน
- ดำเนินการ	จำนวน	350 คน
- ผ่านคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน	จำนวน	307 คน (85%)
สิน	จำนวน	61.8 ล้านบาท

(3) ด้านกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (POTENTIAL DEMAND)

* ประชากรกลุ่มเป้าหมาย	จำนวน 6.5 ล้านคน
* กิจกรรมรองรับ	จำนวน 1.4 ล้านคน (31.3%)

(4) ด้านหมู่บ้าน / ชุมชนที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด

* เป้าหมาย จำนวนหมู่บ้าน / ชุมชน	จำนวน 17,857 แห่ง
* เป็นหมู่บ้าน / ชุมชนที่มีปัญหาแพร่	จำนวน 2,306 แห่ง (29.34%)
ระบาด	จำนวน 1,230 แห่ง (6.28%)
* เป็นหมู่บ้าน / ชุมชนเข้มแข็งแบบยั่งยืน	จำนวน 14,217 แห่ง (79.61%)
* เป็นหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็ง	

5.2 ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเสพติดในห้วงระหว่างประกาศสงครามเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด

(1) ด้านผู้เสพผู้ติดยาเสพติด (DEMAND)

*เป้าหมายผู้ใช้และผู้ติดยาเสพติด	จำนวน 43,759 คน
*เป้าหมายชุมชนบำบัด	จำนวน 43,928 คน
-ผู้เสพผู้ติดยาเสพติดมารายงานตัว	จำนวน 44,138 คน
-ผู้เสพผู้ติดยาเสพติดผ่านชุมชนบำบัด	จำนวน 43,054 คน

(คิดเป็นร้อยละ 97.54% ของผู้ที่มารายงานตัว และคิดเป็น 98% ของเป้าหมาย)

(2) ด้านผู้ผลิตผู้ค้ายาเสพติด (SUPPLY)

*เป้าหมายผู้ผลิต/ผู้ค้าตามบัญชีเป้าหมาย	จำนวน 6,978 คน
- ถูกจับกุม	จำนวน 8,168 คน
- ถูกวิสามัญฆาตกรรม	จำนวน 18 คน
- ตาย	จำนวน 257 คน

(3) ด้านกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด**(POTENTIAL DEMAND)**

*กลุ่มเป้าหมาย	จำนวน 3.5 ล้านคน
*กิจกรรมรองรับ	จำนวน 4 แสนคน(117%)

(4) ด้านหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด

*เป้าหมายจำนวนหมู่บ้าน/ชุมชน	จำนวน 8,744 แห่ง
-เป็นหมู่บ้าน/ชุมชนที่ไม่มีปัญหาการแพร่ระบาด	จำนวน 1,435 แห่ง (16.41%)
-เป็นหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งแบบยั่งยืน	จำนวน 459 แห่ง (5.25%)
-เป็นหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็ง	จำนวน 6,743 แห่ง (77.12%)

5.3 ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเสพติดในห้วงระหว่างประกาศสงครามเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง 9 จังหวัด

(1) ด้านผู้เสพผู้ติดยาเสพติด (DEMAND)

*เป้าหมายผู้ใช้และผู้ติดยาเสพติด	จำนวน 44,786 คน
*เป้าหมายชุมชนบำบัด	จำนวน 35,745 คน
- ผู้เสพผู้ติดยาเสพติดรายงานตัว	จำนวน 45,056 คน
- ผู้เสพผู้ติดยาเสพติดผ่านชุมชนบำบัด	จำนวน 41,391 คน

(2) ด้านผู้ผลิต ผู้ค้ายาเสพติด (SUPPLY)

* เป้าหมายผู้ผลิต/ ผู้ค้าตามบัญชีเป้าหมาย	จำนวน 5,600 คน
- ถูกจับกุม	จำนวน 5,914 คน
- ถูกวิสามัญฆาตกรรม	จำนวน 6 คน
- ตาย	จำนวน 237 คน
รวมเป็น	6,157 คน
- ผู้ค้ามารายงานตัว	จำนวน 8,229 คน
- อบรมนักค้ายาเสพติด	
*เจ้าหน้าที่รัฐตามบัญชีเป้าหมาย	จำนวน 795 คน (9.76%)
- ดำเนินการ	จำนวน 98 คน
	จำนวน 91 คน (92.9%)

(3) ด้านกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (POTENTIAL DEMAND)

* กลุ่มเป้าหมาย	จำนวน 3.2 ล้านคน
* กิจกรรมรองรับ	จำนวน 1 ล้านคน (33%)

(4) ด้านหมู่บ้าน / ชุมชนที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด

* เป้าหมาย จำนวนหมู่บ้าน / ชุมชน	จำนวน 9,166 แห่ง
* เป็นหมู่บ้าน / ชุมชนที่มีปัญหาแพร่ระบาด	จำนวน 871 แห่ง (9.5%)
	จำนวน 771 แห่ง (8.4%)
* เป็นหมู่บ้าน / ชุมชนเข้มแข็งแบบยั่งยืน	จำนวน 7,474 แห่ง (81.5%)
* เป็นหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็ง	

5.4 ผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดตั้งแต่ประกาศสงครามเอาชนะยาเสพติดจนถึงปัจจุบัน (สิงหาคม 2546) ใน 17 จังหวัดภาคเหนือ (ถึง 31 ส.ค. 46)

(1) ด้านผู้เสพผู้ติดยาเสพติด (DEMAND)

* เป้าหมายผู้ใช้และผู้ติดยาเสพติด	จำนวน 83,319 คน
-ผู้เสพผู้ติดยาเสพติด มารายงานตัว	จำนวน 101,466 คน
-ผู้เสพผู้ติดยาเสพติด ผ่านชุมชนบำบัด	จำนวน 102,497 คน
-ผู้เสพผู้ติดยาเสพติด บำบัดตามเป้าหมาย	จำนวน 36,369 คน
-ระบบบังคับบำบัดเข้ารับการตรวจพิสูจน์	จำนวน 1,287 คน
-คณะกรรมการวินิจฉัยบำบัดฯ	จำนวน 877 คน
-แบบควบคุมตัว	จำนวน 283 คน
-ไม่ควบคุมตัว	จำนวน 464 คน

(2) ด้านผู้ผลิต ผู้ค้ายาเสพติด (SUPPLY)

* เป้าหมายผู้ผลิต / ผู้ค้าตามบัญชีเป้าหมาย	จำนวน 12,107 คน
- ถูกจับกุม	จำนวน 16,351 คน
- ถูกวิสามัญฆาตกรรม	จำนวน 57 คน
- ตาย	จำนวน 526 คน
รวมเป็น	16,934 คน
- ผู้ค้ามารายงานตัว	จำนวน 15,875 คน
-อบรมนักค้ายาเสพติด	จำนวน 12,903 คน
* เป้าหมายเจ้าหน้าที่รัฐ	จำนวน 350 คน
-ดำเนินการ	จำนวน 347 คน

(3) ด้านกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

(POTENTIAL DEMAND)

* กลุ่มเป้าหมาย	จำนวน 6.5 ล้านคน
* กิจกรรมรองรับ	จำนวน 1.7 ล้านคน

(4) ด้านหมู่บ้าน / ชุมชนที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด

* เป้าหมาย จำนวนหมู่บ้าน / ชุมชน	จำนวน 17,857 แห่ง
* เป็นหมู่บ้าน / ชุมชนที่มีปัญหาแพร่ระบาด	จำนวน 4,506 แห่ง (25%)
	จำนวน 8,487 แห่ง (48%)
* เป็นหมู่บ้าน / ชุมชนเข้มแข็งแบบยั่งยืน	จำนวน 8,854 แห่ง (24%)
* เป็นหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็ง	

5.5 ผลลัพธ์ (OUTCOMES) ของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตั้งแต่การประกาศสงครามเอาชนะยาเสพติด

(5.5.1) ผลลัพธ์ที่พึงพอใจ/ด้านบวก (Positive Outcomes)

- (1) การลักลอบนำเข้าสารเคมีออกไปยังแหล่งผลิตนอกประเทศลดลงมา ซึ่งพิจารณาจากข้อมูลการจับกุมและข้อมูลการข่าวระหว่างไทยกับพม่า
- (2) การลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาทางภาคเหนือลดลงไปมาก ซึ่งพิจารณาจากการสกัดกั้นบริเวณชายแดน และผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบชายแดนภาคเหนือและภาคอื่นๆ
- (3) วงจรยาเสพติดถูกแยกสลายทั้งด้านอุปทาน (Supply) และอุปสงค์ (Demand) และกลุ่มมีโอกาเสี่ยง (Potential demand) โดยดึงผู้ขายยาเสพติดออกมาบำบัดรักษาได้ ไม่น้อยกว่า 90% สามารถทำลายนักค้ารายย่อยและรายกลางได้มาก รวมทั้งยึดทรัพย์สินของนักค้ายาเสพติดจำนวนมาก และมีกิจกรรมป้องกันกลุ่มเสี่ยงได้เพิ่มมากขึ้น
- (4) เครือข่ายการค้ายาเสพติดหยุดชะงักโดยถูกจับกุม วิสามัญ ตาย มา รายงานตัวและถูกยึดทรัพย์ ทั้งเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และสนับสนุนเครือข่ายการค้ายาเสพติด ลดบทบาทลงต้องใช้เวลาในการฟื้นตัว
- (5) แหล่งพักยาเสพติด หรือกระจายยาเสพติดลดลง เนื่องจากถูกตรวจค้นและทำลายแหล่งพักและกระจายยาเสพติด
- (6) มีการขยายผลการจับกุมนักค้ายาเสพติด นำไปสู่การยึดทรัพย์สินจำนวนมาก

- (7) ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดลดลง โดยยาเสพติดมีความเข้ม โดยยาเสพติดหายากขึ้น ราคาสูงขึ้น
- (8) การบริหารจัดการ แก้ไขปัญหาเสพติดมีความเข้มแข็งขึ้น มีการพัฒนาโครงสร้างองค์กร ระบบงาน แผนงาน การติดตามประเมินผล บุคลากร งบประมาณ และกฎระเบียบ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติด อีกทั้งมีการทำงานที่มีเอกภาพและบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และภาค มากขึ้น
- (9) มีรูปแบบและวิธีการทำงานแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นบทเรียนมากขึ้น เช่น การสนธิกำลังปราบปรามผู้ค้ายาเสพติดที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลำปาง เป็นต้น
- (10) มีข้อมูลข่าวสาร และข่าวกรอง ครอบคลุมพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย นักค้ายาเสพติด และเครือข่ายต่างๆ เพิ่มมากขึ้น
- (11) ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อรัฐบาลในการแก้ไขปัญหายาเสพติด
- (12) มีการผนึกกำลังระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดมากขึ้น
- (13) ความร่วมมือระหว่างประเทศดีขึ้น โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ พม่า ลาว กัมพูชา จีน อินเดีย เป็นต้น

(5.5.2) ผลลัพธ์ที่พึงพอใจ / ด้านบวกโดยสรุป

- (1) เป็นการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน
- (2) ลดขนาดความรุนแรงของปัญหาการลำเลียง การค้าและการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ในระดับสั้น
- (3) จัดความสามารถของหน่วยงานภาครัฐเพิ่มสูงขึ้น
- (4) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชนและประชาชนดีมาก
- (5) ประชาชนมีความพึงพอใจในผลงานของรัฐบาลสูงมาก

(5.5.3) ผลลัพธ์ที่ไม่พึงพอใจ / ด้านลบ (Negative Outcomes)

- (1) กลุ่มผู้เสพยาบางส่วนมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดชนิดอื่นๆ (สารระเหย ยาแก้ปวด ประสาท เป็นต้น)
- (2) นักค้ารายสำคัญหลบหนี ลดบทบาท มีการพัฒนารูปแบบ วิธีการและเส้นทางลำเลียง ทำให้การปราบปรามยาเสพติดในระยะต่อไปจะยากลำบากมากขึ้น

- (3) มีผู้บริสุทธ์และผู้ที่เกี่ยวข้องยาเสพติดได้รับผลกระทบเชิงลบ เช่น มีชื่อในบัญชีของทางราชการ เป็นต้น
- (4) มีการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่สุจริต โดยใช้วิธีการที่ไม่เป็นธรรม มีผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจและทรัพย์สินของประชาชน
- (5) มีการร้องเรียนขอความเป็นธรรมของประชาชนต่อองค์กรอิสระมากขึ้น เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เป็นต้น
- (6) มีการลดระดับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในด้านการปราบปรามยาเสพติด เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น
- (7) การดำเนินการที่เร่งรัดและเน้นปริมาณทำให้ผลการดำเนินงานด้อยประสิทธิภาพ
- (8) การฆ่าตัดตอนทำให้ส่งผลกระทบต่อปัญหาครอบครัวตามมา

(5.5.4) ข้อเสนอต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ยาเสพติด

จากข้อมูลที่น่าสนใจทั้งรายจังหวัด (เชียงใหม่และพิษณุโลก) และภาพรวมของภาคเหนือไปแล้วนั้น จะเห็นปรากฏการณ์เกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดในระยะ 40 ปี ที่ผ่านมานี้มีความเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ดังนี้

- (1) ลักษณะของสิ่งเสพติดเริ่มต้นจากการเสพติดสุราและต่อมาเป็นฝิ่น และเฮโรอีน แต่ในระยะประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา สารเสพติดประเภทที่รู้จักกันในชื่อยาบ้า ยาบ้า โคเคนและสารระเหยในรูปแบบต่างๆ
- (2) เดิมผู้เสพและผู้ค้าสารเสพติดโดยส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย แต่แนวโน้มในระยะหลังกลับมีสัดส่วนของเพศหญิงมากขึ้น ดังเห็นว่าในบรรดาผู้ต้องโทษคดีที่เป็นหญิงนั้นมากกว่าครึ่งหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
- (3) จากเดิมผู้เสพและผู้ค้าเป็นวัยกลางคนขึ้นไป แต่ปัจจุบันมีวัยรุ่นและเด็กเกี่ยวข้องมากขึ้น โดยเฉพาะการเสพยาบ้าจะปรากฏในวัยรุ่นในสถานศึกษาต่างๆ มากขึ้น
- (4) ผู้เสพและผู้ค้าจากแต่เดิมเป็นกลุ่มคนที่ว่างงาน มาสู่กลุ่มที่มีอาชีพเป็นหลักแหล่งและจำนวนไม่น้อยที่เป็นผู้มีตำแหน่งที่นำเคารพนับถือ เช่น เป็นข้าราชการ เป็นครูอาจารย์ในสถานศึกษาต่างๆ หรือเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ฯลฯ จึงทำให้มีความรู้สึกว่ามีกลุ่มอาชีพใดที่นำเคารพ นับถือ
- (5) จากกลุ่มผู้มีรายได้น้อยมาเป็นกลุ่มผู้มีรายได้ทุกระดับ ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งในฐานะผู้เสพและผู้ค้า มีจำนวนไม่น้อยเป็นผู้มีฐานะร่ำรวยก่อนข้างมาจากการเป็นผู้มีหลังฉากเป็นนักค้ายาเสพติด

- (6) แต่เดิมผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมักจะเป็นผู้มีการศึกษาน้อย แต่มาในระยะหลังผู้มีการศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือกลุ่มคนที่ถูกเรียกว่าสังคมชั้นสูง มีการเสพยาเสพติดมากขึ้น โดยเชื่อว่าการเสพลิงเหล่านี้ทำให้เกิดความบันเทิงในชีวิตอย่างเต็มที่
- (7) ในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมาการสุ่มขึ้นของสถานบันเทิงอย่างมากมาย และแหล่งสถานบันเทิงได้กลายเป็นแหล่งหลักในการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างสูง จึงกลายเป็นเป้าหมายของการตรวจค้น จับกุมและควบคุม
- (8) มีการลำเลียงยาเสพติดระหว่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้านของไทย เข้ามาสู่ประเทศไทย จนบางครั้งเกิดการกระทบกระทั่งและทำให้เกิดความตึงเครียดในความสัมพันธ์ทางการทูตด้วย
- (9) แม้ว่าสามเหลี่ยมทองคำซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อของสามประเทศ คือ ไทย ลาว และพม่า ที่เคยเป็นที่รู้จักกันทั่วโลกเป็นแหล่งซื้อขายยาเสพติดที่ใหญ่ที่สุดในโลกจะถูกลดบทบาทลงไปแต่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยยังเป็นแหล่งหลักของการลำเลียงยาเสพติดไปสู่ส่วนต่างๆ ของประเทศ

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นว่าสถานการณ์ปัญหาเสพติดในประเทศไทย ในระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ ภาคกลาง กรุงเทพมหานคร ได้ระบาดและแพร่หลายอย่างหนักหน่วง มิใช่เฉพาะกลุ่มชนชาวพื้นที่ยุคสมัยที่เก่าแก่มาก่อนหน้านี้ แต่เป็นปัญหาที่รุนแรงในคนทุกกลุ่มทุกระดับการศึกษา ทุกเพศ ทุกวัย ส่วนการที่รัฐบาลปัจจุบันโดยเฉพาะนับตั้งแต่การปฏิวัติการ พ.ศ. 2546 ได้ใช้รูปแบบความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษสถานหนัก การวิสามัญ มาตรการ การยึดทรัพย์ ได้ทำให้สถานการณ์ของการขยายตัวยาเสพติดชะงักงันไปในระยะหนึ่ง แต่ยังไม่มีความแน่นอนว่าสถานการณ์เช่นนี้จะดำรงอยู่ได้นานเท่าไร

บทที่ 6

ผลวิเคราะห์องค์การชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่

6.1 พัฒนาการและบทบาทขององค์การชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่

โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานป้องกันและปราบปรามในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่มีทั้งหมด 143 โครงการ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ได้ทำการเลือกตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ทั้งหมด 13 โครงการดังนี้คือ

1. เครือข่ายสายใยสารภีป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
2. เครือข่ายเสาพัฒนาชุมชน
3. เครือข่ายปฏิรูปและพัฒนาชุมชนเมืองเชียงใหม่
4. เครือข่ายมูลนิธิโครงการหลวง
5. เครือข่ายสมาคมชุมชนเทศบาลนครเชียงใหม่
6. เครือข่ายขั้วมุงพัฒนา
7. เครือข่ายชุมชนเพื่อแก้ปัญหายาเสพติดตำบลสันทราย
8. เครือข่ายพลังชุมชนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (हारแก้ว/หนองตอง)
9. เครือข่ายลดพฤติกรรมเสี่ยงเยาวชนเมืองเชียงใหม่
10. เครือข่ายเฉลิมพระเกียรติฝ่าย-แฝก สนองพระราชดำริรวมใจป้องกันยาเสพติด
11. เครือข่ายเยาวชนสืบสานวัฒนธรรมล้านนา
12. เครือข่ายภาคีประชาสังคมด้านยาเสพติดตำบลหนองແห่งและเมืองเฒ่า
13. เครือข่ายพัฒนาและถ่ายทอดประสบการณ์ชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคเหนือ

นอกจากนี้ได้ทำการวิเคราะห์ถึงภาพรวมในประเด็นที่เกี่ยวกับพัฒนาการและบทบาทขององค์การชุมชนในการแก้ปัญหายาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่ , การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก , กระบวนการในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และผลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของโครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 13 โครงการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1.1 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการขององค์กรชุมชน / เครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่

โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เริ่มก่อตั้งขึ้นมาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดเข้าสู่พื้นที่ / ชุมชน อีกทั้งคนภายในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มแรงงาน มีการติดยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้แกนนำภายในพื้นที่ / ชุมชน ร่วมกับคนภายในชุมชนได้ตระหนักถึงภัยหรือปัญหาที่เกิดขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อคนภายในชุมชน ดังนั้นจึงเกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขึ้นภายในชุมชนของตน ซึ่งโครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ต่างก็มีพัฒนาการและความเป็นมาของโครงการและกลุ่มเครือข่ายที่แตกต่างกัน สามารถจำแนกรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของโครงการและกลุ่มเครือข่ายเหล่านี้ได้ออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้คือ

1. โครงการและกลุ่มเครือข่ายที่พัฒนามาจากกลุ่มเครือข่ายอื่นภายในชุมชน อาทิเช่น

เครือข่ายชุมชนเพื่อแก้ปัญหายาเสพติดตำบลสันทราย เป็นเครือข่ายที่พัฒนามาจากกลุ่มเครือข่ายเอดส์ที่ได้มีการปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ติดเชื้อภายในชุมชน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและการปฏิบัติตนเองในฐานะที่เป็นผู้ติดเชื้อและมีใช้ผู้ติดเชื้อ ต่อมาเมื่อยาเสพติดแพร่ระบาดสู่ชุมชนจึงเป็นเหตุทำให้กลุ่มเครือข่ายดังกล่าวพัฒนาสู่การเป็นเครือข่ายในการแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชนด้วย

เครือข่ายสายใยรักสารภีป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดก็เป็นอีกเครือข่ายหนึ่งที่พัฒนามาจากกลุ่มออมทรัพย์ภายในชุมชน ซึ่งในช่วงที่ยาเสพติดยังไม่ระบาดเข้าสู่ชุมชน ทางชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือคนในหมู่บ้านที่ประสบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อยาเสพติดได้กลายเป็นปัญหาใหญ่ภายในชุมชน จึงส่งผลทำให้กลุ่มดังกล่าวพัฒนาตนเองมาเป็นกลุ่มเครือข่ายในการแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชน

นอกจากนี้เครือข่ายชนเผ่าสัมพันธ์ด้านยาเสพติดยังเป็นเครือข่ายที่มีพัฒนาการจากธนาคารข้าวภายในชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแหล่งกักเก็บเงินให้แก่สมาชิกภายในชุมชนในการทำเกษตร ต่อมาเกิดการแพร่ระบาดเข้ามาของยาเสพติดจึงเป็นเหตุทำให้คณะกรรมการของธนาคารข้าวได้ร่วมกับคนภายในชุมชนในการจัดทำกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์และยาเสพติดในกลุ่มชาวเขาและร่วมระดมทุนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่ช่วยในการประสานงานกับองค์กรท้องถิ่นและองค์กรของรัฐในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

2. โครงการและกลุ่มเครือข่ายที่ต้งขึ้นมาจากพื้นที่ / ชุมชน ดังกล่าวมีปัญหายาเสพติดเกิดขึ้น

เครือข่ายชุมชนข้ามงูพัฒนา ที่ก่อตั้งขึ้นมาเนื่องจากพื้นที่ / ชุมชน ดังกล่าวมีปัญหายาเสพติดเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยาวนาน และเป็นพื้นที่ / ชุมชน ที่มีความรุนแรงในปัญหายาเสพติดในระดับสูง เนื่องจากเป็นเขตที่มีทั้งผู้เสพและเป็นแหล่งจำหน่ายรวมทั้งเป็นจุดพักยาเสพติดก่อนที่จะเข้าไปจำหน่ายในตัวเมือง

จังหวัดเชียงใหม่และเขตนิคมอุตสาหกรรมลำพูน ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้แกนนำและคนภายในพื้นที่ได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภายในชุมชนขึ้นมาดูแลและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น

เครือข่ายชุมชนด้านยาเสพติดตำบลหนองแห้งและเมืองเส้นเป็นอีกเครือข่ายหนึ่งที่มีการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดภายในชุมชนโดยเฉพาะ เนื่องจากเกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดเข้าสู่พื้นที่ / ชุมชนเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ยังมีสมาคมพัฒนาชุมชนกาวิละ , เมืองราย, นครพิงค์ และศรีวิชัย อันเป็นกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเขตเทศบาลที่มีการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดร่วมกับหน่วยงานของทางภาครัฐ

3. โครงการและกลุ่มเครือข่ายที่เกิดจากการก่อตั้งหรือการรวมตัวกันของกลุ่มเด็กเยาวชน อาทิเช่น

โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ (NDR) เป็นกลุ่มที่เริ่มต้นจากการรวมตัวกันของกลุ่ม / แก๊งค์วัยรุ่นจากสถานศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ที่ถูกมองว่าเป็นกลุ่มของวัยรุ่นซึ่งมีนิสัยชอบกระทำความผิดหรือก่อความวุ่นวายที่ก่อให้เกิดปัญหาให้กับสังคม โดยมีกลุ่มแกนนำ คือ กลุ่ม NDR ทำหน้าที่เป็นกลุ่มควบคุมกลุ่มเครือข่ายอื่นๆ แต่ในเวลาต่อมากลุ่มดังกล่าวมีการสร้างกฎระเบียบหรือวินัยข้อหนึ่งของกลุ่ม คือ การปฏิเสธตนเองจากการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อันกลายเป็นแนวทางปฏิบัติที่ทุกคนภายในโครงการหรือกลุ่มเครือข่ายที่เข้าร่วมต้องยึดถือและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เมื่อสมาชิกคนใดเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดจะถูกตัดเตือนจากสมาชิกรุ่นพี่และหากยังไม่เลิกจะถูกไล่ออกจากกลุ่มทันที เพราะถือว่าไม่ปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด อีกทั้งคนในกลุ่มยังมีความเชื่อว่าคนติดยาจะสร้างปัญหาให้กับกลุ่มอยู่เสมอ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องเงินและการลักขโมย ซึ่งทางรัฐเห็นว่าเมื่อกลุ่มนี้เป็นการรวมตัวของกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่มีโอกาสในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งการเสพและการค้า แต่เมื่อทางกลุ่มมีวินัยหรือกฎระเบียบที่ปฏิเสธยาเสพติด ดังนั้นจึงเป็นเหตุทำให้หน่วยงานของรัฐได้นำกลุ่มดังกล่าวเข้ามาเป็นเครือข่ายและสนับสนุนการณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภายในกลุ่มเยาวชน

นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายชุมชนป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่มีฐานมาจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน คือ กลุ่มเยาวชนสืบสานวัฒนธรรมล้านนา ที่มีการจัดขึ้นเพื่อรื้อฟื้นและส่งเสริมทางด้านวัฒนธรรมดั้งเดิมของล้านนา เช่น การแสดงต่างๆและดนตรีของพื้นเมือง เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานของรัฐเห็นว่าการทำกิจกรรมดังกล่าว นำไปสู่การช่วยให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติดและหันมาสนใจร่วมทำกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมล้านนาแทนจึงเข้าไปให้การสนับสนุนด้านเงินทุนให้แก่กลุ่มเยาวชนนี้ทำกิจกรรม

6.1.2 ผู้ริเริ่มโครงการและกลุ่มเครือ

ส่วนใหญ่โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภายในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ นั้น เกิดขึ้นจากการริเริ่มของแกนนำ / ผู้นำ ร่วมกับคนภายในหมู่บ้าน / ชุมชน

6.1.3 สถานการณ์และปัญหาความรุนแรงของยาเสพติดในพื้นที่

ประเภทของยาเสพติดที่ระบาดและผู้เสพในพื้นที่

ส่วนใหญ่พบว่าในแต่ละพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่จะมีการแพร่ระบาดของสารเสพติดประเภทยาบ้า กัญชาและสารเหย โดยผู้เสพส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเยาวชน กลุ่มวัยแรงงาน และกลุ่มแรงงานต่างด้าว

ความรุนแรงของสถานการณ์

ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในช่วงระยะตั้งแต่ ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมาจำนวนผู้เสพ ผู้ค้า และผู้ผลิตในแต่ละชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งในเขตชนบทและในเขตเมืองมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งพบว่าผู้ค้าและผู้ผลิตส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนที่มาจากพื้นที่อื่น จังหวัดอื่น อีกทั้งยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าได้มีแหล่งผลิตภายในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่จะผลิตจากที่อื่นและนำมาขายในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ช่วงก่อนมีการประกาศสงครามยาเสพติด(ก่อนปี พ.ศ.2545)

เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างรุนแรงในแต่ละพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเยาวชนและกลุ่มแรงงานของแต่ละพื้นที่ต่างหลงผิดเข้าไปใช้ยาเสพติด (ยาบ้า)เป็นจำนวนมาก อันมีสาเหตุเกิดจากหลากหลายปัจจัยที่ทำให้กลุ่มคนดังกล่าวหันไปใช้ยาเสพติดเป็นที่พึ่ง อาทิเช่น ปัจจัยทางด้านสังคมที่สถาบันครอบครัวอยู่ในสภาวะล่มสลายเป็นเหตุทำให้กลุ่มเยาวชนขาดที่พึ่งจึงมุ่งหน้าเข้าหายาเสพติดทดแทน ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ที่สังคมทุกวันนี้เป็นสังคมทุนนิยมที่ทุกอย่างต้องแลกมาด้วยเงิน ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้กลุ่มแรงงานหันมาใช้ยาเสพติด(ยาบ้า) เป็นเครื่องชูกำลังในการทำงานของตนเอง คือ ทำให้ตนเองสามารถทำงานได้ในระยะเวลาที่ยาวนานกว่าปกติ อันจะนำไปสู่การทำให้ได้รับค่าแรงเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ในขณะที่เดียวกันคนกลุ่มต่างๆมองเห็นว่าการค้าและการรับจ้างลำเลียงยาเสพติดเป็นสิ่งที่สามารถทำให้ได้เงินจำนวนมากและค้าขายไม่ยากเพราะมีความต้องการสูงในเกือบทุกพื้นที่ / ชุมชน จึงเป็นแรงจูงใจให้คนกลุ่มต่างๆ แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ของรัฐและพระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ายาเสพติดอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมรอบตัว เช่น การมีแหล่งสถานบันเทิงเรีงมย์เกิดขึ้นอย่างมากมายทำให้กลายเป็นแหล่งสังสรรค์และมั่วสุมทั้งผู้ใหญ่และเด็กวัยรุ่น สังเกตได้จากการที่กลุ่มเด็กเยาวชนหันมาติดยาเสพติดกันมากขึ้นนั้น เกิดจากการถูกชักจูงจากกลุ่มเพื่อนและต้องการเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่ม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เด็กในแต่ละพื้นที่ / ชุมชน ติดยาเสพติดกันมากขึ้น

ด้วยปัจจัยดังกล่าวถือได้ว่าเป็นแรงกระตุ้นให้กลุ่มเยาวชน กลุ่มแรงงาน ติดยาเสพติดกันมากขึ้นในแต่ละพื้นที่ / ชุมชน ของจังหวัดเชียงใหม่

ช่วงประกาศสงครามกับยาเสพติด(ช่วงสามเดือนและช่วงปี พ.ศ.2546)

ถือได้ว่าเป็นช่วงที่เกิดการจัดการกับปัญหายาเสพติดที่เป็นไปอย่างเด็ดขาดในแต่ละพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันยาเสพติดได้ถูกจัดการอย่างรวดเร็วในแต่ละพื้นที่เนื่องจากฝ่ายตำรวจและฝ่ายปกครองต่างดำเนินการอย่างจริงจังทั้งการจับกุม การวิสามัญฆาตกรรมและการสังหารผู้ค้ารายย่อยไปจำนวน 2-5 รายในแต่ละ

พื้นที่ โดยในกรณีหลังฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐให้ข้อมูลแก่สาธารณชนว่าเป็นการกระทำของผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วยกันหรือที่พูดการโดยภาษาชาวบ้านว่าเป็นการฆ่าตัดตอน เพื่อมิให้โยงโยมาถึงตนเอง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ค้าและผู้เสพรายอื่นๆต่างเกิดความเกรงกลัวและได้เข้ามาขอตัวต่อเจ้าหน้าที่ แต่มีบางคนที่หลบหนีออกไปจากหมู่บ้าน / ชุมชน โดยเฉพาะผู้ค้ารายใหญ่ ส่วนในกรณีของผู้เสพที่เข้ามาขอตัวกับเจ้าหน้าที่ต่างถูกส่งตัวไปรับการบำบัดตามสถานพยาบาลต่างๆ เช่น ศูนย์บำบัดยาเสพติดแม่ริม โรงพยาบาลสวนปรุง เป็นต้น

ในช่วงนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงที่ในแต่ละพื้นที่ต่างทำการปราบปรามการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในเขตพื้นที่ / ชุมชน ของตน

ช่วงหลังประกาศสงครามกับยาเสพติด(ปัจจุบัน)

เป็นช่วงที่คนภายในพื้นที่ / ชุมชน ต่างเริ่มเกรงกลัวกับการเอาจริงเอาจังในการปราบปรามของเจ้าหน้าที่รัฐ ประกอบกับการที่โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในแต่ละพื้นที่ / ชุมชน ต่างก็มุ่งเน้นในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาอย่างต่อเนื่องด้วยการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในพื้นที่ / ชุมชน ของตนไม่ว่าจะเป็นการตรวจตรา เฝ้าระวังและการอบรมให้ความรู้ แก่คนภายในชุมชน ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้จำนวนของทั้งผู้ค้า ผู้เสพ ผู้ผลิตในแต่ละพื้นที่เริ่มลดน้อยลง แต่ในขณะเดียวกันคนในพื้นที่กลับหันมาติดสารเสพติดชนิดอื่นที่ไม่ค่อยร้ายแรงเพิ่มมากขึ้น คือ สุราและบุหรี่ โดยเฉพาะประจวบเหมาะกับการที่รัฐบาลยอมให้มีการประกอบธุรกิจสุราหรือเหล้าเสรีได้ทั่วประเทศยังเป็นการสร้างโอกาสให้แก่คนกลุ่มที่จะซื้อขายและเสพสุรามากขึ้น โดยเฉพาะในหมู่เยาวชน

ช่วงหลังประกาศชัยชนะสงครามยาเสพติด

ภายหลังจากที่ทางรัฐบาลได้มีการประกาศชัยชนะสงครามยาเสพติด ซึ่งทางหน่วยงานของรัฐเริ่มที่จะลดความเข้มงวดในการปราบปรามยาเสพติดลงไปในแต่ละพื้นที่นั้น ส่งผลทำให้เริ่มมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดกว้างเข้ามาในแต่ละพื้นที่อีกครั้ง ซึ่งในช่วงระยะเวลานี้โครงการและกลุ่มเครือข่ายที่ทำงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในแต่ละพื้นที่ต่างเฝ้าระวังกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งในช่วงระยะเวลานี้ พบว่า กลุ่มคนในแต่ละพื้นที่โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่ได้มีการเลิกเสพยาบ้าแล้วนั้น กลับหันมาดื่มสุราแทน ซึ่งการดื่มสุราในแต่ละครั้งของกลุ่มเยาวชนได้แสดงกิริยาที่ก้าวร้าวต่อบุคคลอื่น อีกทั้งยังได้มีการรวมตัวกันก่อเหตุทะเลาะวิวาท มั่วนิยมกันในแต่ละพื้นที่ บางพื้นที่ พบว่า กลุ่มเยาวชนเหล่านี้ได้มีการก่อความคนภายในสังคม คือ มีการฉกชิงวิ่งราว ชกต่อย ข่มขืน และทำลายทรัพย์สินสมบัติของสาธารณะ เช่น ตู้โทรศัพท์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังนำไปสู่การเกิดปัญหาในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ของกลุ่มเยาวชนก่อนวัยอันควร ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมในเรื่องของการทำแท้งและติดเชื้อเอดส์ตามมาเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มเยาวชน

ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ต่างได้แสดงความคิดเห็นว่า รัฐบาลควรมีการดำเนินนโยบายในการการดำเนินการปราบ

ปราชญ์เสด็จอย่างต่อเนื่อง เพราะถ้ารัฐบาลยังมีการดำเนินงานในลักษณะเช่นนี้จะเป็นโอกาสที่เป็นการเปิดช่องทางที่ทำให้ยาเสพติดกลับเข้ามาระบาดอีกครั้ง

6.1.4 การตระหนักถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเครือข่าย

สมาชิกของแต่ละโครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ต่างก็ตระหนักถึงปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นภายในชุมชนของตน อันเกิดมาจากการที่คนในชุมชนมองว่าเป็นปัญหาที่ได้ส่งผลกระทบต่อทุกคนภายในชุมชน อีกทั้งยังเกิดจากที่กลุ่มเครือข่ายต่างๆ ได้มีการจัดกิจกรรมขึ้นมาเพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การหาแนวทางในการแก้ไขร่วมกัน โดยที่กลุ่มเครือข่ายได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น อันมีตัวอย่างดังนี้ คือ

1. มีการจัดเวทีประชาสังคมในหมู่บ้าน เพื่อปรึกษาหารือ วางแผนการทำงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคนในชุมชนร่วมกัน
2. มีการพยายามสร้างกลไกต่างๆ ในแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะให้มีความเข้มแข็งขึ้น เช่น การจัดกลุ่มเวรยามตรวจตราในเวลากลางคืน หรือการสอดส่องความเคลื่อนไหวของคนต่างถิ่นที่เข้ามาอยู่ภายในชุมชน เป็นต้น
3. มีการจัดกิจกรรมดูงานเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคนในชุมชน
4. จัดกิจกรรมเพื่อประสานความร่วมมือของคนภายในชุมชนในการดำเนินการแก้ไขปัญหายา
5. ส่งเสริมกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดภายในชุมชนให้มากที่สุด เช่น ส่งเสริมกิจกรรมกีฬาและดนตรี เป็นต้น

6.1.5 สาเหตุที่ทำให้เกิด / ไม่เกิด ความตระหนักต่อการให้ป้องกัน / แก้ไขปัญหายาเสพติด

สาเหตุที่ทำให้ชุมชน / พื้นที่ เกิดความตระหนักต่อการให้ป้องกัน / แก้ไขปัญหายาเสพติด

- การที่ผู้เสพยาจะเปิดเผยตัวไม่มีการหลบซ่อน
- ครอบครัวมีการยอมรับว่ามีสมาชิกในครอบครัวเสพยาเสพติดมากขึ้นไม่มองว่าเป็นเรื่องที่น่าอาย
- คนในชุมชน / พื้นที่ ต่างหันมาร่วมมือกันแก้ไขปัญหายาที่เกิดขึ้น

สาเหตุที่ทำให้ชุมชน / พื้นที่ ไม่เกิดความตระหนักต่อการให้ป้องกัน / แก้ไขปัญหายาเสพติด

- การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในรูปแบบชุมชนนั้น คือ การทำงานของภาคประชาชนที่ยังเป็นการทำงานในรูปแบบใหม่ที่คนในชุมชนยังไม่ค่อยเข้าใจ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนในชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจและให้ความร่วมมือมากนักในการทำงาน
- เงินงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการไม่มีความเพียงพอและต่อเนื่อง คือ มีช่องว่างในการดำเนินงาน อีกทั้งคณะกรรมการไม่มีค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานจึงทำให้ขาดแรงจูงใจในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- ผู้นำของบางหมู่บ้าน /ชุมชน ขาดทักษะ ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

6.2 แหล่งสนับสนุนจากทั้งภายใน-ภายนอก

6.2.1 แหล่งสนับสนุนจากภายในหมู่บ้าน / ชุมชน

ส่วนใหญ่ในแต่ละหมู่บ้าน / ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ต่างก็มีทุนทางสังคมซึ่งเป็นแหล่งสนับสนุนภายในที่ช่วยในการสนับสนุนในการดำเนินงานหรือทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

ด้านผู้นำชุมชน

ในแต่ละโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆก็มีผู้นำที่มีทักษะและประสิทธิภาพในการทำงานซึ่งเป็นส่วนที่ช่วยในการสร้างฐานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ด้านกลุ่ม / องค์กรชุมชน

มีองค์กร Northnet ที่เข้ามาช่วยในเรื่องของการวางแผนงานและสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินการ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเยาวชน กลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้าน(อสม.) กลุ่มผู้สูงอายุ องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล สถานีอนามัย ที่เข้ามาช่วยเหลือ ร่วมมือ อีกทั้งมีงบประมาณในการสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในแต่ละหมู่บ้าน / ชุมชน

ด้านสถาบันทางสังคม

ทางด้านครอบครัว ได้เปิดใจยอมรับกับปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นกับคนภายในครอบครัว ทำให้กลุ่มเครือข่ายสามารถทำงานได้อย่างสะดวก อีกทั้งยังเป็นตัวกลางในการเฝ้าระวัง ดูแล สมาชิกในครอบครัวได้เป็นอย่างดี

ทางด้านเครือข่าย ให้การยอมรับและเปิดเผยว่ามีคนในครอบครัวติดยามากขึ้น ไม่ปิดตนเอง ทำให้แก้ไขปัญหาได้อย่างสะดวก

วัด เป็นสถาบันทางศาสนาที่ช่วยในการอบรมสั่งสอนในเรื่องของหลักธรรมคำสอน ศีลธรรม จริยธรรม ให้แก่สมาชิกในชุมชน

โรงเรียน มุ่งเน้นไปที่บทบาทของครู อาจารย์ ภายในโรงเรียนในการช่วยจับตามองพฤติกรรมของเด็กอย่างต่อเนื่อง

6.2.2 แหล่งสนับสนุนจากภายนอกหมู่บ้าน / ชุมชน

โครงการและกลุ่มเครือข่ายแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านวิชาการและเงินทุนในการดำเนินการตามโครงการจากหน่วยงานทั้งทางภาครัฐ และภาคเอกชน ดังนี้ คือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ(ปปส.) , สำนักงานส่งเสริมสนับสนุนการแก้ไขปัญหายาเสพติดเครือข่ายภาคประชาชนภาคเหนือ(สสช.) ซึ่งทั้งสองหน่วยงานถือได้ว่าเป็นหน่วยงานสำคัญที่เข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านการเงิน งบประมาณในการดำเนินการ เป็นที่ปรึกษาโครงการ ตลอดจนเป็นวิทยากรในการให้ความรู้แก่ผู้นำโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ

อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ เทศบาลเมือง เจ้าหน้าที่อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัย สถานีตำรวจ โรงเรียนและวัด ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวจะให้การสนับสนุนทางด้านการให้ความรู้ , การวางแผนงานและการปฏิบัติงานร่วมกัน , การเข้าร่วมทำกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติด , จัดเวทีเสวนาเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดร่วมกันกับโครงการและกลุ่มเครือข่าย , ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องและให้เงินสนับสนุนบางส่วนแก่โครงการและกลุ่มเครือข่ายใช้ในการดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น นอกจากนี้โครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ยังได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรเอกชน เช่น องค์กรไฮเฟอร์ ที่ได้ให้การสนับสนุนทางด้านการเสริมอาชีพ และเงินทุนต่อเนื่อง , องค์กรศาสนาคริสต์จักรท้องถิ่นที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องการอบรมจริยธรรม และงบประมาณสนับสนุน และองค์กรพัฒนาเอกชน (North net) ที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดเวทีชาวบ้านในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันและงบประมาณบางส่วนในการทำกิจกรรม เป็นต้น

จากรายละเอียดของหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนโครงการและกลุ่มเครือข่ายๆต่างในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โครงการและกลุ่มเครือข่ายแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในแง่วิชาการความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การอบรมชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น ในขณะเดียวกันทางโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆกลับประสบปัญหาในเรื่องของปัจจัยทางด้านงบประมาณที่ยังไม่เพียงพอเนื่องจากงบประมาณที่ได้มาก่อนข้างจะจำกัดและไม่ตรงตามระยะเวลาที่ทางโครงการและกลุ่มเครือข่ายได้ยื่นขอไป อีกทั้งโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆไม่มีเงินสำรองใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมมากนัก เนื่องจากโครงการและกลุ่มเครือข่ายที่เกิดขึ้นมานั้นล้วนเกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านภายในชุมชนที่มีรายได้น้อยและไม่สามารถเสียสละเงินส่วนตัวมาใช้จ่ายภายในโครงการได้ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้การดำเนินงานในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆภายในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ทำงานได้อย่างล่าช้า

6.3 กระบวนการในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

6.3.1 ขั้นตอนในการดำเนินงาน

โครงการและกลุ่มเครือข่ายแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้มีหลักการในการแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในพื้นที่ คือ เน้นการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ / ชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น ซึ่งโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ อาจมีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่แตกต่างกัน แต่ในขณะเดียวกันกับได้มีขั้นตอนในการดำเนินการหลักๆเหมือนกันซึ่งสามารถทำการสรุปได้ทั้งหมด 5 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้คือ

ขั้นตอนที่หนึ่ง คือ **ขั้นปฐกฐาหรือและวางแผนการดำเนินการร่วมกัน** ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชน มีการจัดเวทีเสวนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชาวบ้านภายในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี หรือกลุ่มเยาวชนต่างก็ต้องเข้าร่วมพูดคุยถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในชุมชน เพื่อรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำ หลังจากได้รับทราบสถานการณ์ได้มีการแลกเปลี่ยน เสนอแนวความคิดเห็นถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคนภายในชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหา

ขั้นตอนที่สอง คือ **ขั้นของการดำเนินการปราบปราม** จากสถานการณ์ภายในชุมชนหรือพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ยังมีกลุ่มผู้มีอิทธิพลทั้งรายใหญ่และรายย่อยที่อยู่ในลักษณะของผู้ค้าและผู้เสพ อันเป็นเครือข่ายของกระบวนการค้ายาเสพติด ดังนั้นผู้นำชุมชนและคนในชุมชนจะทำหน้าที่ในการสอดส่องและให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้ค้าและผู้เสพยาเสพติดภายในพื้นที่ของตนแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อช่วยในการปราบปราม เนื่องจากในบางพื้นที่นั้นผู้ค้าและผู้เสพต่างก็เป็นผู้มีอิทธิพลจึงทำให้คนในชุมชนไม่สามารถร่วมมือกันจัดการกับกลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร

ขั้นตอนที่สาม คือ **ขั้นของการรณรงค์ป้องกัน** ได้มีการประสานงานขอรับการสนับสนุนแบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายทั้งทางภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคชุมชน ในการจัดกิจกรรมในการเสริมสร้างและให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแก่คนทุกกลุ่มในชุมชน มีการอบรมให้แก่กลุ่มผู้นำ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มแกนนำเยาวชน กลุ่มเยาวชนในการตระหนักถึงปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังได้มีการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมสอนดนตรีพื้นเมือง สอนฟ้อนพื้นเมือง (ฟ้อนดาบ) สอนอ่านใบลาน หรือ การจัดกิจกรรมฝึกให้เยาวชนเป็นผู้จัดการเพลง อันเป็นกิจกรรมที่ต้องการให้เยาวชนห่างไกลจากยาเสพติด โดยโน้มน้าวให้เยาวชนหันมาสนใจสิ่งเหล่านี้มากกว่าที่จะใช้เวลาไปมั่วสุมกัน

ขั้นตอนที่สี่ คือ **ขั้นตอนของการบำบัดรักษาและเฝ้าระวัง** แต่ละชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่จะมีการส่งผู้ติดยาเสพติดภายในชุมชนไปทำการบำบัดรักษาตามสถานพยาบาล เช่น โรงพยาบาลประสาท (สวนปรุง) ศูนย์บำบัดรักษาที่อำเภอแม่แตง เป็นต้น ภายหลังจากที่กลุ่มคนเหล่านี้ได้ผ่านการบำบัดเป็นที่เรียบร้อยแล้วนั้น คนภายในชุมชนจะคอยเฝ้าระวังพฤติกรรมของกลุ่มคนเหล่านี้ว่าจะกลับไปเสพยาเสพติดอีกหรือไม่

ขั้นตอนที่ห้า คือ ขั้นตอนของการสร้างงานและเปิดโอกาสทางสังคมให้แก่ผู้เลิกยาเสพติด แกนนำภายในชุมชนพยายามที่จะสร้างและให้โอกาสแก่ผู้ที่เลิกยาเสพติดในการเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพร่วมกับบุคคลอื่นในชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเอง เพราะที่ผ่านมามคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้การยอมรับกับกลุ่มบุคคลเหล่านี้ จึงเป็นเหตุทำให้บุคคลเหล่านี้มองว่าตนเองไม่มีคุณค่าภายในสังคม ทำให้หันไปพึ่งยาเสพติดอีกครั้ง ด้วยเหตุนี้แกนนำของแต่ละชุมชนจึงพยายามขอความร่วมมือจากคนในชุมชนให้โอกาสแก่กลุ่มคนเหล่านี้ ทั้งทางด้านการอยู่อาศัยร่วมกัน การพึ่งพากันและการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ

ภายหลังจากที่โครงการหรือกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ได้มีการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนแล้วนั้นจะมีการเปิดเวทีเสวนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของคณะทำงานและคนภายในชุมชน เพื่อประเมินศักยภาพของชุมชนในการแก้ไขปัญหา เพื่อรับทราบสถานการณ์ภายหลังการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทุกครั้ง และเพื่อประเมินผลในการดำเนินการแก้ไขปัญหาว่าสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนหรือไม่อย่างไร ซึ่งการเปิดเวทีเสวนาภายหลังการดำเนินการในแต่ละครั้งนั้นจะเป็นผลดีต่อโครงการและกลุ่มเครือข่ายแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ อันจะนำไปสู่การหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงวิธีการดำเนินการในครั้งต่อไป การทำเช่นนี้ส่งผลทำให้โครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

6.3.2. ศักยภาพในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

จุดแข็ง

1. จากการที่โครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่สามารถประสานงานหรือเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานทั้งทางภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชนได้นั้นส่งผลทำให้การดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่นั้นสามารถดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง
2. โครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ได้มีการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในแต่ละพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่นั้น ต่างก็ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากชุมชนเป็นอย่างดี อันเนื่องมาจากคนภายในชุมชนได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่นและสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดอ่อน

1. โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภายในจังหวัดเชียงใหม่ต่างก็ประสบปัญหาทางด้านขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณของทางภาครัฐอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการให้งบประมาณในแต่ละครั้งของรัฐบาลนั้นไม่ค่อยตรงตามเงื่อนไขเวลาที่ได้มีการเสนอโครงการไป ดังนั้นจึงเป็นเหตุทำให้การดำเนินกิจกรรมของแต่ละโครงการและกลุ่มเครือข่ายไม่ตรงตามแผนที่กำหนดไว้ อีกทั้งยังทำให้การดำเนินการล่าช้า

2. หน่วยงานของรัฐบางหน่วยงานไม่ให้ความร่วมมือในการติดต่อประสานงานและให้ความช่วยเหลือแก่โครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆอย่างต่อเนื่อง

6.3.3 ผลการดำเนินงานขององค์กรหรือเครือข่ายในปีที่ผ่านมา

ผลในการดำเนินการในปีที่ผ่านมาของโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่พบว่า สามารถลดปริมาณความรุนแรงของปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ในระดับหนึ่ง อันเป็นผลมาจากการที่โครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆสามารถดึงคนภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในจำนวนที่มากขึ้น ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ลักษณะของการทำงานเป็นเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ / ชุมชน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากคนภายในชุมชนได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของคนภายในชุมชนเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดสู่ชุมชนที่นำไปสู่การคิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของคนภายในชุมชน นอกจากนี้โครงการและเครือข่ายต่างๆยังสามารถดึงคนภายในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อเป็นการเบี่ยงเบนความสนใจจากยาเสพติดได้เป็นจำนวนมาก

6.4 ผลการดำเนินงานและผลกระทบต่อชุมชน

6.4.1 การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ยาเสพติดของหมู่บ้าน / ชุมชน

ชาวบ้านและกลุ่มเยาวชนในแต่ละพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นผู้ค้าและผู้เสพจำนวนหนึ่งได้แสดงตนและยอมรับกับผู้นำภายในหมู่บ้านและชุมชน และได้ทำการเลิกค้าและเสพยาเสพติดหันมากประกอบอาชีพอย่างอื่นแทน ซึ่งบางคนได้เข้าร่วมกระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเข้มแข็งภายในชุมชนของตน โดยอาศัยประสบการณ์ของตนเองมาช่วยในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น ส่วนกลุ่มชาวบ้านและกลุ่มเยาวชนที่ไม่ได้เป็นทั้งผู้ค้าและผู้เสพต่างเกรงกลัวกับการเอาจริงเอาจังกับมาตรการในการจัดการกับปัญหายาเสพติดของรัฐ ส่งผลทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ไม่กล้าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเลยแม้แต่น้อย ในขณะที่เดียวกันกลับพบว่า การกลับเข้ามาแพร่ระบาดของยาเสพติดในแต่ละชุมชนภายหลังการแก้ไขปัญหายาเสพติดแล้วนั้น เกิดจากกลุ่มคนภายนอกหมู่บ้านมากกว่าคนภายในชุมชน ส่วนคนที่เคยเสพยาเสพติดภายในชุมชนภายหลังการบำบัด พบว่า แม้กลุ่มคนเหล่านี้ไม่ได้หันหน้าไปพึ่งยาเสพติดประเภทยาบ้าอีกต่อไป แต่กลับไปติดสารเสพติดชนิดอื่นทดแทน คือ เหล้าและบุหรี่ ในอัตราที่มากขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้กลุ่มเยาวชนยังมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากที่เคยติดยาบ้าเปลี่ยนมาเป็นติดเหล้าเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวและมีการมั่วสุมทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายผู้อื่นให้ได้รับบาดเจ็บ อีกทั้งยังมีการชักจูงกันมีเพศสัมพันธ์กันภายในกลุ่มก่อนวัยอันควร ซึ่งถือได้ว่าพฤติกรรมของกลุ่มเยาวชนดังกล่าวได้สร้างปัญหาให้แก่คนภายในหมู่บ้านและชุมชนเป็นอย่างมากในขณะนี้

6.4.2 ข้อมูลของผู้เสพติศรายใหม่

ในช่วงของการดำเนินงานของโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ไม่พบผู้เสพติศรายใหม่อย่างเด่นชัด ส่วนใหญ่ยังคงเป็นชนกลุ่มเดิม คือ กลุ่มเยาวชน กลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มแรงงานต่างด้าว

6.4.3 ผลกระทบต่อหมู่บ้าน / ชุมชน ภายหลังการดำเนินงาน

เกิดแกนนำและสถาบันทางสังคม

เกิดแกนนำในการทำงานด้านยาเสพติดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเยาวชน ซึ่งเด็กกลุ่มนี้จะกลายเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมของชุมชนทั้งงานทางด้านยาเสพติดและงานภายในหมู่บ้าน อีกทั้งยังจะเป็นกลุ่มที่ช่วยขยายเครือข่ายและสมาชิกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานมากขึ้น

ด้านการขยายพลังและความร่วมมือกับเครือข่ายหรือองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด

จากประสบการณ์ในการทำงานและการร่วมมือประสานงานกันในการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังของแต่ละชุมชนส่งผลทำให้เกิดการขยายเครือข่ายในการทำงานให้กว้างมากยิ่งขึ้น อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งทางภาครัฐและเอกชน ทำให้เครือข่ายมีการติดต่อประสานงานกับกลุ่มต่างๆได้มากยิ่งขึ้น ส่งผลทำให้ในบางชุมชนพยายามสร้างเครือข่ายของตนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เช่น เครือข่ายชุมชนด้านยาเสพติดตำบลหนองแห้งและเมืองเส้น เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่เครือข่ายอื่นและเพื่อสร้างเครือข่ายภายในชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนขึ้น

6.4.4 โอกาสในการดำเนินงานของเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระยะยาว

โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมด ได้มีความคิดเห็นว่า กิจกรรมหรือการดำเนินงานของโครงการและเครือข่ายของตนสามารถดำเนินการหรือป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ในระยะยาว โดยมีรากฐานความคิด ดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากทางโครงการและกลุ่มเครือข่ายได้มีการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของแกนนำคณะกรรมการเครือข่ายอย่างต่อเนื่องโดยผ่านการอบรมวิชาความรู้จากองค์กรและหน่วยงานของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
2. เครือข่ายได้มีการมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เสริมสร้างประสบการณ์การทำงาน เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างสมาชิก อีกทั้งยังมีการกระจายการบริหารจัดการและการให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและการติดตามประเมินผลงานของโครงการและกลุ่มเครือข่ายอยู่ตลอดเวลา
3. กลุ่มเครือข่ายมีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในชุมชนกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการปรึกษาหารือร่วมกันนั้นได้มีการเปิดโอกาสให้มีการระดมความ

คิด การยอมรับและแก้ไขวางแผนร่วมกันตลอดเวลา ส่งผลทำให้สามารถรู้ความคืบหน้าของสถานการณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การหาแนวทางการแก้ไขปัญหาใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง

4. โครงการและกลุ่มเครือข่ายได้มีการคัดเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน เพื่อใช้เป็นกิจกรรมหลักในเบี่ยงเบนความสนใจของกลุ่มเสี่ยง (กลุ่มเด็กเยาวชน) ให้ห่างไกลยาเสพติดตลอดเวลา
5. เนื่องจากโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ มีศักยภาพในการเชื่อมโยงประสานงานกับหน่วยงานทั้งทางภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ที่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านวิชาการและงบประมาณ จึงส่งผลทำให้การดำเนินงานของโครงการและกลุ่มเครือข่ายสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

6.5 กรณีตัวอย่างกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

6.5.1 เครือข่ายชนเผ่าสัมพันธ์ด้านยาเสพติด

เครือข่ายชนเผ่าสัมพันธ์ด้านยาเสพติดได้มีการพัฒนาการมาจากการรวมตัวกันก่อตั้งธนาคารข้าวและกลุ่มออมทรัพย์ของเครือข่ายชนเผ่าสัมพันธ์ เพื่อทำการบริหารจัดการหมุนเวียนเงินภายในชุมชน

ในปี พ.ศ. 2540 เกิดการแพร่ระบาดของโรคเอดส์และยาเสพติดภายในชุมชนอย่างรุนแรง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุทำให้คณะกรรมการเครือข่ายชนเผ่าสัมพันธ์ได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาโรคเอดส์และยาเสพติดในชุมชน อีกทั้งได้ระดมทุนแก้ไขปัญหายาเสพติดและแสวงหาภาคีในการให้ความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นหรือองค์กรของรัฐในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ดังนั้นจึงเป็นเหตุทำให้เครือข่ายชนเผ่าสัมพันธ์เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชน โดยอยู่ภายใต้ชื่อ “เครือข่ายชนเผ่าสัมพันธ์ด้านยาเสพติด”

การดำเนินการและผลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

เครือข่ายชนเผ่าสัมพันธ์ได้มีการกำหนดแผนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นภายในชุมชนของตนเองไว้ทั้งหมด 3 แผนการ ดังนี้คือ

1. แผนงานในการปราบปราม เนื่องจากในชุมชนยังมีผู้ค้ายาเสพติดที่มีอิทธิพลอยู่จึงส่งผลทำให้เครือข่ายไม่สามารถทำการจัดการกับกลุ่มคนดังกล่าวให้หมดไปได้ภายในชุมชน ด้วยเหตุนี้ทางเครือข่ายจึงปล่อยให้บทบาทของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของรัฐในการดำเนินการปราบปรามกลุ่มคนดังกล่าว และในขณะเดียวกันชุมชนมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารและประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารที่มีบทบาทในการรับผิดชอบกับปัญหาดังกล่าวโดยตรง

2. แผนงานในการรณรงค์ป้องกัน ทางเครือข่ายมีการประสานงานขอรับการสนับสนุนแบบมีส่วนร่วมในการให้ความรู้ทางด้านวิชาการและการร่วมทำกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อาทิเช่น กีฬายาวชนสัมพันธ์ด้านยาเสพติด จากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน อีกทั้งยังขอ งบประมาณจากทุกฝ่ายในการสนับสนุนการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชน

3. แผนงานในการบำบัดรักษา มีการเปิดค่ายบำบัดยาเสพติดของคนภายในชุมชน โดยมีผู้ที่เคยติด ยาเสพติดมาก่อน อีกทั้งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านงานบำบัดมาก่อนได้เข้ามาเป็นที่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ แก่ผู้ค้า ผู้เสพที่เข้ามารับการบำบัด ในขณะเดียวกันทางค่ายบำบัดยาเสพติดได้มีการจัดศูนย์ฟื้นฟูสภาพ ชีวิตผู้ติดยาเสพติดแบบต่อเนื่อง อาทิเช่น มีการฝึกอาชีพ เป็นต้น

ในการดำเนินการในแต่ละแผนนั้นทางเครือข่ายได้จัดให้มีการประเมินผลในการดำเนินการ เพื่อนำ ไปสู่การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาเสพติด อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนเพื่อหาแนวทาง ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชนครั้งต่อไป

จากการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้นั้น พบว่า สถาน การณ์การแพร่ระบาดของปัญหายาเสพติดภายในชุมชนได้ลดความรุนแรงลง มีผู้ค้า ผู้เสพลดน้อยลง ซึ่งผู้ เสพบางคนก็เลิกเสพยาบ้างกลับหันหน้ามาแสวงหาชีวิตที่ดีขึ้นทดแทน เช่น คมกาว คมน้ำมันเบนซิน หรือดื่มสุรา ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวต้นเหตุที่นำไปสู่การเกิดปัญหาทางด้านสังคม เช่น การทะเลาะ การชกต่อย การลักทรัพย์ ตามมาภายในชุมชน

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเครือข่าย

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเครือข่าย ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคชุมชน ที่ให้ความช่วยเหลือทาง ด้านวิชาการ งบประมาณและการเข้าร่วมกิจกรรม ดังมีรายละเอียดของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆที่ ให้การสนับสนุนดังนี้ คือ

ภาครัฐ

1. สำนักงานส่งเสริมสนับสนุนการแก้ไขปัญหายาเสพติดเครือข่ายภาคประชาชนภาคเหนือ (สสช.) ซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่ให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ

2. กระทรวงสาธารณสุขโดยโรงพยาบาลแม่เมาะ ที่ให้การสนับสนุนในการรักษาพยาบาลแก่ผู้รับ บำบัด

3. กรมการปกครอง ให้การสนับสนุนทางด้านรักษาความปลอดภัยและดูแลความเรียบร้อย

4. ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ที่ให้การสนับสนุน ผ้าห่ม เสื้อผ้าและให้การส่งเสริมอาชีพ

ภาคเอกชน

1. องค์กรศาสนาคริสต์จักรท้องถิ่น ที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านการอบรมจริยธรรม

2. เครือข่ายองค์กรเอกชน ให้ข้อมูลข่าวสารและเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน
3. องค์กรไอเฟอร์ เป็นองค์กรที่ให้การสนับสนุนเรื่องการส่งเสริมอาชีพ โดยให้เงินทุนหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง

ภาคชุมชน

1. ผู้นำ เป็นแกนนำที่เป็นฐานในการสนับสนุนการทำงานได้เป็นอย่างดี อันเนื่องมาจากเป็นผู้มีประสบการณ์และรู้ซึ่งถึงปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างแท้จริง
2. ศูนย์ธรรมิกชน ที่ให้ความช่วยเหลือในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดภายในชุมชน

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1. องค์กรท้องถิ่นไม่ให้ความช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานให้แก่กลุ่มเครือข่ายในการดำเนินการ
2. ชุมชนขาดการศึกษาซึ่งเป็นพื้นฐานที่ใช้ในการดำเนินชีวิต แต่กลับไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาให้ความช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นศูนย์การศึกษาหรือศูนย์ฝึกอาชีพใดๆทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน

6.5.2 โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน NDR จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มวัยรุ่น NDR เริ่มต้นขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2539 โดยเกิดจากแกนนำทั้งสองคนของกลุ่มซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกันและเรียนอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน และเมื่อมีเหตุให้ต้องออกจากโรงเรียนเก่า ไปเรียนที่โรงเรียนแห่งใหม่ซึ่งทั้งคู่ได้มีเรื่องกับนักเรียนเจ้าถิ่น แต่ด้วยเป็นคนที่มีความสามารถในการต่อสู้และมีจิตใจที่เด็ดเดี่ยวจึงทำให้กลุ่มนักเรียนหัวโจกในโรงเรียนใหม่ให้การยอมรับเป็นอย่างดีและได้สนิทสนมกันจนกลายเป็นเพื่อนกันที่สุดในที่สุด โดยมีจุดศูนย์รวมหรือจุดที่ใช้พบปะสังสรรค์ของกลุ่มอยู่ที่ร้านขายข้าวแกงหน้าโรงเรียนคาราวีวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ร้านขายข้าวแกงร้านนี้กลายเป็นแหล่งชุมนุมของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นที่มาของชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มหน้าคารา”

ระหว่างปี พ.ศ. 2539-2540 สมาชิกในกลุ่มได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากเดิมมีอยู่ 20 คน เพิ่มขึ้นมาเป็น 30 คน การที่สมาชิกของกลุ่มได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นนั้น เกิดขึ้นจากการยอมรับและศรัทธาในตัวแกนนำที่มีลักษณะเป็นคนสู้คนที่เรียนกว่า “สู้จนหลังชนฝา” ทำให้กลุ่มวัยรุ่นกลุ่มอื่นเกิดการยอมรับในฝีมือ โดยสมาชิกเรียกกระบวนการสร้างการยอมรับในลักษณะนี้ว่า “การซื้อใจ” ขณะเดียวกันวิธีการต่อสู้ในลักษณะนี้ทำให้สมาชิกรู้สึกร่วมเป็นร่วมตายและกลายเป็นความผูกพันอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะเมื่อเกิดการชกต่อยกับกลุ่มวัยรุ่นกลุ่มอื่น แกนนำซึ่งอยู่ใน “ชุดลุย” ซึ่งมีความสามารถและมีทักษะฝีมือในการต่อสู้ประมาณ 20 คน จะเข้าไปเจรจาต่อรองกับคู่อริก่อน หากการเจรจาไม่เป็นผลก็จะยกพวกชกต่อยกัน และเมื่อชกชนะจะได้กลุ่มที่แพ้เข้ามาเป็นพวก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สมาชิกภายในกลุ่มมีจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับ

ต่อมาประมาณ ปี พ.ศ. 2540 ชื่อของกลุ่มคาราได้เป็นที่รู้จักของสังคมภายนอกมากขึ้น เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มได้เข้าไปดูแลสถานที่เที่ยวสำหรับเล่นสเก็ตแห่งหนึ่ง โดยได้ปิดทางเข้าสถานที่ดังกล่าว เพื่อ

ให้สมาชิกของกลุ่มเข้าไปใช้เท่านั้น ทำให้ในช่วงเวลาดังกล่าวมีกลุ่มวัยรุ่นขอเข้าร่วมเป็นสมาชิก เพื่อเข้าไปใช้บริการในสถานที่ที่เวียดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันก็ยังมีการต่อสู้กับกลุ่มวัยรุ่นคู่อริอยู่บ่อยครั้ง และทุกครั้งเมื่อชนะจากการต่อสู้ก็จะประกาศชื่อว่า “**กลุ่มดารา**” ซึ่งทำให้เกิดการยอมรับจากกลุ่มวัยรุ่นกลุ่มอื่นเป็นอย่างมาก ทำให้สมาชิกเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วกว่า 100 คน

ปี พ.ศ. 2543 กลุ่มหน้าดาราได้สลายกลุ่มคู่อริเกือบทั้งหมดในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งทำให้ถูกจับตามองจากเจ้าหน้าที่ตำรวจและสื่อมวลชนที่มีการประโคมข่าวเกี่ยวกับแก๊งค์เด็กหัวแดงที่ใช้ดาบซามูไรเป็นอาวุธ ออกอาละวาดทำร้ายคู่อริ ทำให้ตำรวจใช้มาตรการอย่างเด็ดขาดในการจัดการ โดยจ้างให้รถสี่ล้อแดง รถสามล้อ อป.พร. เป็นสายแจ้งข่าวสารให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยตำรวจจะนำตัวกลุ่มเด็กดังกล่าวมาโกนหัวและจับดำเนินคดีทางกฎหมาย ประจวบเหมาะกับการในช่วงนั้นกลุ่มเด็กดาราได้ข้อมผมเป็นสีแดง ส่งผลทำให้สมาชิกภายในกลุ่มถูกจับไปบางส่วน จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มหน้าดารามีบทบาทลดน้อยลงในกลุ่มวัยรุ่น

ประมาณ ปี พ.ศ. 2544 กลุ่มวัยรุ่นหลายกลุ่มได้เข้ามาเป็นพวกกับกลุ่มดารา เช่น กลุ่มกาดก้อม เชียงมัน สันป่าข่อย บ้านเด่น อารามบอย พญาชม เป็นต้น ส่งผลทำให้ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2545 สมาชิกกลุ่มหน้าดาราเพิ่มจำนวนมากขึ้นประมาณ 1,000-2,000 คน และเมื่อเกิดการชกต่อยหรือสมาชิกถูกทำร้าย การเรียกระดมพลเพื่อช่วยเหลือกันก็สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีเครือข่ายสมาชิกเป็นจำนวนมาก

และจากสายตาของสังคมภายนอกที่มองว่า **NDR** คือ กลุ่มวัยรุ่นที่ชอบใช้ความรุนแรง แต่สมาชิกภายในกลุ่มเองกลับนิยามความเป็นตัวตนของพวกเขา “กลุ่มหน้าดารา” ว่าหมายถึง การไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด (โดย N มาจากหน้า DR มาจากดารา) อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการรักษาภาพลักษณ์ของกลุ่มและไม่ให้ถูกจับตามองจากเจ้าหน้าที่ตำรวจมากเกินไปจึงเปลี่ยนมาเป็น **NDR** คือ No Drug Rulers ซึ่งการปฏิเสธตนเองจากการไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จึงถูกชูขึ้นเป็นสัญลักษณ์และเป็นกฎเหล็กของกลุ่มที่ทุกคนจะต้องยึดถือและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และเมื่อสมาชิกคนใดเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดจะถูกตัดเตือนจากสมาชิกรุ่นพี่และหากยังไม่เลิกก็จะถูกไล่ออกจากกลุ่มทันที โดยทางกลุ่มมีความเชื่อว่าคนคิดยา มักสร้างปัญหาให้แก่กลุ่มอยู่เสมอ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องเงินและการลักขโมย

ปัจจุบัน โครงสร้างของกลุ่มหน้าดารา ประกอบไปด้วยกลุ่มย่อยต่างๆ จากเดิมอีก 8 กลุ่ม คือ กลุ่มวังตาล กลุ่มพระราม-พระลักษมณ์ กลุ่มทางช้างเผือก กลุ่มหลังมอ กลุ่มชากระ กลุ่มหญาคา กลุ่มร้อยปาย และเมื่อรวมสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มหน้าดารา ณ ปัจจุบัน จะมีทั้งหมด 1,400-1,500 คน

กิจกรรมส่วนใหญ่ของสมาชิกจะเป็นการพบปะสังสรรค์กันธรรมดา ที่เวกกลางคืน เล่นกีฬา และแข่งรถมอเตอร์ไซด์ โดยสมาชิกจะทำกิจกรรมเฉพาะในกลุ่มย่อยของตนเพราะมีความสนิทสนมกันมากกว่า อีกทั้งการรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่เหมือนแต่ก่อนอาจทำให้ถูกเพ่งเล็งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจและวัยรุ่นกลุ่มอื่นอาจหาเรื่องทะเลาะวิวาทได้ สมาชิกจะรวมตัวกันเป็นจำนวนมากเมื่อมีการประชุมใหญ่ประจำเดือนหรือสมาชิกภายในกลุ่มมีปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขกันเองก็ต้องขอความช่วยเหลือจากกลุ่ม **NDR**

กลุ่ม NDR ในปัจจุบันมียายเฒ่าหรือ นางลัดดาวัลย์ ชัยนิลพันธ์ เป็นผู้ดูแลให้คำปรึกษาแก่สมาชิก NDR แต่เนื่องจากสมาชิกมีมากเกินไปจึงทำให้ยายเฒ่าไม่สามารถดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย อาทิเช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) เป็นต้น

สถานการณ์ยาเสพติดภายในกลุ่ม

ประเภทขอยาเสพติดและผู้เสพ

ประเภทของยาเสพติดที่ระบาดภายในกลุ่ม คือ ยาบ้า ส่วนใหญ่กลุ่มเด็กที่เสพยาจะเป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 15 ปีขึ้นไป

ความรุนแรงของสถานการณ์

ก่อนประกาศสงครามยาเสพติด

ยาบ้าเป็นสิ่งที่เรียกว่าซื้อขายคล่องเป็นอย่างมากมีราคาอยู่ระหว่าง 50-80 บาท เท่านั้น แหล่งซื้อขายยาบ้าเริ่มสมาชิก NDR ที่บ้านอยู่ติดกับชายแดน เช่น อ.เชียงดาว ฝาง แม่อาขย ไซยปรการ เวียงแหง เป็นต้น กลายเป็นผู้ค้าเลี้ยงยาบ้าจำนวนไม่มากเข้าสู่ตัวเมืองเชียงใหม่ ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ ใช้เสพเอง และเพื่อนำมาขายให้แก่กลุ่มเด็กวัยรุ่นในตัวเมืองเชียงใหม่ อย่างไรก็ตามการซื้อขายหรือการเสพยาจะถูกจับตามองเป็นพิเศษจากแกนนำของกลุ่มเนื่องจากการมีกฎเหล็กในเรื่องของการห้ามมียาเสพติดในกลุ่ม รวมทั้งถูกจับตาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างเข้มงวด เนื่องจากสังคมภายนอกมองว่าเป็นกลุ่มวัยรุ่นอันธพาลที่ชอบใช้สารเสพติด ดังนั้นแกนนำจึงเข้มงวดในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก

ระหว่างประกาศสงครามยาเสพติด

ช่วงที่รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการปราบปรามโดยประกาศสงครามยาเสพติดนั้น ยังพบว่ามีการใช้ยาและการซื้อขายยาในสมาชิกเดิม แต่ที่แปลกคือ ยามีราคาที่เพิ่มมากขึ้นและหายากมากขึ้น แต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคเลยหากสมาชิกต้องการซื้อยา อย่างไรก็ตาม แกนนำกลุ่มหลายคนพยายามคอยดักเตือนสมาชิกทุกคนไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเสมอ แต่ก็ทำได้ในบางส่วนเท่านั้นซึ่งก็ทำให้สมาชิกหลายคนหยุดเสพยาในช่วงดังกล่าวและหันมาดื่มสุราแทน

หลังประกาศชัยชนะสงครามยาเสพติด

ภายหลังประกาศชัยชนะของสงครามยาเสพติด ส่งผลทำให้รัฐลดความเข้มงวดในมาตรการปราบปรามลงไปเป็นอย่างมาก ทำให้สมาชิกภายในกลุ่มบางคนนำยาเสพติดจากบริเวณชายแดนเข้ามาขาย ขณะเดียวกันราคายาก็มีราคาถูกลงหาซื้อได้ง่ายขึ้น เมื่อเทียบกับสุราที่มีราคาเพิ่มขึ้นทำให้สมาชิกบางคนกับมาเสพยาอีกครั้ง

สถานการณ์ยาเสพติดในปัจจุบัน

ปัจจุบันกลุ่ม **NDR** มีสมาชิกมากกว่า 1,000 คน จากการสนทนามีการคาดการณ์ว่าสมาชิกภายในกลุ่มจะมีทั้งผู้เสพและผู้ขายที่ไม่สามารถคาดการณ์จำนวนที่แน่นอน

การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1. ตักเตือนจากแกนนำหรือสมาชิกรุ่นพี่ภายในกลุ่ม **NDR**
2. บอกผู้ปกครอง
3. นำตัวเข้าการบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลสวนปรุง
4. ไล่ออกจากกลุ่ม

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมภายในโครงการ

ปัญหาในการดำเนินป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1. ขาดสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการ
2. ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ถึงแม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดบางส่วนแล้วแต่ยังไม่เพียงพอในการดำเนินกิจกรรมเนื่องจากทางกลุ่มมีสมาชิกและเครือข่ายเป็นจำนวนมากในการดำเนินงาน

จากการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของกลุ่ม **NDR** ที่มีภูมิลำเนาที่ไม่ให้สมาชิกเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดแข็งของกลุ่มในการแก้ไขปัญหายา แต่ในขณะเดียวกันกับพบว่ามีสมาชิกในกลุ่มบางส่วนที่ใช้จ่ายอยู่ โดยเฉพาะยาบ้า พบว่าเป็นสิ่งที่หาได้ง่ายและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเด็กวัยรุ่น ประกอบกับราคาถูก อย่างไรก็ตามมาตรการปราบปรามยาเสพติดที่เข้มงวดมากยิ่งขึ้นทำให้ยาบ้าหายได้ยากและมีราคาแพงมากขึ้นทำให้สมาชิกหันไปใช้กาวและสุราแทน กระนั้นสุราก็เป็นยาเสพติดอีกประเภทหนึ่งที่สร้างปัญหาให้กับกลุ่มเป็นอย่างมากและไม่เพราะแต่ **NDR** เท่านั้น เนื่องจากเกรงว่าสุราจะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงและการใช้ยาเสพติดประเภทอื่นที่มีฤทธิ์รุนแรงมากขึ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารัฐจะมีมาตรการหรือนโยบายที่เข้มงวดมากเพียงใดก็ไม่ได้มีผลกระทบอย่างจริงจังต่อการแพร่ระบาด การซื้อขาย และการเสพยาเสพติดของสมาชิกในกลุ่มเลย แต่สิ่งที่ทำให้ยาเสพติดปลอดภัยไปจากกลุ่มกลับเป็นมาตรการของกลุ่มเองที่ไม่ให้สมาชิกในกลุ่มเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดในทุกกรณี แม้ควบคุมไม่ได้ทั้งหมดก็ตาม แต่ก็ทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความภาคภูมิใจที่มาตรการของกลุ่มมีประสิทธิภาพมากกว่าของรัฐ

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มย่อยต่างๆภายใน NDR

กลุ่มชากระ

สมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มจะเป็นเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้อง โดยมีแกนนำคนปัจจุบันเป็นผู้รวบรวมสมาชิกและตั้งเป็นกลุ่มชากระ สถานที่พบปะชุมนุม คือ บริเวณสนามฟุตบอลใกล้สำนักงานเทศบาลแขวงศรีวิชัย(ตรงข้ามป่าช้าแขกสันติธรรม) โดยสมาชิกจะรวมตัวกันเล่นฟุตบอลทุกเย็น ซึ่งนอกจากการเล่นฟุตบอลแล้วสมาชิกยังทำกิจกรรมตกปลาด้วยกัน อันเป็นที่มาของชื่อกลุ่มที่นำมาจากชื่ออาหารของปลาช่อนชากระ

แกนนำของกลุ่มชากระจะเป็นสมาชิกรุ่นพี่ที่มีอายุมากกว่าคนอื่นๆในกลุ่มและสมาชิกทุกคนจะให้ความเคารพนับถือ แกนนำของกลุ่มเป็นคนที่มีความเป็นผู้นำสูง มีเหตุผลและสามารถรับรู้ปัญหาของสมาชิกคนอื่นของกลุ่มได้เป็นอย่างดี แต่ปัจจุบันแกนนำได้เหินห่างจากกลุ่มเนื่องจากด้วยภาระหน้าที่การงานจึงทำให้ไม่สามารถเข้าไปดูแลสมาชิกได้เท่าที่ควร ซึ่งทำให้สมาชิกเข้าร่วมกับกลุ่ม NDR น้อยลง เนื่องจากขาดผู้ประสานงาน ขณะเดียวกันสมาชิกภายในกลุ่มบางคนมีปัญหาเรื่องยาเสพติด ส่งผลทำให้กลุ่มชากระรวมตัวกันน้อยลง

กลุ่มทางช้างเผือก

เดิมชื่อกลุ่ม “สายไหม” มีแกนนำเป็นคนนำพาเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม NDR สมาชิกส่วนใหญ่อยู่บริเวณ อบต. ป่าแดด เป็นกลุ่มที่ชอบการแข่งขันมอเตอร์ไซด์ สังเกตเห็นได้จากชื่อของกลุ่มที่ตั้งตามชื่อถนนสายไหมที่ตัดใกล้บริเวณบ้านของสมาชิกและสมาชิกก็ใช้เป็นสนามแข่งประลองความเร็ว ปัจจุบันได้ย้ายสนามแข่งไปที่สนาม 700 ปี

ทางกลุ่มได้นำกฎเหล็กของกลุ่ม NDR มาใช้ คือ ไม่มียาเสพติดภายในกลุ่ม โดยหากพบว่าสมาชิกคนใดใช้ยาเสพติดจะทำการตักเตือน ซ้อม หรือฟ้องพ่อแม่ของสมาชิก ปัจจุบันกลุ่มดังกล่าวเข้าร่วมกิจกรรมกับ NDR น้อยลง เนื่องจากแกนนำกลุ่มเสียชีวิต

กลุ่มพระราม-พระลักษณ์

กลุ่มนี้เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มพระราม 9 และกลุ่มบินลาเด็น ส่วนพระราม-พระลักษณ์ เป็นชื่อที่ยายแฉ้วเป็นคนตั้งให้ เพราะแกนนำของทั้งสองกลุ่มเป็นพี่น้องกัน โดยแกนนำของกลุ่มพระราม 9 เป็นพี่ ส่วนแกนนำกลุ่มบินลาเด็นเป็นน้อง

กลุ่มบินลาเด็นเป็นกลุ่มที่ชื่นชอบการต่อสู้และมีเรื่องทะเลาะกับกลุ่มอื่นอยู่บ่อยครั้งๆ อีกทั้งแกนนำของกลุ่มมีความสนิทสนมกันดีกับแกนนำกลุ่ม NDR เป็นอย่างมากจนสามารถเรียนรู้วิธีการต่อสู้จากแกนนำกลุ่ม NDR ได้อย่างเชี่ยวชาญ ส่วนกลุ่มพระราม 9 สมาชิกเป็นพี่น้องภายในโรงเรียนเดียวกัน ภายหลังถูกวัยรุ่นกลุ่มอื่นๆรังแกและหาเรื่องทะเลาะวิวาท จึงชวนแกนนำของกลุ่ม NDR ซึ่งเป็นรุ่นพี่มาเป็นแกนนำของกลุ่มพระราม 9

กลุ่มวังตาล

กลุ่มวังตาลแบ่งออกเป็น 2 สาย คือ สายนอกกับสายใน วังตาลภายนอก คือ สมาชิกโรงเรียนเทคนิคหรือวิทยาลัยเทคนิคซึ่งเป็นแกนนำ วังตาลสายใน คือ สมาชิกที่คบกันมาตั้งแต่เด็กๆกับแกนนำ ซึ่งอยู่ตำบลท่าวังตาสารภี ซึ่งเดิมเรียกชื่อกลุ่มว่า “ท่าวังตาล” ภายหลังได้ตัดคำว่าท่าออกเหลือคำว่า “วังตาล”

แกนนำกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่ม **NDR** อยู่ก่อนแล้ว ภายหลังจึงชวนเพื่อนๆเข้าร่วมกลุ่มด้วย เอกลักษณะของกลุ่มที่ชัดเจนที่สุด คือ เรื่องการแต่งกาย สมาชิกส่วนใหญ่จะใส่เสื้อสีดำและกางเกงยีนส์สีดำ และให้ความสำคัญกับการสักเป็นพิเศษ การสักเป็นการสักแบบสักยันต์ คือ ให้พระหรือผู้มีคาถาอาคมเป็นผู้สักให้ เนื่องจากเชื่อเรื่องวิชาอาคม ฟันแทงไม่เข้า นอกจากนี้สมาชิกยังนิยมการแข่งขันรถมอเตอร์ไซด์ เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มมีความชอบในเรื่องเครื่องยนต์อยู่แล้ว

กลุ่มหญ้าคา

กลุ่มนี้สมาชิกส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณเคหะชุมชนหนองหอยโดยแกนนำกลุ่มเป็นผู้รวบรวมเพื่อนๆ และน้องๆ จากละแวกเดียวกันขึ้นมาเป็นกลุ่ม โดยให้เหตุผลที่ใช้ชื่อกลุ่มหญ้าคา เนื่องจากแกนนำทำงานในอุ้งช่อมรดกที่มุงด้วยหญ้าคา

กลุ่มหญ้าคาเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม **NDR** ได้เนื่องจากแกนนำกลุ่มหญ้าคารู้จักกับแกนนำกลุ่ม **NDR** ที่ลานสเก็ตแห่งหนึ่งที่กลุ่ม **NDR** คุมอยู่ นอกจากนั้นสมาชิกทั้งสองกลุ่มยังมีคู่อริเป็นกลุ่มเดียวกัน คือ กลุ่มท่าศรีโขง ทำให้ทั้งสองกลุ่มช่วยกันเมื่อมีเรื่องทะเลาะวิวาทเกิดขึ้น

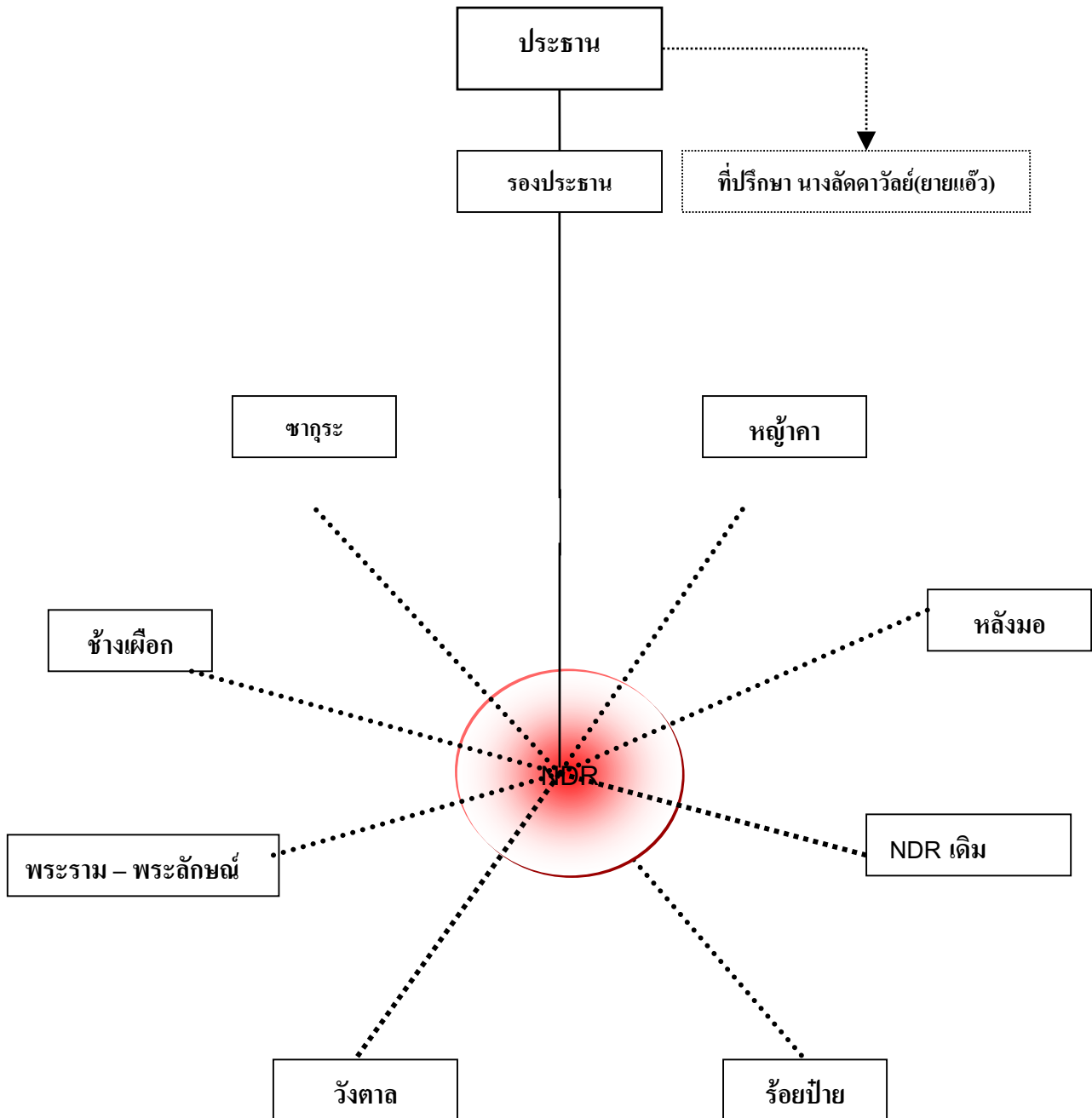
กิจกรรมหลักของกลุ่มหญ้าคา คือ การแข่งขันรถมอเตอร์ไซด์ สถานที่รวมตัวกันของสมาชิก คือ อุ้งช่อมรดกมอเตอร์ไซด์ที่แกนนำทำงานอยู่ ปัจจุบันกลุ่มหญ้าคามีสมาชิกไม่ถึง 10 คน เนื่องจากสมาชิกหลายคนติดยาเสพติด โดยเฉพาะบริเวณที่พักของพวกเขา คือ เคหะชุมชนหนองหอย ซึ่งถือเป็นแหล่งค้ายาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้า ดังนั้นสมาชิกที่ติดยาเสพติดจึงออกจากกลุ่ม

กลุ่มหลังมอ

สมาชิกอยู่บริเวณ อบต. สุเทพ หรือซอยวัดคูโมงค์หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 2 สาย คือ กลุ่มหลังมอที่อยู่ซอยวัดคูโมงค์และกลุ่มหลังมอที่อยู่กองบิน 41 สมาชิกบางส่วนเป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่เด็ก เนื่องจากอยู่บริเวณบ้านเดียวกัน ส่วนเพื่อนๆที่อยู่กองบิน 41 เป็นกลุ่มที่เล่นฟุตบอลด้วยกัน

เอกลักษณ์ของกลุ่มคือ การแต่งตัว โดยสมาชิกจะใส่เสื้อยืดคอกกลม บางครั้งอาจมีการสกรีนเสื้อชื่อกลุ่มติด แต่กางเกงต้องเป็นกางเกงลิวายส์หรือแรงเลอร์ รวมถึงการสวมรองเท้าต้องเป็นยี่ห้อคอนเวิร์ค ส่วนกิจกรรมของกลุ่ม คือ การแข่งรถและการเล่นฟุตบอล โดยใช้สนาม 700 ปี เป็นสนามแข่ง สถานที่ที่ใช้ในการรวมตัวกันเป็นบ้านสมาชิกที่อยู่บริเวณซอยวัดคูโมงค์ และจะออกมาเที่ยวตอนกลางคืนที่ร้านแวมไพร์ ซึ่งสมาชิกของกลุ่ม **NDR** ก็ออกมาเที่ยวด้วยกัน

แสดงโครงสร้างของ NDR ในปัจจุบัน

บทที่ 7

ผลวิเคราะห์องค์การชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก

7.1 พัฒนาการและบทบาทขององค์การชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในจังหวัดพิษณุโลก

โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกมีทั้งหมด 9 โครงการ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ได้ทำการเลือกตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ทั้งหมด 5 โครงการดังนี้คือ

1. เครือข่ายหนองตม ตำบลวังทอง อำเภอพรหมพิราม
2. กลุ่มป่าชุมชนบ้านดง อำเภอชาติตระการ
3. เครือข่ายเขตอำเภอเมืองและเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก
4. กลุ่มชุมชนคนรักภัยป่าท่า-หมื่นราม อำเภอวังทอง
5. โครงการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตำบลนาบัว

นอกจากนี้ได้ทำการวิเคราะห์ถึงภาพรวมในประเด็นที่เกี่ยวกับพัฒนาการและบทบาทขององค์การชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่ , การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก, กระบวนการในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และผลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของโครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดพิษณุโลกทั้ง 5 โครงการ อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.1.1 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการขององค์การชุมชน / เครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกนั้น ได้ริเริ่มก่อตั้งขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดเข้าสู่ชุมชนตั้งแต่ปีพ.ศ. 2525 โดยมีการแพร่ระบาดในอำเภอต่างๆรอบบริเวณจังหวัดและเริ่มมีการแพร่ระบาดอย่างรุนแรงในปี พ.ศ. 2544และปี พ.ศ. 2545 ประเภทของยาที่แพร่ระบาดคือ ยาบ้า โดยได้แพร่ระบาดอย่างมากในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา กลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งการแพร่ระบาดของยาเสพติดเข้าสู่ชุมชนนั้น มีสาเหตุเกิดจากชาวเขาเผ่าม้งอันมีถิ่นที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกับพื้นที่ของแต่ละชุมชนได้นำยาบ้าเข้ามาจำหน่ายให้แก่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา กลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ภายในชุมชน และเกิดจากสาเหตุที่บางอำเภอในจังหวัดพิษณุโลก คือ อำเภอนครไทย และอำเภอชาติตระการ มีพื้นที่ติดต่อกับเส้นทางลำเลียงยาเสพติด ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้ยาเสพติดเกิดการไหลทะลักเข้าสู่ชุมชน เป็นเหตุทำให้กลุ่มผู้เสพรวมตัว มั่วสุมกันและสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการทะเลาะวิวาทกับคนภายในชุมชน การลักทรัพย์และทำลายทรัพย์สินของคนภายในชุมชน เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลทำให้กลุ่มแกนนำในแต่ละชุมชนต่างตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและได้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกได้พัฒนาการมาจากกลุ่ม / องค์กรที่เกิดขึ้นภายในชุมชนอยู่ก่อนแล้ว อาทิเช่น กลุ่มชุมชนอนุรักษ์ป่าท่าหมื่นราม อำเภอวังทอง, กลุ่มป่าชุมชนบ้านดง อำเภอชาติตระการ, กลุ่มผู้สูงอายุ ตำบลวังน้อ อำเภอพรหมพิราม, เทศบาลเมืองพิษณุโลกและโรงเรียนพุทธชินราชพิทยา เป็นต้น โดยกลุ่มดังกล่าวได้มีการเปิดเวทีเสวนาพูดคุยและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกับคนภายในชุมชนของตน

7.1.2 ผู้ริเริ่มโครงการและกลุ่มเครือข่าย

ส่วนใหญ่โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก นั้น เกิดขึ้นจากการริเริ่มของแกนนำ / ผู้นำ ร่วมกับคนภายในหมู่บ้าน / ชุมชน

7.1.3 สถานการณ์และปัญหาความรุนแรงของยาเสพติดในพื้นที่

ประเภทของยาเสพติดที่ระบาดในพื้นที่และผู้เสพ

ส่วนใหญ่พบว่าในแต่ละพื้นที่ในจังหวัดพิษณุโลกจะมีการแพร่ระบาดของสารเสพติดประเภทยาบ้าและสารระเหย(กาว) ในส่วนของผู้เสพส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษา วัยรุ่น และกลุ่มคนวัยแรงงาน และมีผู้ค้ารายใหญ่ คือ กลุ่มผู้มีอิทธิพล กลุ่มนักการเมือง และกลุ่มข้าราชการ ส่วนผู้ค้ารายย่อยจะเป็นกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มนักเรียน และชาวบ้านทั่วไป

ความรุนแรงของสถานการณ์

ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา พบว่ากลุ่มผู้เสพ ผู้ค้ารายย่อยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กวัยรุ่นและกลุ่มเด็กนักเรียนที่ได้รับยาบ้ามาจากกลุ่มเด็กวัยรุ่นภายในหมู่บ้านของตนเองมาขายให้แก่กลุ่มเพื่อนเด็กนักเรียนในโรงเรียน อันเป็นเหตุทำให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษา เป็นจำนวนมาก ส่วนผู้ค้ารายใหญ่จะเป็นชาวเขา(เผ่าม้ง) มากกว่าเป็นกลุ่มคนในชุมชนในขณะเดียวกันกลับพบว่า ในพื้นที่ / ชุมชน พิษณุโลกกับไม่พบว่ามีผู้ผลิต

ช่วงก่อนมีการประกาศสงครามยาเสพติด(ก่อนปี พ.ศ.2545)

เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างรุนแรงในแต่ละพื้นที่ / ชุมชนจังหวัดพิษณุโลก โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษาและกลุ่มวัยแรงงานของแต่ละพื้นที่ / ชุมชน ต่างหลงผิดเข้าไปใช้ยาเสพติด (ยาบ้า) เป็นจำนวนมาก อันมีสาเหตุเกิดจากหลากหลายสาเหตุที่ทำให้กลุ่มคนดังกล่าวหันไปใช้ยาเสพติดเป็นที่พึ่ง อาทิเช่น ครอบครัวแตกแยกและการเลี้ยงลูกแบบผิดๆ(เลี้ยงลูกด้วยเงินมากกว่าด้วยความรัก)เป็นเหตุทำให้กลุ่มนักเรียน นักศึกษาขาดที่พึ่งจึงมุ่งหน้าเข้าหายาเสพติดทดแทน , การชักจูงของกลุ่มเพื่อน , การอยากรู้ อยากลองของเด็กนักเรียน นักศึกษา , การมีค่านิยมและพฤติกรรมผิดๆในกลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษา จึงเป็น

แรงจูงใจให้กลุ่มเด็กเหล่านี้หันมาเสพสิ่งเสพติด โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่ม และในขณะเดียวกันความยากจนก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลทำให้กลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มวัยแรงงาน หันมาพึ่งยาเสพติดกันเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กลุ่มคนดังกล่าวในแต่ละพื้นที่ / ชุมชน ติดยาเสพติดกันมากขึ้น

ด้วยสาเหตุดังกล่าวถือได้ว่าเป็นแรงกระตุ้นให้กลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษา ติดยาเสพติดกันมากขึ้นในแต่ละพื้นที่ / ชุมชน ของจังหวัดพิษณุโลก

ช่วงประกาศสงครามกับยาเสพติด(ช่วงสามเดือนและช่วงปี พ.ศ.2546)

ถือได้ว่าเป็นช่วงที่เกิดการจัดการกับปัญหาเสพติดที่เป็นไปอย่างเด็ดขาดในแต่ละพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันยาเสพติดได้ถูกจัดการอย่างรวดเร็วในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากฝ่ายตำรวจและฝ่ายปกครองต่างดำเนินการอย่างจริงจัง ทำให้กลุ่มผู้ค้า ผู้เสพ ในเขตพื้นที่ / ชุมชนต่างๆในจังหวัดพิษณุโลกถูกรวบปรามจับกุม และส่งตัวเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู ส่งผลทำให้สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ / ชุมชน ในจังหวัดพิษณุโลกได้เบาบางลง

ช่วงหลังประกาศสงครามกับยาเสพติด(ปัจจุบัน)

เป็นช่วงที่คนภายในพื้นที่ / ชุมชน ต่างเริ่มเกรงกลัวกับการเอาจริงเอาจังในการปราบปรามของเจ้าหน้าที่รัฐ ประกอบกับการที่โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในแต่ละพื้นที่ / ชุมชน ต่างก็มุ่งเน้นในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาอย่างต่อเนื่องผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในพื้นที่ / ชุมชนของตนไม่ว่าจะเป็นการเฝ้าระวัง , การอบรมให้ความรู้ , การส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการฝึกอาชีพให้แก่คนภายในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้จำนวนของทั้งผู้ค้า ผู้เสพ ผู้ผลิตในแต่ละพื้นที่เริ่มลดน้อยลง

ช่วงหลังประกาศชัยชนะสงครามยาเสพติด

เมื่อรัฐได้มีการประกาศชัยชนะสงครามยาเสพติดแล้วนั้น โดยที่รัฐได้ลดความเข้มงวดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่งผลทำให้สถานการณ์ปัจจุบันของยาเสพติดเริ่มกลับมาแพร่ระบาดในแต่ละพื้นที่ / ชุมชน ของจังหวัดพิษณุโลก โดยเฉพาะเขตพื้นที่เมืองที่มีการแพร่ระบาดของยาอย่างหนัก ซึ่งส่วนใหญ่ได้แพร่ระบาดในกลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษาและกลุ่มวัยแรงงาน มีการมั่วสุมรวมกลุ่มเสพยาอยู่ตามหอพัก หอเช่า และสถานศึกษา ซึ่งชนิดของยาเสพติดที่เข้ามาแพร่ระบาดอย่างหนักในกลุ่มคนเหล่านี้ คือ ยาบ้า

7.1.4 การตระหนักถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเครือข่าย

สมาชิกของแต่ละโครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกต่างก็ตระหนักถึงปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นภายในชุมชนของตน อันมีจุดเริ่มต้นมาจากการที่คนภายในพื้นที่ / ชุมชนของตนเป็นผู้ค้า ส่งผลทำให้คนภายในชุมชนมีความวิตกกังวลว่าสมาชิกภายในครอบครัวหรือลูกหลานของตนจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดดังกล่าว จึงเป็นเหตุทำให้คนภายในชุมชนต่างหันหน้ามาปรึกษาหารือกันในการหาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยได้มีการดำเนินการจัดเวทีประชาสังคมในหมู่บ้าน เพื่อปรึกษาหารือ วางแผนการทำงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคนในชุมชนร่วมกัน

7.1.5 สาเหตุที่ทำให้เกิด / ไม่เกิด ความตระหนักต่อการป้องกัน / แก้ไขปัญหายาเสพติด

สาเหตุที่ทำให้ชุมชน / พื้นที่ เกิดความตระหนักต่อการป้องกัน / แก้ไขปัญหายาเสพติด

- คนในชุมชน / พื้นที่ ต่างหันมาเห็นความสำคัญของปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในพื้นที่ / ชุมชน ของตนมากยิ่งขึ้น
- โครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ได้ให้ความรู้ที่ถูกต้องในเกี่ยวกับผลกระทบจากปัญหาและการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

สาเหตุที่ทำให้ชุมชน / พื้นที่ ไม่เกิดความตระหนักต่อการป้องกัน / แก้ไขปัญหายาเสพติด

- เงินงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการไม่มีความเพียงพอและต่อเนื่อง คือ มีช่องว่างในการดำเนินงาน
- ผู้นำของบางหมู่บ้าน / ชุมชน ขาดทักษะ ประสบการณ์ในการดำเนินงาน

7.2 แหล่งสนับสนุนจากทั้งภายใน-ภายนอก

7.2.1 แหล่งสนับสนุนจากภายในหมู่บ้าน / ชุมชน

ส่วนใหญ่ในแต่ละหมู่บ้าน / ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกต่างก็มีทุนทางสังคมที่ช่วยในการสนับสนุนในการดำเนินงานหรือทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

ด้านผู้นำชุมชน

ได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และแกนนำชาวบ้าน เป็นแกนหลักในการประสานงานประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร การจัดเวทีภายในชุมชน อีกทั้งยังเป็นตัวแทนในการประสานงานและพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ในระดับจังหวัดของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

ด้านกลุ่ม / องค์กรชุมชน

กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มป่าชุมชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล สถานีอนามัย ที่เข้ามาช่วยเหลือ ร่วมมือ จัดเวทีเสวนาเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ / ชุมชน อีกทั้งมีงบประมาณในการสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในแต่ละพื้นที่ / ชุมชน

ด้านสถาบันทางสังคม

ทางด้านครอบครัว สนับสนุนในการดูแลและคอยดักเตือนบุตรหลานไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ทางด้านเครือญาติ ส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและช่วยกันสอดส่องดูแลบุตรหลานของตน

วัด เป็นสถาบันทางสังคมที่ช่วยอบรมจริยธรรมและให้การสนับสนุนสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมและจัดเวทีประชาสังคมพูดคุยของชาวบ้านในพื้นที่ / ชุมชน

โรงเรียน มุ่งเน้นไปที่บทบาทของครู อาจารย์ ภายในโรงเรียนในการช่วยจับตาพฤติกรรมของเด็กอย่างต่อเนื่องและสนับสนุนเรื่องการรณรงค์แก้ไขปัญหายาเสพติดภายในโรงเรียน

7.2.2 แหล่งสนับสนุนจากภายนอกหมู่บ้าน / ชุมชน

โครงการและกลุ่มเครือข่ายแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านวิชาการและเงินทุนในการดำเนินการตามโครงการจากหน่วยงานทั้งทางภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคชุมชน ดังนี้ คือ 1. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ(ปปส.)

2.สำนักงานส่งเสริมสนับสนุนการแก้ไขปัญหายาเสพติดเครือข่ายภาคประชาชนภาคเหนือ (สสช.)

ซึ่งทั้งสองหน่วยงานถือได้ว่าเป็นหน่วยงานสำคัญที่เข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านการเงินงบประมาณในการดำเนินการ เป็นที่ปรึกษาโครงการ ตลอดจนเป็นวิทยากรในการให้ความรู้แก่ผู้นำโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ

อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ เทศบาลเมือง เจ้าหน้าที่อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัย สถานีตำรวจ โรงเรียนและวัด ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวจะให้การสนับสนุนทั้งด้านการให้ความรู้, การวางแผนงานและการปฏิบัติงานร่วมกัน, การเข้าร่วมทำกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติด, จัดเวทีเสวนาเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดร่วมกันกับโครงการและกลุ่มเครือข่าย, ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องและให้เงินสนับสนุนบางส่วนแก่โครงการและกลุ่มเครือข่ายใช้ในการดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น นอกจากนี้โครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกยังได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรเอกชน เช่น เครือข่ายสิ่งแวดล้อมภาคประชาชนจังหวัดพิษณุโลกที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยชุมชน เพื่อให้ภาคประชาชนได้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของภาคประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเครือข่ายสิ่งแวดล้อมภาคประชาชนจังหวัดพิษณุโลกได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมของโครงการไม่ว่าจะเป็นทางด้านศึกษาดูงานของผู้นำ เวทีวิเคราะห์ปัญหายาเสพติดของชุมชน การจัดทำแผนของชุมชน กิจกรรมกลุ่มเสี่ยง กิจกรรมเฝ้าระวัง และกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ เป็นต้น

จากรายละเอียดของหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนโครงการและกลุ่มเครือข่ายๆต่างในการแก้ไข ปัญหาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกพบว่า โครงการและกลุ่มเครือข่ายแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ จังหวัดพิษณุโลกไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทั้งในแง่วิชาการความรู้ เกี่ยวกับยาเสพติด การอบรม ชี้นะแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น อีกทั้งโครงการและกลุ่ม เครือข่ายต่างๆได้ประสบปัญหาในเรื่องของปัจจัยทางด้านงบประมาณที่ยังไม่เพียงพอเนื่องจากงบประมาณที่ ได้มาก่อนข้างจะจำกัดและไม่ตรงตามระยะเวลาที่ทางโครงการและกลุ่มเครือข่ายได้ยื่นขอไป อีกทั้งโครง การและกลุ่มเครือข่ายต่างๆไม่มีเงินสำรองใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมมากนัก เนื่องจากโครงการและกลุ่ม เครือข่ายที่เกิดขึ้นมานั้นล้วนเกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านภายในชุมชนที่มีรายได้น้อยและไม่สามารถเสีย สละเงินส่วนตัวมาใช้จ่ายภายในโครงการได้ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้การดำเนินงานในการแก้ไขปัญหายา เสพติดของโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆภายในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกทำงานได้อย่างล่าช้า

7.3 กระบวนการในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

7.3.1 ขั้นตอนในการดำเนินงาน

โครงการและกลุ่มเครือข่ายแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกได้มีหลักการในดำเนิน การแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในพื้นที่ คือ เน้นการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ / ชุมชนในการแก้ไขปัญหายา เสพติดที่เกิดขึ้น ซึ่งโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ อาจมีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่แตกต่างกัน แต่ ในขณะเดียวกันกับได้มีขั้นตอนในการดำเนินการหลักๆเหมือนกัน ซึ่งสามารถทำการสรุปได้ทั้งหมด 2 ขั้น ตอนด้วยกัน ดังนี้คือ

ขั้นตอนที่หนึ่ง คือ **ขั้นปฐกษาหรือและวางแผนการดำเนินการร่วมกัน** ในการแก้ไขปัญหายาเสพ ติดภายในชุมชน มีการจัดเวทีเสวนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชาวบ้านภายในชุมชนไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี กลุ่มป่าชุมชน หรือกลุ่มเยาวชนต่างก็เข้าร่วมพูดคุยถึงสถานการณ์การแพร่ ระบาดของยาเสพติดภายในชุมชน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่คนในพื้นที่ / ชุมชน ในจังหวัด พิษณุโลกได้มีการเสพยาเสพติดกันเป็นจำนวนมาก และเพื่อให้คนในชุมชนรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดย มีผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำในการเปิดเวทีเสวนาพูดคุย หลังจากรับทราบสถานการณ์ได้มี การแลกเปลี่ยน เสนอแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหายาที่เกิดขึ้น มีการวางแผนแม่บทใน การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาภายในพื้นที่ / ชุมชน และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคนภายใน ชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหา

ขั้นตอนที่สอง คือ **ขั้นของการดำเนินการตามแผนการดำเนินการ** จากสถานการณ์การแพร่ระบาด ของยาเสพติดภายในชุมชนหรือพื้นที่ต่างๆในจังหวัดพิษณุโลก ส่งผลทำให้เครือข่ายในแต่ละพื้นที่ / ชุมชน ได้มีการกำหนดแผนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ / ชุมชน ของตนเองผ่าน การดำเนินการที่อยู่ในรูปของการทำกิจกรรมร่วมกันของคนภายในชุมชน อาทิเช่น กิจกรรมสร้างงานอาชีพ ให้แก่กลุ่มเสี่ยง กิจกรรมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว กิจกรรมรณรงค์จัดปัญหายาเสพติด ค่ายธรรมชาติ

ด้านยาเสพติด เป็นต้น โดยได้เน้นกลุ่มเด็กเยาวชน และกลุ่มแรงงานซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงเข้าร่วมในการทำกิจกรรม เพื่อเป็นการเบี่ยงเบนความสนใจของกลุ่มเสี่ยงให้ห่างไกลยาเสพติด

ภายหลังจากที่โครงการหรือกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ได้มีการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนแล้วนั้นจะมีการเปิดเวทีเสวนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของคณะทำงานและคนภายในชุมชน เพื่อประเมินศักยภาพของชุมชนในการแก้ไขปัญหา เพื่อรับทราบสถานการณ์ภายหลังการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทุกครั้ง และเพื่อประเมินผลในการดำเนินการแก้ไขปัญหาว่าสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนหรือไม่อย่างไร ซึ่งการเปิดเวทีเสวนาภายหลังการดำเนินการในแต่ละครั้งนั้นจะเป็นผลดีต่อโครงการและกลุ่มเครือข่ายแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก อันจะนำไปสู่การหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงวิธีการดำเนินการในครั้งต่อไป การทำเช่นนี้ส่งผลทำให้โครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

ภายหลังจากที่กลุ่มเครือข่ายต่างๆ ในแต่ละอำเภอได้มีการดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วนั้น สามารถทำการสรุปได้ในประเด็นผู้รับผิดชอบ ประเด็นปัญหา และกิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินงานของแต่ละเครือข่าย ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การดำเนินการของเครือข่ายในอำเภอมะปราง

กลุ่มแกนนำในการดำเนินการ คือ คณะกรรมการภายในชุมชน

สถานการณ์ปัญหา คือ กลุ่มเสี่ยง(วัยรุ่น) มีการรวมตัวกันภายในชุมชนและมีการใช้สารเสพติดประเภทสารระเหย(กาว)และเหล้า แทนการเสพยาบ้า

กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินงาน คือ การส่งเสริมอาชีพ จัดตั้งโรงสีชุมชน มีการรับผลผลิตของชุมชนเข้ามาแปรรูปเพื่อเสริมรายได้และให้คนในชุมชนมีการร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อใช้เวลาให้เกิดประโยชน์และไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

การดำเนินการของเครือข่ายในอำเภอมะปราง

กลุ่มแกนนำในการดำเนินการ คือ ชมรมพิทักษ์ธรรมชาติ

สถานการณ์ปัญหา คือ กลุ่มเสี่ยง(วัยรุ่น) ในชุมชนยังมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในชุมชนและเริ่มหันมามีพฤติกรรมจับกลุ่มกินเหล้าแทนการใช้สารเสพติดประเภทยาบ้า เนื่องจากหายากและราคาแพง

กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินงาน คือ ส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชน มีการตั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มทอดผ้า กลุ่มเลี้ยงหมูป่า กลุ่มเลี้ยงปลาและกลุ่มเลี้ยงวัว เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและเพื่อให้คนภายในชุมชนมีรายได้ ส่วนกลุ่มเสี่ยงมีการรวมตัวกันทำกิจกรรมทางด้านกีฬา ดนตรี และการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

การดำเนินการของเครือข่ายในอำเภอบางระกำ

กลุ่มแกนนำในการดำเนินการ คือ กลุ่มคนเขตชุ่มน้ำบึงตะเครง

สถานการณ์ปัญหา คือ กลุ่มเสี่ยงที่เป็นกลุ่มวัยรุ่นภายในชุมชนเริ่มหันมาดื่มเหล้า

กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินงาน คือ มีการส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชน โดยมีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรม กลุ่มเลี้ยงหมู เลี้ยงปลา และเลี้ยงไก่ เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนและการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

การดำเนินการของเครือข่ายในอำเภอวังทอง

กลุ่มแกนนำในการดำเนินการ คือ กลุ่มป้าชุมชนอนุรักษ์สมุนไพร

สถานการณ์ปัญหา คือ กลุ่มเลี้ยง(วัวรุ่น) ในชุมชนยังมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในชุมชนและเริ่มหันมามีพฤติกรรมจับกลุ่มกินเหล้าแทนการใช้สารเสพติดประเภทยาบ้า เนื่องจากหายากและราคาแพง

กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินงาน คือ มีการส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชน โดยมีการจัดตั้งกลุ่มทำกิจกรรม กลุ่มปลูกผัก กลุ่มป้าชุมชน กลุ่มเฝ้าระวัง และกลุ่มกีฬา เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องความยากจนของคนภายในชุมชน และเป็นการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

การดำเนินการของเครือข่ายในอำเภอนครไทย

กลุ่มแกนนำในการดำเนินการ คือ กลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำน้ำตอน

สถานการณ์ปัญหา คือ กลุ่มวัยรุ่นภายในชุมชนเริ่มหันมาดื่มเหล้า และดมสารระเหย(กาว) แทนการใช้ยาเสพติดชนิดอื่น

กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินงาน คือ มีการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและสนับสนุนกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำขนมจีน และกลุ่มเฝ้าระวัง เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนและการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

การดำเนินการของเครือข่ายในอำเภอชาติตระการ

กลุ่มแกนนำในการดำเนินการ คือ กลุ่มป้าชุมชนบ้านดง

สถานการณ์ปัญหา คือ กลุ่มวัยรุ่นภายในชุมชนเริ่มหันมาดื่มเหล้า และดมสารระเหย(กาว) แทนการใช้ยาเสพติดชนิดอื่น

กิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินงาน คือ มีการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีกิจกรรมสนับสนุนกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มเลี้ยงไหม และกลุ่มเฝ้าระวัง เพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนและการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

7.3.2 จุดแข็งและจุดอ่อนของการดำเนินงาน

จุดแข็ง

1. โครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆที่ได้มีการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ในจังหวัดพิษณุโลกนั้น ต่างก็ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากชุมชนเป็นอย่างดี อันเนื่องมาจากคนภายในชุมชนได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่นและสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดอ่อน

1. โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในจังหวัดพิษณุโลกต่างก็ประสบปัญหาทางด้านขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณของทางภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงเป็นเหตุทำให้การดำเนินกิจกรรมของแต่ละโครงการและกลุ่มเครือข่ายไม่ตรงตามแผนที่กำหนดไว้ อีกทั้งยังทำให้การดำเนินการล่าช้า
2. ขาดการประสานงานและขาดการติดตามประเมินผลจากองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐอย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่างเช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) มีการเข้ามาพูดคุยกับเครือข่ายไม่กี่ครั้งส่งผลทำให้ขาดการประสานงานและขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อันส่งผลกระทบต่อ การดำเนินการของเครือข่ายต่างๆ ในจังหวัดพิษณุโลก

7.3.3 ผลการดำเนินงานขององค์กรหรือเครือข่ายในปีที่ผ่านมา

ผลในการดำเนินการในปีที่ผ่านมาของโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกพบว่า สามารถลดปริมาณความรุนแรงของปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ในระดับหนึ่ง อันเป็นผลมาจากการที่โครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ สามารถดึงคนภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น อันนำไปสู่การเกิดกระบวนการเรียนรู้ลักษณะของการทำงานเป็นเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ / ชุมชน เนื่องจากคนภายในชุมชนได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้โครงการและเครือข่ายต่างๆ ยังสามารถดึงคนภายในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนเข้าร่วมทำกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อเป็นการเบี่ยงเบนความสนใจจากยาเสพติดได้เป็นจำนวนมาก

7.4. ผลการดำเนินงานและผลกระทบต่อชุมชน

7.4.1 การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ยาเสพติดของหมู่บ้าน / ชุมชน

จากการที่ทางรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายในการปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจังนั้น ส่งผลทำให้ชาวบ้านและกลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มแรงงาน ในแต่ละพื้นที่ / ชุมชนจังหวัดพิษณุโลกที่เป็นผู้ค้าและผู้เสพต่างถูกปราบปราม จับกุม และถูกส่งตัวเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู จากการดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐ ส่งผลทำให้ทั้งผู้ค้าและผู้เสพได้ลดปริมาณลง อีกทั้งยังพบว่าไม่มีทั้งผู้ค้าและผู้เสพปรากฏในบางพื้นที่ / ชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งผู้ค้าและผู้เสพที่ได้ทำการเลิกค้าและเสพยาเสพติดนั้น ได้หันมาประกอบอาชีพหรือทำกิจกรรมอย่างอื่นตามที่ทางเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ / ชุมชน ได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้แทน

ในขณะที่เดียวกันกลับพบว่าภายหลังจากที่รัฐได้มีการประกาศชัยชนะสงครามยาเสพติด ได้มีการแพร่ระบาดของสารเสพติดประเภทยาบ้า กลับสู่กลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษาและกลุ่มแรงงานอย่างรุนแรงอีกครั้ง ซึ่งขณะนี้ทางเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ / ชุมชน ได้ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการเฝ้าระวัง สอดส่อง ดูแลพฤติกรรม

กรรมของกลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มแรงงานภายในพื้นที่ / ชุมชนของตนเอง เพื่อหาแนวทางในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในระยะต่อไป

7.4.2 ข้อมูลของผู้เสพรายใหม่

ในช่วงของการดำเนินงานของโครงการและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ไม่พบผู้เสพรายใหม่ยังคงเป็นคนกลุ่มเดิม คือ กลุ่มเด็กนักเรียน นักศึกษาและวัยแรงงาน

7.4.3 ผลกระทบต่อหมู่บ้าน / ชุมชน ภายหลังการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เกิดแกนนำและสถาบันทางสังคม

ภายใต้การสนับสนุนของกลุ่มคนภายในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มกลุ่มแกนนำ(กำนัน , ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้นำชุมชน) กลุ่มผู้สูงอายุ ทางด้านการดำเนินกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น ได้ส่งผลทำให้เกิดกลุ่มแกนนำใหม่ขึ้นภายในชุมชน คือ กลุ่มเยาวชนต่อต้านยาเสพติด

ด้านการขยายพลังและความร่วมมือกับเครือข่ายหรือองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด

ได้มีการขยายความร่วมมือไปสู่หมู่บ้านและตำบลใกล้เคียงในการเข้าร่วมกิจกรรมและการจัดเวทีพูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดร่วมกัน

7.4.4 โอกาสในการดำเนินการขององค์กร / เครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

โครงการและกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมด ได้มีความคิดเห็นว่า กิจกรรมหรือการดำเนินงานของโครงการและเครือข่ายของตนสามารถดำเนินการหรือแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ในระยะยาว โดยมีรากฐานความคิด ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเครือข่ายมีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในชุมชนกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเปิดเวทีในการปรึกษาหารือร่วมกันนั้นได้เป็นการเปิดโอกาสให้มีการระดมความคิด การยอมรับและแก้ไขวางแผนร่วมกันตลอดเวลา ส่งผลทำให้สามารถรู้ความคืบหน้าของสถานการณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การหาแนวทางการแก้ไขปัญหายาใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง
2. กลุ่มเครือข่ายได้มีการดำเนินกิจกรรมตรงกับความต้องการของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่งผลทำให้คนภายในชุมชนต่างให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างดีและต่อเนื่อง

7.5 กรณีตัวอย่างกลุ่มเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

7.5.1 เครือข่ายหนองตม ตำบลวังฆ้อง อำเภอพรหมพิราม

เครือข่ายหนองตม เป็นกลุ่มเครือข่ายที่เกิดจากการรวมตัวของผู้สูงอายุและได้จัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มเพื่อดูแล บำบัดรักษาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุภายในชุมชน ซึ่งมีการทำกิจกรรมร่วมกันทุกวันที่ 5 ของเดือน ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 250 คน

ในปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมาได้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดประเภท ยาบ้า ภายในชุมชนอย่างรุนแรง โดยมีการแพร่ระบาดในกลุ่มวัยรุ่น และคนทำงานรับจ้างทั่วไป ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลทำให้กลุ่มผู้สูงอายุภายในหมู่บ้านตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงนำไปสู่การปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มเพื่อหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เข้ามาแพร่ระบาดภายในชุมชน และเพื่อแก้ไขปัญหานี้ให้กลุ่มเด็กวัยรุ่น อันเป็นลูกหลานของตนซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยทางกลุ่มผู้สูงอายุภายในชุมชนได้เลือกการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดผ่านการจัดตั้ง โครงการศูนย์การเรียนรู้ขึ้นมาในชุมชน

การดำเนินการและผลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

โครงการศูนย์การเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของกลุ่มเครือข่ายหนองตมนั้น ได้มีการดำเนินการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชน จัดให้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เรียนรู้เกี่ยวกับปัญหายาเสพติด โดยจัดให้กลุ่มผู้อาวุโสเป็นผู้ให้คำแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด นอกจากนี้ยังมีการกิจกรรมต่างๆ ให้แก่สมาชิกในกลุ่มเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้ คือ

กิจกรรมเลี้ยงปลา เป็นกิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการดูแลและนำผลผลิตที่ได้มาจุนเจือครอบครัว

กิจกรรมดนตรีและกีฬา เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการรวมตัวกันเพื่อใช้เวลาว่างให้ประโยชน์และเพื่อเป็นการรวมตัวกันเพื่อสุขภาพ

กิจกรรมอบรมเยาวชน เป็นกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจต่างๆ เรื่องยาเสพติด

กิจกรรมเฝ้าระวัง เป็นกิจกรรมตรวจตราและเฝ้าระวังดูแลบุคคลภายในชุมชนและตรวจเช็คบุคคลเข้าออกภายในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเยาวชน

จากการดำเนินการพบว่า ปัจจุบันไม่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดเนื่องจากคนภายในชุมชนมีการช่วยเหลือ ประสานงาน และสนับสนุนร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเครือข่าย

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเครือข่ายส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ของทั้งภาครัฐและภาคชุมชน ที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ และงบประมาณ ดังมีรายละเอียดของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่ให้การสนับสนุนดังนี้ คือ

ภาครัฐ

1. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ปปส.)ให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน
2. เทศบาลตำบลหนองตมที่ให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและซื้ออุปกรณ์กีฬา

ภาคชุมชน

1. ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำเยาวชนและคนภายในชุมชนให้การสนับสนุนในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆภายในชุมชน
2. องค์กรชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ ให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเป็นแบบอย่างภายในชุมชน
3. วัด ให้การอบรมทางด้านจริยธรรมแก่เยาวชน
4. โรงเรียน ให้การควบคุมดูแลพฤติกรรมของเด็กนักเรียน และประสานความร่วมมือกับองค์กรชุมชน

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1. ขาดความต่อเนื่องของงบประมาณในการดำเนินการส่งผลทำให้บางกิจกรรมต้องหยุดชะงัก เพราะในการดำเนินกิจกรรมนั้นต้องมีความต่อเนื่องถึงจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ในระยะยาว
2. รัฐควรปล่อยให้ชุมชนมีการจัดการและป้องกันกับปัญหาที่เกิดขึ้นเอง เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ประสบกับปัญหาดังกล่าวโดยตรง อันจะส่งผลทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ในขณะเดียวกันรัฐควรเลือกใช้มาตรการทางกฎหมายและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการกับปัญหายาเสพติดเป็นวิธีการสุดท้าย

7.5.2 เครือข่ายคนรักป่าต้นน้ำลำน้ำตอน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตำบลนาบัว

ตำบลนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ภายใต้ชื่อ “เครือข่ายคนรักป่าต้นน้ำลำน้ำตอน” อันเป็นเครือข่ายที่มีการดำเนินการเน้นทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นมาจากการมีแนวความคิดที่จะอนุรักษ์ป่าและทรัพยากรภายในชุมชนที่มีสภาพเสื่อมโทรมจากการสัมปทานป่าไม้ในปีพ.ศ.2518-2525 ให้กลับมามีสภาพสมบูรณ์ โดยมีการดำเนินการปลูกป่าอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนให้เป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนของตนเอง ได้ ซึ่งการดำเนินการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภายในชุมชนนั้น ได้อยู่ภายใต้การดำเนินการและกำกับดูแลของกลุ่มผู้ใหญ่บ้านและกำนันภายในตำบลทั้งหมด 14 ตำบล

ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 สถานการณ์ยาเสพติดประเภทยาบ้าเริ่มแพร่ระบาดเข้าสู่ชุมชนโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กวัยรุ่น กลุ่มเด็กนักเรียน และกลุ่มคนใช้แรงงาน ด้วยการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างรุนแรงในชุมชนจึงส่งผลทำให้ชาวบ้านภายในชุมชนต่างหวั่นวิตกกังวลกับปัญหาที่เกิดขึ้นจึงได้มีการรวมกลุ่มปรึกษาหารือกันภายในชุมชน เพื่อหาแนวทางและวิธีการเพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น จากการเปิดเวทีพูดคุยกันภายในชุมชนระหว่างแกนนำ เครือข่ายคนรักป่าต้นน้ำลำต้น และชาวบ้าน จึงนำไปสู่การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตำบลนาบัวขึ้นมา เพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

การดำเนินการและผลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตำบลนาบัวได้มีขั้นตอนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนแรก คือ **การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน** เพื่อเป็นข้อมูลในการรับทราบถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในชุมชน โดยมีการจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อสรุปถึงสาเหตุของการทำให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติด

ขั้นตอนที่สอง คือ **การกำหนดแผนชุมชน** ภายหลังจากที่มีการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในชุมชนแล้วนั้น ทางเครือข่ายได้มีการกำหนดแผนของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งแผนของชุมชนได้เน้นการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเสี่ยงและกิจกรรมเฝ้าระวังเป็นกิจกรรมหลักในการดำเนินการ นอกจากนี้ทางเครือข่ายยังได้มีการวางแผนในการแก้ไขปัญหายาในด้านอื่นๆ ไปพร้อมกัน อาทิเช่น ปัญหาในการประกอบอาชีพ ปัญหาภาระหนี้สิน ปัญหาสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นปัญหาที่มีความจำเป็นต้องทำการแก้ไขควบคู่ไปกับปัญหายาเสพติด เนื่องจากปัญหาเหล่านี้ได้เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในชุมชน

ขั้นตอนที่สาม คือ **การดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ตามแผนของชุมชน** ที่ทางเครือข่ายเน้นในกิจกรรมกลุ่มเสี่ยงและกิจกรรมเฝ้าระวัง โดยมีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรมกลุ่มเสี่ยง ประกอบไปด้วย การจัดกิจกรรมค่ายธรรมชาติด้านยาเสพติด มีการดำเนินโครงการสร้างกิจกรรมทางเลือก โดยมีการประยุกต์ทรัพยากรเรื่องป่าชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างเป็นหลักสูตรให้ค่ายเยาวชนใช้ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งค่ายธรรมชาติด้านยาเสพติดของตำบลนาบัวที่เครือข่ายคนรักป่าต้นน้ำลำต้นได้จัดขึ้นมานั้นเป็นค่ายที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างกิจกรรมทางเลือกให้แก่กลุ่มเสี่ยง โดยประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ทั้งทางด้านทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า รวมถึงทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในชุมชนมาเรียนรู้ร่วมกันและสร้างเป็นหลักสูตรผ่านการจัดค่ายธรรมชาติที่ไม่ได้เน้นข้อมูลทางด้านวิชาการแต่เน้นในเรื่องจิตสำนึกต่อธรรมชาติและชุมชน

ผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมค่ายธรรมชาติด้านยาเสพติด คือ ทำให้เกิดความเป็นเพื่อน ความเป็นพี่น้อง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ กับผู้นำชุมชนมีมากขึ้น ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนดังกล่าวภายในชุมชน ส่งผลทำให้เกิดจิตสำนึกร่วมกัน เกิดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมมากขึ้น มีการระดมความคิดร่วมกันในการทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม เยาวชนมีพัฒนาการในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อเยาวชนด้วยกันเองและเพื่อทำกิจกรรมสร้างสรรค์ต่อชุมชน

ส่วนเยาวชนกลุ่มเสี่ยงมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในด้านดี จึงทำให้เยาวชนเป็นที่ยอมรับจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนซึ่งได้สร้างความภูมิใจให้กับตัวเยาวชนและญาติพี่น้อง เกิดระบบการดูแลเยาวชนภายในหมู่บ้านและตำบล ลดช่องว่างระหว่างวัย เกิดแกนนำเยาวชนภายในตำบลและมีพัฒนาการเป็นกลุ่มทำกิจกรรมทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน เกิดเครือข่ายการประสานงานเยาวชนระหว่างหมู่บ้านที่สามารถเชื่อมโยงช่วยเหลือ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างหมู่บ้าน และมีการจัดตั้งกลุ่มช่วยเหลือกันเองภายในชุมชน

กิจกรรมเฝ้าระวังป้องกันโรคตระเวน ได้มีการจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังในระดับตำบลขึ้น โดยประกอบไปด้วยตัวแทนหมู่บ้านละ 3 คน รวม 15 หมู่บ้าน เป็นจำนวน 45 คน โดยมีนาย สติธ ด้วงอินทร์ เป็นประธาน และนางสาว สมคิด จิมมากลม นาย อุดม สอนสี เป็นเลขา นอกจากนี้ในแต่ละหมู่บ้านต้องมีอาสาสมัครเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังอีกหมู่บ้านละ 20 คน

การทำงานเบื้องต้นของกิจกรรมเฝ้าระวังป้องกันโรคตระเวน คือ จัดเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ค้า ผู้เสพ และกลุ่มเสี่ยง มีการจัดการเฝ้าระวัง โดยมีการสร้างป้อมยามทุกหมู่บ้านและจัดเวรยามประจำป้อม อีกทั้งยังให้มีการรายงานสถานการณ์และผลการดำเนินการในที่ประชุมทุกเดือน เดือนละ 1 ครั้ง หากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ให้มีการดำเนินการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการต่อไป

จากการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเครือข่ายภายใต้ศูนย์การเรียนรู้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า ปัจจุบันยังมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในชุมชนอยู่บ้างแต่ไม่ร้ายแรง ในขณะเดียวกันพบว่าผู้เสพน้อยลง ไม่พบทั้งผู้ค้าและผู้เสพรายใหม่

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเครือข่าย

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเครือข่ายส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆของทั้งภาครัฐและภาคชุมชน ที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการงบประมาณและการเข้าร่วมกิจกรรม ดังมีรายละเอียดของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆที่ให้การสนับสนุนดังนี้ คือ

ภาครัฐ

1. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ให้การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ภายในชุมชน อีกทั้งมีการสนับสนุนงบประมาณ ในการดำเนินการ

2. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ให้การสนับสนุนในการเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือของชุมชนภายในตำบล และได้ให้งบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน

3. สถานีอนามัยตำบลที่ให้การสนับสนุนในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ถึงโทษภัยของยาเสพติดโดยมีการพูดคุยและให้ความรู้กับชาวบ้าน และยังให้การสนับสนุนในเรื่องของการตรวจตรา ดูแลผู้ที่ติดยาเสพติด โดยการบำบัด ตรวจปัสสาวะและตรวจสุขภาพให้แก่คนภายในชุมชน

ภาคชุมชน

1. ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นแกนนำสำคัญในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดแก่คนภายในชุมชน อีกทั้งเป็นผู้ประสานงานระดับจังหวัดทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคชุมชน

2. ครอบครัวและเครือข่ายให้การสนับสนุนในเรื่องการเรียนรู้โทษและพิษภัยของยาเสพติด อีกทั้งให้การดูแลบุตรหลานของตนไม่ให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

3. วัด เป็นศูนย์รวมจิตใจและให้ใช้สถานที่ในการดำเนินกิจกรรม

4. โรงเรียนให้การสนับสนุนทางด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมในเรื่องกีฬาและให้การสนับสนุนสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1. งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการไม่มีความเพียงพอในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชนตามกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้

2. การให้การสนับสนุนในการบริหารจัดการและจัดโครงการบางโครงการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในแต่ละชุมชนของทางภาครัฐนั้นไม่ตรงกับความต้องการหรือไม่สอดคล้องกับแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน ส่งผลทำให้การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชนมีความล่าช้า

7.6 ผลวิเคราะห์จากหน่วยงานของรัฐต่อการดำเนินนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดพิษณุโลก

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด จึงนำไปสู่การดำเนินนโยบายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของฝ่ายรัฐบาล โดยมีการดำเนินการทั้งตรวจตรา และ จับกุม ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุทำให้หน่วยงานของรัฐ อาทิเช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) , เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (ตำรวจ) , สำนักงานสาธารณสุข อันเป็นหน่วยงานหลักที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการป้องกัน

และปราบปรามยาเสพติด ภายใต้การดำเนินนโยบายปราบปรามอย่างจริงจังของฝ่ายรัฐบาล ซึ่งทั้ง 3 หน่วยงานมีบทบาทและวิธีการดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่แตกต่างกัน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.6.1 สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ปปส.)

บทบาทและความคิดเห็นต่อการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของรัฐ

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ปปส.) เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทในการอำนวยความสะดวก การทำงาน ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ให้บรรลุผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านการวิชาการ คือ เป็นวิทยากรให้ความรู้ , เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเครือข่าย(ภาคประชาชน) อีกทั้งยังให้งบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานภายในชุมชน

จากการดำเนินนโยบายปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจังของรัฐบาลนั้น ทางสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ปปส.)ได้มีความคิดเห็นต่อนโยบายปราบปรามยาเสพติดว่าเป็นนโยบายที่ควรจะนำมาใช้การดำเนินการในระยะที่ผ่านมา เนื่องจากเป็นนโยบายที่ช่วยในการปราบปรามผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้เสพ ให้มีจำนวนลดลง อีกทั้งยังเป็นนโยบายที่ช่วยทำลายวงจรและเส้นทางลำเลียงยาเสพติด อันเป็นหนทางในการนำยาเสพติดเข้ามาแพร่ระบาดในพื้นที่ จากการดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลส่งผลทำให้ผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้เสพต่างหันมาเลิกค้ายาและเสพยา และหันกลับมาบำเพ็ญประโยชน์เพื่อแผ่นดินมากยิ่งขึ้น

การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.)

- การทำลายโครงสร้างเครือข่ายการค้ายาเสพติด คือ การสกัดกั้นยาเสพติดในพื้นที่ชายแดนการปราบปรามผู้ผลิต ผู้ค้า การควบคุมแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติด แนวทางนี้เน้นหลักการแยกสายวงจรยาเสพติดไม่ให้มีลำเลียงเข้าสู่เมือง การยึดของกลางทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด และดำเนินการกับผู้กระทำความผิดอย่างจริงจังตามกฎหมาย
- การแก้ไขปัญหผู้เสพและผู้ติดยา คือ การค้นหา ชักจูง กอดดันผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่ระบบฟื้นฟูบำบัดสภาพร่างกายจิตใจและติดตามการดำเนินงาน รวมทั้งรณรงค์สร้างเจตคติ ให้สังคมยอมรับและให้โอกาสผู้เข้ารับการบำบัดได้เข้าทำงานหรือศึกษาต่อ
- การป้องกันผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด คือ ผลิตสื่อรณรงค์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในสถานศึกษา ชุมชน และสถานประกอบการ ให้กลุ่มเป้าหมายเกิดจิตสำนึกและตระหนักถึงปัญหายาเสพติด
- การสร้างพลังแผ่นดิน พลังชุมชนขจัดสิ้นยาเสพติด คือ การสร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อต่อสู้เอาชนะยาเสพติด การจัดตั้งอาสาสมัครชุมชน การตรวจตราเวรยาม และการแจ้งเบาะแสยาเสพติดแก่ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ

- การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ทางด้าน
 1. การเรียนรู้ การจัดเวทีประชาคมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาสาเหตุติดร่วมกันภายในจังหวัดและการส่งเจ้าหน้าที่ไปให้ความรู้เรื่องยาเสพติดร่วมกับจังหวัดและชุมชน
 2. การประสานงาน การประสานงานร่วมกับภาครัฐคือตำรวจ ทหาร สาธารณสุข ศตสจ. สตสอ. และโรงเรียน ภาคประชาชนมีการประสานงานร่วมกับผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน ในการประสานงานเพื่อร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติด
 3. การจัดการแบบรับผิดชอบต่อสาธารณะ การบริหารจัดการทุกฝ่ายมีความเข้าใจรับรู้
 4. ตรวจสอบได้ เพื่อความโปร่งใสในเรื่องต่าง ๆ
 5. การกระจายอำนาจ เน้นการบริหารแบบกระจายอำนาจทุกส่วนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติด

- ปัญหาเกี่ยวกับบุคคล เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานบางส่วนยังขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ส่งผลทำให้การทำงานมีความล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

- นโยบายที่ดำเนินการมาเหมาะสมแล้ว แต่อยากให้เน้นหนักเรื่องการสร้างพลังชุมชน เพื่อเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง และการสร้างสำนึกรวมกันว่าปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาของทุกคนและสังคม
- การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ สตสจ. สตสอ. เป็นหน่วยงานหลักในการรวมทุกหน่วยงานและประสานงานร่วมกันในการดำเนินการแก้ไข
- ให้ผู้ว่า CEO บุคลากรบริหารจัดการ เชื่อมโยงองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหา

7.6.2 เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง(ตำรวจ)

บทบาทและความคิดเห็นต่อการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง(ตำรวจ)

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง(ตำรวจ)มีบทบาทในการปราบปรามและจับกุมภายใต้การดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีความคิดเห็นต่อการดำเนินนโยบายปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาลที่ผ่านมาว่าเป็นนโยบายปราบปรามอย่างจริงจังที่สามารถกดดันให้คนร้ายที่เป็นผู้ผลิต ผู้เสพ และผู้ค้า เข้ามามอบตัวกับทางเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งคนร้ายที่เข้ามอบตัวนั้นได้เป็นผู้ให้ข้อมูลและเบาะแสต่างๆ แก่เจ้าหน้าที่เป็นอย่างดีทั้งทางด้านแหล่งผลิตผู้ค้ารายใหญ่ ผู้ค้ารายย่อย ทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งในช่วงที่รัฐบาลประกาศสงครามยาเสพติด อันเป็นช่วงที่มีการปราบปรามอย่างจริงจังในสามเดือนนั้น ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถปราบปรามผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้เสพได้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากการประสานงานจากหน่วยงานของทั้งภาครัฐและภาคประชาชน(ผู้ที่ให้เบาะแส)ที่ให้ข้อมูลที่ค่อนข้างแน่นอนและชัดเจน สามารถดำเนินการปราบปรามได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วและตรงกับแหล่งข้อมูล แต่ภายหลังจากที่รัฐบาลประกาศชัยชนะสงครามยาเสพติดส่งผลทำให้การปราบปรามอย่างจริงจัง และการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เริ่มผ่อนคลายลงไป เนื่องจากแต่ละหน่วยงานต้องกลับไปดำเนินงานของตนเอง ทำให้สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบันยังมีการแพร่ระบาดอยู่เป็นจำนวนมากในหลายๆพื้นที่

ปัจจุบันการดำเนินการปราบปรามและจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมได้เพียงผู้ค้ารายย่อยเท่านั้น อีกทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้มีการสันนิษฐานว่ายาเสพติดที่จับกุมได้นั้นเป็นยาเสพติดที่ตกค้างอยู่กับผู้ค้ายาเสพติดในช่วงที่มีการปราบปรามอย่างจริงจังจึงไม่สามารถนำออกมาขายได้ แต่ภายหลังสถานการณ์ปราบปรามเริ่มเบาบางลงทำให้ผู้ค้ายาเสพติดเริ่มนำยาเสพติดที่ตกค้างอยู่ออกมาจำหน่าย ส่งผลทำให้ในขณะนี้ยาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้าได้เข้ามาแพร่ระบาดอีกครั้ง

การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง(ตำรวจ)

- 1 มีการตั้งด่านตรวจตราในพื้นที่ต่าง ๆ ที่เป็นพื้นที่สงสัยว่าเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติด
- 2 มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการภายในจังหวัดและขอความร่วมมือกับประชาชนในการช่วยกันสอดส่องดูแลและให้ข้อมูลเบาะแสต่าง ๆ แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ
- 3 มีการประสานความร่วมมือต่าง ๆ กับผู้ประกอบการสถานบันเทิงและบริการต่าง ๆ ในการเข้มงวดและตรวจตราภายในสถานบันเทิงและช่วยกันควบคุมและดูแลพื้นที่ของตนเองอย่างกวดขัน อีกทั้งยังมีการขอความร่วมมือในการเข้าตรวจค้นหาสารเสพติดในสถานบริการและบันเทิงต่าง ๆ และมีมาตรการขึ้นเด็ดขาดหากพบสารเสพติดในสถานบริการแห่งนั้นก็จะดำเนินการตามกฎหมายกับผู้ประกอบการ
- 4 จัดตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจหา ดูแลพื้นที่ที่เป็นแหล่งมั่วสุมของกลุ่มวัยรุ่น คือ ตามสวนสาธารณะ หอพัก สถานบันเทิงต่าง ๆ โดยมีการตรวจตราและดูแลอย่างทั่วถึง

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติด

- การประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เริ่มมีการขาดความร่วมมือ เนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ กลับไปดำเนินงานของตนเอง
- เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องดูแลตรวจตราปัญหาอาชญากรรมอื่น ๆ อีกมากมายทำให้ไม่สามารถดูแลเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้
- งบประมาณในการดำเนินงานค่อนข้างจำกัด ตัวอย่าง งบประมาณในการล้อมียาเสพติดจากผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ต้องใช้งบประมาณในการล้อมียาเสพติดในจำนวนมาก แต่งบประมาณค่อนข้างจำกัดจึงไม่สามารถดำเนินการในเรื่องนี้ได้เท่าที่ควร การจับกุมต่าง ๆ สามารถจับกุมได้เพียงผู้ค้ารายย่อยเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

- ปัญหายาเสพติด ณ ปัจจุบันถือเป็นปัญหาระดับชาติ การดำเนินการแก้ไขปัญหาคือต้องดำเนินการให้ถูกต้อง โดยเริ่มจากระดับชุมชนก่อน คือ ต้องสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ถ้าชุมชนเข้มแข็งปัญหายาเสพติดก็จะลดน้อยลงได้ เพราะปัญหายาเสพติดเริ่มจากการแพร่ระบาดจากชุมชนและเข้าสู่เมืองใหญ่
- การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายภาคประชาชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง
- ปัจจุบันการตรวจค้นผู้กระทำความผิด มีวิธีการที่ยู่ยากขึ้น ต้องมีหมายศาลในการตรวจค้น และมีขั้นตอนที่ยู่ยากซับซ้อน ซึ่งวิธีการเหล่านี้ค่อนข้างล่าช้า ทำให้ไม่สามารถทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ได้ จึงอยากให้มีการตรวจค้นจับกุมผู้กระทำความผิดที่สามารถดำเนินการได้รวดเร็วกว่านี้
- ระยะเวลาในการสืบหาข้อมูลทางด้านผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้เสพ มีค่อนข้างจำกัด ส่งผลทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ละเอียดเท่าที่ควร เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีภาระหน้าที่ต้องปฏิบัติงานหลายอย่าง

7.6.3 สำนักงานสาธารณสุข

บทบาทและความคิดเห็นต่อการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสำนักงานสาธารณสุข

มีบทบาทในการดำเนินการบำบัดฟื้นฟู ผู้ติดยาเสพติด อันได้ดำเนินการอยู่ภายใต้ นโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาล โดยได้ยึดหลักในการทำงานคือ “การป้องกัน นำหน้าการปราบปราม ผู้เสพได้รับการบำบัดรักษา ผู้ค้าได้รับโทษ โดยเด็ดขาด” ซึ่งในการดำเนินงานดังกล่าวได้เริ่มอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2546 โดยนำกลุ่มติดยาเสพติด เช่น กลุ่มผู้ใช้แรงงาน นักเรียน นักศึกษา และกลุ่มวัยรุ่นทั่วไปเข้ามารับการบำบัดฟื้นฟู ภายในสถานพยาบาลต่างที่สาธารณสุขจังหวัดดูแล ภายใต้การดำเนินงานดังกล่าวของ

สำนักงานสาธารณสุข ส่งผลทำให้ผู้ที่ติดยาส่วนหนึ่งสามารถเลิกเสพยาและไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ในขณะเดียวกัน ในช่วงที่รัฐบาลประกาศชัยชนะจากสงครามยาเสพติดกลับส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของสำนักงานสาธารณสุขไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่องตามที่มีการวางแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อันเป็นผลมาจากการที่รัฐบาลเริ่มที่จะลดความเข้มงวดในมาตรการปราบปรามยาเสพติดจึงเป็นเหตุทำให้สำนักงานสาธารณสุขไม่สามารถติดต่อประสานงานและขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สำนักงานสาธารณสุขไม่สามารถดำเนินการในการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสำนักงานสาธารณสุข

- 1 ยุทธศาสตร์การบำบัด ฟื้นฟูสมรรถภาพ
 - พัฒนาศักยภาพและคุณภาพการรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพให้ครอบคลุมพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย
 - พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบสายงาน ระบบติดตามและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด
 - ศึกษาวิจัย พัฒนานองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านยาเสพติด
 - การถ่ายทอดองค์ความรู้ / เทคโนโลยีการแพทย์ด้านยาเสพติด
- 2 ยุทธศาสตร์การปลูกพลังแผ่นดินและป้องกัน
 - รณรงค์การปลูกจิตสำนึกต่อการป้องกันและการแก้ไขปัญหายาเสพติด
 - การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่เยาวชน
 - พัฒนาระบบป้องกันและการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหายาเสพติด
 - สนับสนุนการตรวจพิสูจน์
- 3 ยุทธศาสตร์การควบคุมด้วยยาและสารเคมี
 - ควบคุมตรวจสอบการนำเข้า
 - ควบคุมตรวจสอบการกระจาย
 - ควบคุมตรวจสอบการใช้
- 4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเชิงบูรณาการ
 - การบูรณาการเป้าหมาย
 - พัฒนาระบบกลไกและกระบวนการผลักดันสู่การปฏิบัติ
 - พัฒนาระบบนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงาน

ผลการดำเนินงานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด

ผู้ที่ได้รับการบำบัด ฟื้นฟูสมรรถภาพในจังหวัดพิษณุโลก มีจำนวน 5,822 คน แยกเป็นกลุ่มดังนี้

- กลุ่มเสี่ยง 1,704 คน
- กลุ่มเสพ 4,104 คน
- กลุ่มติด 14 คน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาผู้ที่ได้รับการบำบัด ฟันฟู จากจำนวนทั้งหมดสามารถเลิกเสพและไม่เข้าไปเกี่ยวกับยาเสพติด คิดเป็น 80 % ของทั้งหมด ซึ่งผลที่ดำเนินการผ่านมามีประสิทธิภาพและเป็นที่น่าพอใจ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติด

1. การติดตามผู้เข้ารับการบำบัด ฟันฟู ที่เข้ารับการบำบัด หลังจากผู้ที่ได้รับการบำบัดจากสถานพยาบาลของสาธารณสุขแล้ว ได้มีการติดตามพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ที่ได้รับการบำบัด คือมีการติดตาม การสอบถามผู้เข้ารับการบำบัด มีการตรวจปัสสาวะ เพื่อหาสารเสพติด และมีกลุ่มบางส่วนที่ไม่สามารถติดต่อได้เนื่องจาก ผู้ที่ได้รับการบำบัดลี้มวันนัด ติดภารกิจ ย้ายที่อยู่และออกไปทำงานต่างจังหวัดทำให้ติดขัดในการติดตามในการดำเนินงานบ้าง และได้มีแนวทางแก้ไข คือ ในกรณีที่ผู้เสพที่กลับไปเสพซ้ำก็จะดำเนินการแบบบังคับบำบัด และกรณีที่ติดตามผู้ที่ได้รับการบำบัด ไม่ได้ก็มีการสอบถามญาติพี่น้องถึงพฤติกรรมของผู้ที่ได้รับการบำบัด
2. นโยบายการแก้ไขปัญหายาของรัฐบาลเป็นนโยบายที่เร่งด่วนเกินไปทำให้ขาดบุคลากรในการดูแลแก้ไข
3. การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ มีความร่วมมือกันในช่วงที่มีนโยบายปราบปรามอย่างจริงจัง ปัจจุบันหลายหน่วยงานต่าง ๆ กลับไปดำเนินงานของตนเองทำให้ขาดการประสานงานกันในภายหลัง

ข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ปัจจุบันมีการทำงานเชิงปริมาณ ทำให้ขาดคุณภาพ จึงอยากให้มีการเอาใจใส่กับปัญหาเรื่องนี้ให้มาก
2. กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้กับประชาชน เพื่อยกระดับให้กับประชาชน เพราะที่ผ่านมาประชาชนค่อนข้างขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ
3. มาตรการทางสังคม เรื่องค่านิยม กระแสวัฒนธรรมตะวันตกกำลังทำร้ายเยาวชน ทำให้เยาวชนในปัจจุบันหลงใหลฟุ้งเฟ้อ และขาดสติในเรื่องการยังคิดต่าง ๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่เชื่อมโยงกับปัญหายาเสพติดทั้งสิ้น และอยากให้รัฐมีมาตรการกับเรื่องนี้บ้าง
4. การแบ่งงานของหน่วยงานต่าง ๆ ต้องชัดเจนว่ารับผิดชอบเรื่องอะไรและต้องมีการดำเนินงานอย่างถูกต้อง อีกทั้งต้องมีการประสานงานอย่างจริงจัง

จากรายละเอียดของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของทั้ง 3 หน่วยงานภายใต้ นโยบายปราบปรามอย่างจริงจังของรัฐบาลนั้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่า หน่วยงานทั้ง 3 หน่วยงานที่เข้ามามี

ส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้มีแนวความคิดที่ให้การสนับสนุนต่อการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจังของรัฐบาล ซึ่งสังเกตได้จากการมีแนวความคิดและกระบวนการดำเนินงานของทั้ง 3 หน่วยงานที่มีการดำเนินการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานและยืดเยื้อ อันเป็นเหตุทำให้จำนวนของทั้งผู้ผลิต ผู้เสพและผู้ค้า มีจำนวนมากขึ้นทุกปี โดยที่ไม่สามารถจัดหรือลดจำนวนกลุ่มคนเหล่านี้ให้หมดไปได้ ถ้ารัฐบาลไม่มีการดำเนินการปราบปรามอย่างจริงจัง แต่ในขณะเดียวกันเมื่อรัฐบาลได้มีการดำเนินนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้มาตรการปราบปรามอย่างจริงจังส่งผลทำให้จำนวนผู้ผลิต ผู้ค้าและผู้เสพลดลง และด้วยการดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐจึงเป็นแรงกระตุ้นให้หน่วยงานของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน หันมาให้ความสำคัญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น อันนำไปสู่การรวมกลุ่มกันในการประสานงานและร่วมมือในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ทั้ง 3 หน่วยงานยังได้มีการแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินนโยบายของรัฐในการปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจังว่าเป็นนโยบายที่ดีในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ถ้ามีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องมาจากภายหลังที่รัฐบาลได้ประกาศชัยชนะจากสงครามยาเสพติด รัฐได้ลดความเข้มงวดในการจัดการกับปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น ส่งผลทำให้ยาเสพติดกลับเข้ามาแพร่ระบาดอีกครั้ง อีกทั้งการที่รัฐบาลได้มีการกำหนดนโยบายหรือมาตรการที่ใช้ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วนนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว อันเนื่องมาจาก

1. หน่วยงานไม่สามารถกำหนดแผน / ยุทธศาสตร์รองรับนโยบายของรัฐบาลได้ทันทั่วทั้งที่
2. บุคลากรภายในองค์กรไม่เพียงพอต่อการเข้ามาประสานในการดำเนินงานกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการมีภาระหน้าที่รับผิดชอบมากมายของหน่วยงาน

ด้วยสาเหตุทั้ง 2 ประการ จึงส่งผลทำให้การดำเนินงานของหน่วยงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีความล่าช้าไม่ทันทั่วทั้งที่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นทั้ง 3 หน่วยงานจึงได้มีการเสนอแนวความคิดว่า รัฐบาลควรมีการวางแผนและดำเนินนโยบายในการจัดการกับปัญหายาเสพติดที่เข้ามาแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อหน่วยงานจะได้มีการกำหนดแผน / ยุทธศาสตร์ รองรับนโยบายของรัฐ อันจะนำไปสู่การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดก็จะหมดไปในสังคมไทย

บทที่ 8

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารและงานวิจัยสนามที่ได้ไปสอบถามและพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเสพติดทั้งการสัมผัสแบบเจาะลึกและการสนทนากลุ่มที่นำเสนอมาทั้งหมดในบทที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่า ในระยะตั้งแต่ประมาณปี 2540 เป็นต้นมา ยาเสพติดในรูปแบบที่เรียกว่า ยาม้าหรือในเวลาต่อมาเรียกว่ายาบ้า ซึ่งเป็นสิ่งผิดกฎหมาย กลายเป็นสิ่งที่ถูกจำหน่ายและมีการเสพอย่างแพร่หลายในเกือบทุกพื้นที่ของสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นชุมชนเมืองและชนบทและในทุกสาขาอาชีพ แม้กระทั่งพระสงฆ์และเกือบทุกวัย โดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่น ซึ่งการแพร่หลายของยาเสพติดนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาอย่างรุนแรงจนถึงขั้นวิกฤตในสังคมไทยไม่ว่าการก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ ปัญหาครอบครัว ปัญหาความเสื่อมโทรมของสุขภาพและทรัพยากร การใช้ความรุนแรงของผู้เสพต่อบุคคลอื่นๆ ทั้งในครอบครัวและประชาชนทั่วไป ดังปรากฏเหตุการณ์เป็นข่าวอยู่บ่อยๆ ที่มีโศกนาฏกรรมเกิดขึ้นจากผู้เสพเพราะไม่สามารถควบคุมสติได้ หรือมีสติแต่กระทำไปเพราะต้องการทรัพย์สินของผู้อื่นเพื่อนำไปใช้จ่ายซื้อยาเสพติด และปัญหาอื่นๆ อีกหลายอย่าง จึงทำให้รัฐบาลทุกรัฐบาลที่ผ่านมาพยายามปราบปราม การแพร่หลายของยาเสพติดโดยใช้รูปแบบและวิธีการต่างๆ โดยเฉพาะรัฐบาลในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ได้ถือว่าปัญหาจากการแพร่หลายยาเสพติดเป็นปัญหารุนแรงระดับชาติ (national agenda) ที่การดำเนินการแก้ไขปัญหานี้ ถูกกำหนดเป็นหนึ่งในนโยบายหลักของนโยบายแห่งชาติ (national policy) ที่รัฐต้องจัดทำยุทธศาสตร์และวิธีการ โดยเฉพาะเจาะจงนอกเหนือจากการจัดการตามกฎหมายโดยปกติ ทั้งนี้เพื่อให้การปราบปรามและกวาดล้างยาเสพติดทั้งประเทศได้ผลอย่างจริงจัง ดังที่ได้มีการปฏิบัติไปแล้วเป็นระยะๆ

กล่าวในสาเหตุของการแพร่ขยายอย่างมากและกว้างขวางของยาเสพติดในระยะร่วม 10 ปี ที่ผ่านมานี้อาจจะสรุปจากข้อมูลและการวิเคราะห์ที่นำเสนอไปแล้วได้ดังนี้

1. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

1.1 เป็นที่ยอมรับกันว่ายังไม่มีอาชีพหรือการค้าขายหรือทำธุรกิจหรือการแสวงหารายได้ใดที่มีการลงทุนน้อยแต่ให้ผลตอบแทนอย่างสูงมากต่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดตั้งแต่ระดับผู้ค้าย่อยจนถึงตัวแทนจำหน่ายระดับชาติหรือผู้ค้ารายใหญ่ รวมไปถึงเจ้าหน้าที่รัฐที่เปิดทางหรือเปิดโอกาสหรือรู้เห็นเป็นใจให้กับธุรกิจนี้ ดังจะเห็นว่าบุคคลเหล่านี้หลังจากถูกจับจะมีทรัพย์สินมากมายที่เกิดขึ้นจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จึงทำให้เป็นแรงจูงใจที่มีพลังอย่างยิ่งที่ดึงดูดบุคคลต่างๆ ให้เข้าไปเกี่ยวข้องแม้ว่าจะเป็นสิ่งผิดกฎหมายและมีโทษอย่างรุนแรง

1.2 สถานะทางเศรษฐกิจหรือรายได้ต่อบุคคลของประชาชนโดยทั่วไป ที่ประกอบอาชีพโดยสุจริต โดยเฉลี่ยทั้งประเทศยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผลตอบแทน

จากยาเสพติด รายได้จากอาชีพปรกติยิ่งต่ำมาก จึงทำให้เป็นปัจจัยที่ผลักดันให้คนบางกลุ่มเข้าไปเสี่ยง

1.3 ภาวะชบเซาทางเศรษฐกิจและการว่างงาน โดยเฉพาะในช่วงระยะที่ผ่านมาที่มีความชบเซาทางเศรษฐกิจติดต่อกันหลายปี ทำให้คนจำนวนมากอยู่ในภาวะไม่สามารถหางานทำที่มีรายได้มั่นคงได้ หรือแม้มีการทำกิจการของตนเองแต่เพราะภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ผลตอบแทนค่อนข้างน้อยกว่าปรกติ ในขณะที่ต้องมียาจ่ายประจำวันเพื่อการดำรงชีพ จึงทำให้การเสี่ยงค้าสารเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าเป็นทางออกอย่างหนึ่ง

1.4 ในกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่มีรายได้ต่ำ ที่ต้องการเวลาทำงานมากขึ้นเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เชื่อว่าการเสพยาบ้าจะช่วยให้สามารถที่พละกำลังทำงานได้มากขึ้น

2. ปัจจัยจากรัฐ

2.1 ในระยะที่ผ่านมารัฐยังไม่สามารถสร้างหลักประกันทางด้านอาชีพและรายได้ให้แก่คนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้อยู่ในภาคเกษตรกรรม ในชนบทและชนกลุ่มน้อยในพื้นที่สูง การประกันสังคมยังเป็นสิ่งใหม่และอยู่ในวงแคบ ทำให้คนจำนวนมากอยู่ในภาวะล่อแหลมต่อการถูกผลักดันเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และบุคคลที่ได้รับการบำบัดยาเสพติดแล้ว แต่เนื่องจากรัฐไม่มีโครงการรองรับ การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจหรือการมีงานทำ ทำให้บุคคลเหล่านี้บางส่วนกลับเข้าไปสู่วงจรยาเสพติด

2.2 ความไม่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอในความเอาใจของรัฐบาลในการจัดการกับปัญหาเสพติด ดังจะเห็นได้จากการจัดสรรงบประมาณเพื่อปฏิบัติการ และความแตกต่างในความเข้มข้นของกลไกรัฐในแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่เป็นส่วนบุคคลมากกว่าเพราะนโยบาย

2.3 จำนวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งที่เป็นลูกจ้าง ข้าราชการ นักการเมือง โดยเฉพาะนักการเมืองท้องถิ่นที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับพัวพัน หรือการร่วมหรือเอื้ออำนวยการค้ายาเสพติด ยังมีสถิติค่อนข้างมาก ทำให้การขยายตัวของยาเสพติดยังเป็นไปได้ค่อนข้างง่าย

2.4 ในระยะที่ผ่านมารัฐเป็นผู้ผูกขาดหรือแสดงบทบาทหลักในการคิดและดำเนินการจัดการกับยาเสพติด ทำให้มีมุมมองค่อนข้างแคบคือ จะเน้นการปราบปรามโดยใช้กำลังเป็นสำคัญ ในขณะที่เดียวกันก็ขาดความร่วมมือจากชุมชนและภาคประชาชน

2.5 การที่รัฐปล่อยให้มีการเปิดสถานบันเทิงต่างๆ อย่างมากมายโดยไม่มีข้อจำกัดสถานที่ แม้จะมีการควบคุมเวลากับสถานบันเทิงบางประเภท แต่ก็ยังถือว่าในช่วงเวลาการให้บริการที่ค่อนข้างยาวนานกว่าประเทศต่างๆ จำนวนมาก โดยอ้างว่าเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะรายได้จากการท่องเที่ยวซึ่งพบว่าสถานบันเทิงต่างเป็นแหล่งที่นำไปสู่การเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากที่สุด

3. ปัจจัยจากเปลี่ยนแปลงทางสังคม

3.1 ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว จากความคิดเห็นของเครือข่ายต่างๆ พบว่าการขยายตัวอย่างรวดเร็วของผู้เสพยาบ้าในครอบครัวที่ลดน้อยลง โดยเฉพาะพ่อแม่กับลูกทั้งในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและครอบครัวผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะครอบครัวที่มีการแตกแยกกันระหว่างพ่อแม่ จึงทำให้ขาดความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ทำให้เอื้ออำนวยต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ง่าย

- เพื่อรายได้ที่เป็นตัวเงินไปใช้จ่ายในด้านต่างๆ โดยเฉพาะสิ่งของมีราคาเพื่ออวดเพื่อนฝูง
- เพื่อความสบายใจจากปัญหาต่างๆ
- เพื่อการเข้าถึงหรือการได้รับการยอมรับจากเพื่อนฝูงบางกลุ่ม
- อยากทดลองเพื่อความสนุกสนาน
- เพื่อทดแทนกิจกรรมภายในครอบครัวที่ขาดหายไป

3.2 ความอ่อนแอของชุมชน เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนไม่ว่าชุมชนในเมืองและชนบท ความหลากหลายของผู้คนในชุมชนมีมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตที่สมาชิกออกไปทำงานนอกบ้านและนอกชุมชนมากขึ้น และเมื่อมีเวลากว้างก็จะใช้เวลากับการชมทีวี กิจกรรมประเพณีที่ยึดเหนี่ยวคนถูกลดความสำคัญลงไป ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดน้อยลงไป ที่จะให้ความสนใจร่วมกัน คือ ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเมื่อมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ จึงเอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของยาเสพติดได้ง่าย

3.3 การที่สังคมให้ค่านิยมสูงกับการมีฐานะทางเศรษฐกิจดี โดยเฉพาะการแสดงออกถึงการมีทรัพย์สินต่างๆ และรูปแบบการดำเนินชีวิตที่หรูหรา โดยไม่ตั้งคำถามหรือข้อกังขาเกี่ยวกับที่มาของรายได้ หรือที่มาของเงินว่ามาด้วยวิธีการใด ถูกต้องตามกฎหมายและจริยธรรมหรือไม่ ทำให้ผู้มีรายได้จากการค้ายาเสพติด จึงสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปรกติ โดยไม่รู้สึกรู้สีกถูกสังคมรังเกียจ (กรณีที่ยังมิได้ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุม) ในทางตรงกันข้ามบางกรณีอาจได้รับการยอมรับนับถือเพราะสามารถบริจาคเงินและสิ่งของจำนวนมาก ให้แก่วัดหรือชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การสร้างโบสถ์ การสร้างโรงเรียน เป็นต้น

3.4 อิทธิพลของกระแสบริโภคนิยม ที่ต้องการให้มีสิ่งของต่างๆ ให้มากที่สุด ที่แสดงถึงความเป็นคนมีฐานะดี มีรสนิยมและทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ เครื่องใช้ในบ้าน เครื่องประดับกาย เสื้อผ้า โทรศัพท์มือถือ และอื่นๆ รวมถึงการไปใช้ชีวิตในสถานบันเทิงต่างๆ ให้มากเป็นแรงผลักดันให้คนบางกลุ่ม โดยเฉพาะวัยรุ่นแสวงหาเงินจากการค้ายาเสพติดเพราะเป็นวิธีการค่อนข้างง่ายและผลตอบแทนสูง

3.5 ค่านิยมใหม่ในการใช้สารเสพติดประเภทยาบ้า โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น และคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ กลายเป็นเสมือนพฤติกรรมปรกติสำหรับทั้งชายและหญิงเหมือนกับการสูบบุหรี่

และดื่มเหล้า มิได้ถูกคนกลุ่มนี้มองว่าสร้างปัญหาให้แก่ตนเองและสังคม แต่ช่วยทำให้เกิดความสนุกสนานแก่ชีวิต ดังนั้นจึงพบว่าในแต่ละครั้งที่มีการตรวจตราสถานบันเทิงหรือแหล่งข่าวที่เยาวชนและคนหนุ่มสาวไปใช้บริการ จะพบว่ามีการใช้สารเสพติดทุกครั้ง และจำนวนผู้ใช้ก่อนข้างจะมีมาก ค่านิยมเช่นนี้ทำให้ตลาดยาเสพติดขยายใหญ่โตได้เป็นอย่างดี เพราะมีความต้องการมากขึ้น

3.6 กลุ่มเครือข่ายภาคประชาชนต่างๆ เห็นว่าวิถีชีวิตปัจจุบัน ทำให้สมาชิกในสังคมตั้งแต่วัยเด็กถูกพรากออกจากครอบครัวและชุมชนไปสู่สถาบันการศึกษาในระดับต่างๆ และหน่วยทางเศรษฐกิจใหม่ที่อยู่นอกเหนือการควบคุม ทำให้คนรุ่นใหม่มิได้เติบโตกับครอบครัว ชุมชน และจารีตประเพณีต่างๆ ที่เคยนับถือและปฏิบัติกันมา และตัวครอบครัวและชุมชนเองก็ไม่มีกิจกรรมที่จะยึดเหนี่ยวคนเหล่านี้ จึงทำให้เอื้ออำนวยต่อโอกาสที่คนเหล่านี้จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ง่ายขึ้น

4. ปัจจัยจากภายนอก

4.1 ประเทศไทยโดยเฉพาะภาคเหนือล้อมรอบด้วยประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นแหล่งผลิตสารเสพติดระดับโลกมานานตั้งแต่ยุคกัญชา ฝิ่น เฮโรอีน ยิ่งในยุคปัจจุบันเป็นแหล่งหลักในการผลิตยาบ้าราคาถูก ที่ถูกส่งเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยได้ค่อนข้างจะง่าย เพราะเขตพื้นที่ที่ติดต่อกันมีระยะทางหลายร้อยกิโลเมตรและเป็นภูเขาและป่าที่มีได้มีสิ่งสร้างปิดกั้น และโดยที่การลำเลียงไม่จำเป็นต้องใช้ยานพาหนะเพียงแต่ใช้ม้าหรือพ่อ หรือแรงงานคนโดยตรง ทำให้สามารถเดินทางเข้าออกได้ทุกจุด แต่ปัญหามิได้อยู่ที่การไม่มีกำแพงกันแต่อยู่ที่การเป็นแหล่งผลิตสำคัญตามเขตชายแดนที่ยากแก่การคมนาคมของรัฐบาลเพื่อนบ้าน (เป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศกัมพูชา ระบุว่ายาบ้าหรือยาเสพติดอื่นๆ ผลิตส่งเข้ามาจากประเทศกัมพูชา)

4.2 ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลของประเทศเพื่อนบ้านกับชนชาติพันธุ์กลุ่มน้อยต่างๆ ทำให้หลายพื้นที่ในเขตประเทศเหล่านั้นเป็นเขตปลอดอำนาจรัฐที่ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ ยิ่งเมื่อฝ่ายต่างๆ (อาจรวมทั้งฝ่ายรัฐบาล) ต้องการเงินเพื่อซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ และเสบียงอาหารทั้งหลายในการเป็นปัจจัยทำสงครามหรือสู้รบ ยิ่งทำให้มีการผลิตยาบ้าเพื่อส่งเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย ซึ่งมีทั้งความต้องการ (demand) และราคาดีด้วย มากขึ้น

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ไม่แน่นอน แม้ว่าประเทศเพื่อนบ้านของไทยทั้งพม่าหรือเมียนมาร์ และลาวจะเข้าร่วมอยู่ในกลุ่มสมาชิกอาเซียนแล้ว แต่ในช่วงที่ผ่านมายังมีปรากฏการณ์ความขัดแย้งและความรู้สึกไม่ไว้วางใจกันในหลายเรื่องเป็นระยะๆ โดยเฉพาะกับพม่า ซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในการร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อจะจัดหรือปราบปรามการผลิตและแพร่ขยายของยาเสพติด

สำหรับการกำหนดนโยบายและมาตรการของรัฐบาลไทย เพื่อปฏิบัติการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดนั้น แม้ว่าโดยปกติจะมีการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด ดำเนินการอยู่เป็นประจำทุกวันแล้ว แต่โดยที่ปัญหานี้ขยายใหญ่โตขึ้นจนกลายเป็นปัญหารุนแรงหรือวิกฤติการระดับชาติ โดยเฉพาะในช่วงระยะตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมาจนทำให้รัฐบาลชุดปัจจุบัน (ภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี) ซึ่งเริ่มบริหารประเทศมาตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ต้องกำหนดเป็นยุทธศาสตร์แห่งชาติ ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาแล้วนั้น มีข้อสรุปจากการวิเคราะห์ในการดำเนินนโยบายดังนี้

1. การดำเนินการโดยรัฐทั้งความคิดริเริ่ม การวางแผน และการปฏิบัติการในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วงระยะแรกถูกกำหนดโดยรัฐ หรืออย่างน้อยที่สุด รัฐเป็นผู้มีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะในกิจกรรมการปราบปราม ทั้งนี้เป็นเพราะส่วนหนึ่งรัฐไทยเคยชินกับการที่รัฐมีอำนาจมาก ๆ ในการจัดการต่างๆ มาเป็นเวลากว่าศตวรรษขึ้นไป ประกอบกับประเด็นหรือปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดถูกมองว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและซับซ้อน ถ้าหากให้มีบุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องมากจะทำให้ความลับ (โดยเฉพาะเกี่ยวกับปราบปรามจับกุม รั่วไหล ไม่สามารถดำเนินการตามแผนได้ จึงมีมุมมองที่ค่อนข้างแคบในการแก้ปัญหา คือ เน้นการปราบปราม โดยการจับกุมผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งหลาย ทั้งผู้ค้าและผู้เสพ ถ้าจะมีกิจกรรมบำบัดก็เป็นการบำบัดผู้ถูกจับกุมแล้ว

ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การเน้นบทบาทของรัฐเป็นหลักในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด จึงทำให้สังคมและชุมชนวางเฉยต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ได้ตระหนักว่าเป็นปัญหาของส่วนร่วมทั้งภาคประชาชนและรัฐจะร่วมกันจัดการจึงจะแก้ไขปัญหาก็ได้ นอกจากนี้การเน้นบทบาทของรัฐยังทำปฏิบัติการส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับการใช้งบประมาณเพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จับกุม การเพิ่มกำลังคน การเพิ่มประสิทธิภาพในการจับกุมของเจ้าหน้าที่ และการเพิ่มสินบนรางวัลนำจับ การเพิ่มโทษผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นต้น

แม้ว่าในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา (โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมา) จะมีการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐกับการจัดตั้งเครือข่ายของภาคประชาชนหรือชุมชน เพื่อให้มีกิจกรรมการป้องกันยาเสพติด แต่ยังมีลักษณะค่อนข้างขึ้นาโดยรัฐ และเป็นการทำงานในเชิงปริมาณ คือ มีเป้าหมายว่าจะสามารถสร้างเครือข่ายได้ในแต่ละปีจำนวนเท่าไร มากกว่าการทำงานในเชิงคุณภาพว่าองค์กรเครือข่ายที่ถูกจัดตั้งขึ้น หรือเครือข่ายกิจกรรมอื่นที่ถูกถึงเข้าร่วม (เช่น เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายด้านทรัพยากรธรรมชาติ หรือเครือข่ายด้านวัฒนธรรม) มีความตระหนักในปัญหามากน้อยเพียงไร และมีความเอาใจใส่จริงจังกับปัญหามากน้อยแค่ไหน สามารถระดมหรือสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างกว้างขวางหรือไปโดยรัฐให้การเกื้อหนุนอยู่ห่างๆ

ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ ความล่าช้าของกระบวนการทำงานของทางราชการในด้านการจัดสรรเงินอุดหนุนแก่เครือข่ายภาคประชาชนในการทำกิจกรรม เพื่อป้องกันและทำให้ประชาชนห่างไกลจากยา

เสพติด ก่อนข้างจะล่าช้ามากทำให้เครือข่ายต่างๆ ขาดความกระตือรือร้น และขาดการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง แต่โดยภาพรวมแล้ว การทำงานร่วมกับภาคประชาชนยังค่อนข้างน้อย

2. การใช้นโยบายและยุทธศาสตร์การใช้กำลังปราบปรามอย่างรุนแรงหรือเด็ดขาด ที่เรียกว่า สงครามกับยาเสพติดอย่างเบ็ดเสร็จ ที่มีการปฏิบัติการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ที่มีผลทำให้มีผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ถูกสังหารเสียชีวิตประมาณ 2,000 กว่าคน ทั้งโดยการวิสามัญฆาตกรรมเพราะต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และถูกฆ่าโดยไม่สามารถระบุผู้ฆ่าได้แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐกล่าวว่าเป็นการฆ่าตัดตอน โดยบุคคลที่อยู่ในวงการค้ายาเสพติดด้วยกัน ในขณะที่ประชาชนจำนวนไม่น้อยรวมทั้งสื่อมวลชนเชื่อว่า ส่วนหนึ่งเป็นการปฏิบัติการโดยเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ยังมีผู้ถูกจับกุมหลายพันคน ผู้แสดงตนว่าเป็นผู้เคี้ยา ผู้เคยเสพยาโดยรายงานตนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐอีกจำนวนหลายหมื่นคนรวมทั้งมีการยึดทรัพย์ผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวนหลายร้อยล้านบาท ดังรายละเอียดที่เสนอไปแล้วนั้น

ทั้งผู้ปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ และองค์กรภาคประชาชน เห็นว่ายุทธศาสตร์ดังกล่าว มีผลสิ้นเปลืองอย่างมากต่อวงการค้ายาเสพติดในขณะนั้น ทำให้บางส่วนของวงการค้ายาเสพติดหยุดชะงักไป ผู้เสพยาเสพติดได้ยากยิ่ง และผู้เสพยาใหม่เกือบจะไม่ปรากฏเพิ่มขึ้น แต่ปรากฏการณ์นั้น นอกจากจะถูกตั้งคำถามทั้งจากสมาชิกในสังคมไทย และจากประชาคมโลกในหลายประเด็น เช่น เรื่องการใช้ความรุนแรงโดยการฆ่า การละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น แล้วยังถูกประเมินว่าเป็นวิธีการแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ในระยะเวลานึง ในขณะที่ผู้คนยังเกิดอาการหวาดกลัวต่อการปฏิบัติการนั้น แต่หลังจากนั้นผู้คนจะชินชากับเหตุการณ์นั้น และรัฐก็ไม่สามารถปฏิบัติเช่นนั้นได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดก็จะหาวิธีการอื่นๆ ในการค้าและการเสพต่อไป เพราะปัญหายาเสพติดเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่างที่กล่าวมาข้างต้น ปฏิบัติการดังกล่าว จึงมิใช่การแก้ปัญหายาอย่างยั่งยืนเป็นเพียงทำให้การชะงักงันของปัญหาระยะหนึ่งเท่านั้น เพราะในขณะนี้เริ่มมีการเคลื่อนไหวการค้าและเสพยาอีกครั้งแล้ว

ผลกระทบอีกอย่างหนึ่งที่รับรู้จากชุมชนต่างๆ คือจากการที่ยาเสพติดในช่วงนั้นหาได้ยากยิ่งทำให้ผู้เสพยาหันไปดื่มสุรา และสูบบุหรี่มากขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น และทำให้มีการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ก่อความวุ่นวายแก่ชุมชนในหลายพื้นที่ ประจวบกับนโยบายอนุญาตให้กับสุราเสรี เป็นผลทำให้สุราราคาถูกและหาได้ง่ายทั้งในเมืองและชนบท ยิ่งเอื้ออำนวยต่อการเสพยาสุรามากขึ้น

ข้อเสนอแนะ จากสาเหตุแห่งปัญหาและปฏิบัติการทางยุทธศาสตร์ของรัฐในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐที่กล่าวมาทั้งหมด จึงมีข้อเสนอแนะต่อปัญหาดังนี้

1. การดำเนินการต่อปัญหายาเสพติดโดยตรง

- 1.1 รัฐต้องดำเนินป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการทางกฎหมายเป็นอยู่โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง
- 1.2 รัฐต้องผลักดันให้บทบาทของชุมชนหรือเครือข่ายภาคประชาชน ทั่วทั้งประเทศให้มีบทบาทสำคัญในการสอดส่องและเฝ้าระวังความเคลื่อนไหวของผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในชุมชนและองค์กรของตนเอง

- 1.3 รัฐต้องร่วมกับภาคประชาชนในการรณรงค์และให้การศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้มีความรู้สึกเป็นปฏิกิริยาต่อยาเสพติด
- 1.4 รัฐต้องมีกระบวนการทำงานที่รวดเร็วในการจัดสรรเงินอุดหนุนแก่องค์กรต่างๆ ที่ดำเนินกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ระเบียบการทำงานแบบราชการกับองค์กรเหล่านั้น
- 1.5 ทั้งรัฐและชุมชนต้องหาวิธีการสร้างกิจกรรมให้กับผู้อยู่ในวัยรุ่นได้แสดงออกไม่ว่าทางด้านการสร้างสรรค์ทางความคิด สุขภาพ ทางวัฒนธรรม การสนับสนุนรื่นเริงต่างๆ และอื่น เพื่อหลีกเลี่ยงการจับกลุ่มที่จะนำไปสู่การใช้สารเสพติดต่างๆ
- 1.6 รัฐควรมีโครงการรองรับการมีงานทำและรายได้พอสมควรแก่ผู้ที่ได้รับการบำบัดยาเสพติดแล้ว
- 1.7 รัฐควรต้องใช้ความพยายามมากขึ้นในการสร้างความสัมพันธ์และการใช้ความร่วมมือที่ดีจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศที่มีข้อมูลเป็นแหล่งผลิต
- 1.8 รัฐควรมีมาตรการคุมเข้มการจำหน่ายสารเคมีบางอย่างที่อาจนำไปสู่กระบวนการผลิตยาเสพติด
2. การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่น ๆ และระยะยาว
 - 2.1 รัฐควรมีโครงการในการสร้างงานและรายได้ให้แก่กลุ่มคนจนในเมือง โดยเฉพาะกลุ่มชนชาติพันธุ์ในพื้นที่สูงเหล่านี้ควรเป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษ
 - 2.2 ขยายความรับผิดชอบของสวัสดิการประกันสังคมให้ครอบคลุมถึงกลุ่มคนที่เสียเปรียบในสังคมให้ทั่วถึงมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นการดำเนินการทั้งโดยหน่วยงานส่วนกลางที่ใช้รายได้จากส่วนรวม และโดยการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมรับผิดชอบ
 - 2.3 รัฐควรมีการจำกัดประเภท สถานที่ และเวลาให้บริการของสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ให้ลดน้อยลงกว่านี้
 - 2.4 ควรมีการส่งเสริมและรื้อฟื้นบทบาทของสถาบันครอบครัวและชุมชน โดยการสนับสนุนให้มีกิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ความสัมพันธ์เอาใจใส่ซึ่งกันและกันภายในครอบครัวและชุมชนมากขึ้น
 - 2.5 ควรมีการสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนและสังคมทั่วไป ความร่ำรวยที่ได้มาจากธุรกิจที่ผิดกฎหมายทั้งหลายไม่ว่าจากยาเสพติด การค้าเด็กและผู้หญิง การฉ้อฉลต่าง ๆ

จากเนื้อหาของรายงานการวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่าการที่จะเข้าใจปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่รุนแรงในสังคมไทยในปัจจุบันนั้น จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลจากทุกส่วนและมองอย่างรอบด้านทั้งมิติด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และมีใช้ดูปรากฏการณ์เฉพาะพื้นที่หนึ่ง แต่ต้องมองรวมทั้งประเทศ รวมทั้งการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับประเทศอื่นด้วย จึงจะช่วยให้เข้าใจปัญหายาเสพติดที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนี้ ซึ่งจากผลของการศึกษาพบว่าพื้นที่ถูกศึกษาทั้งกรณีจังหวัดเชียงใหม่ และพิษณุโลก มีปัญหายา

เสพติดที่ค่อนข้างรุนแรงทั้งในด้านการขยายตัวทางการค้า และการเสพเพราะทั้งสองจังหวัดเป็นเมืองใหญ่ที่กำลังมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในหลายด้านที่เกื้อหนุนต่อการนำไปสู่การเติบโตของธุรกิจประเภทนี้ โดยเฉพาะเชียงใหม่เป็นเมืองใหญ่อันดับสองของประเทศที่เป็นศูนย์กลางหลายอย่าง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการค้าเสพติดยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้านไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ด้วยจวบจนกระทั่งรัฐมีนโยบายปราบปรามแบบเบ็ดเสร็จอย่างรุนแรง จึงทำให้การขยายตัวของยาเสพติดชะงักไปชั่วขณะหนึ่งและถึงขณะนี้แนวโน้มที่จะปรากฏขึ้นมามาก ดังนั้นรัฐบาลจึงมีความพยายามเริ่มโครงการสร้างความร่วมมือกับภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดต่อไป

บรรณานุกรม

- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี , 2537 นโยบายพบชุมชน เรื่ององค์กรชุมชน กับการจัดการ
โรคเอดส์ ยาเสพติดและสิ่งแวดล้อม.เชียงใหม่ : สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
จันทร์ศิริ วาทยัง,2538 การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดบนพื้นที่สูง โดยการมีส่วนร่วม
ของ องค์กรชุมชน . เชียงใหม่ : มูลนิธิโครงการหลวง (เอกสารเย็บเล่ม).
ชัยอนันต์ สมุทวณิช ,2539 “ Civil Society ” ประชาสังคมทรรคนะนักคิดไทย .
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน .
ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร,2540 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา .
บัณฑิร อ่อนคำและคณะ ,2539 รูปแบบการแก้ไขปัญหาเสพติดในระดับพื้นที่โดยเน้นบทบาท
ของชุมชนและระบบกลไกของรัฐและองค์กรเอกชนที่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหาเสพติด
ติดยาในชุมชน : ภาคเหนือ .เชียงใหม่ : สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด .
วารุณี ฟองแก้ว และคณะ,2541 บทบาทชาย-หญิงต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดใน
ระดับชุมชน : ศึกษากรณีชุมชนเมือง ชนบท และบนพื้นที่สูงในภาคเหนือ .
เชียงใหม่ : สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด .
เศรษฐา เศรษฐีธร ,2541 บทบาทของผู้นำองค์กรชุมชนในการป้องกันและแก้ไขการแพร่ระบาดของ
ของยาเสพติดบนพื้นที่สูง : ศึกษากรณีเฉพาะบ้านหนองหอยเก่า อำเภอแมริม จังหวัด
เชียงใหม่.เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .
สุพิศ จันทะพิงค์ ,2544 การแก้ไขปัญหาเสพติดโดยกระบวนการประชาสังคม : กรณีศึกษา
บ้านเขาโคกเผ่น ตำบลท่านบ อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์.เชียงใหม่ : การค้นคว้า
แบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .
อนุก นาคนบุตร ,2536. บทเรียนการเตรียมชุมชนขององค์กรชุมชนในการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาเสพติด. เชียงใหม่ : โครงการพัฒนาที่สูงดอยสามหมื่น สำนักงานประสานงานโครง
การสหประชาชาติ .
อนุก เหล่าธรรมทัศน์ ,2542 “ส่วนรวมที่มีไว้รัฐ : ความหมายของประชาสังคม ” ขบวนการประชา
สังคมไทย : การเคลื่อนไหวภาคพลเมือง.กรุงเทพฯ : โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล .
อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทกุล ,2540 ประชาสังคม : คำ ความคิด และความหมาย .
กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา .

เอกสารอ้างอิง

จังหวัดเชียงใหม่

- (1) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ, สถานการณ์ปัญหาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่และแนวโน้มในอนาคต. (ปี พ.ศ. 2541)
- (2) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ, สถานการณ์ปัญหาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่และแนวโน้มในอนาคต. (ปี พ.ศ. 2542)
- (3) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ, สถานการณ์ปัญหาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่และแนวโน้มในอนาคต. (ปี พ.ศ. 2543)
- (4) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ, สถานการณ์ปัญหาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่และแนวโน้มในอนาคต. (ปี พ.ศ. 2544)
- (5) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ, สถานการณ์ปัญหาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่และแนวโน้มในอนาคต. (ปี พ.ศ. 2545)
- (6) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ, สถานการณ์ปัญหาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่และแนวโน้มในอนาคต. (ปี พ.ศ. 2546)
- (7) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ, สถานการณ์ปัญหาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่และแนวโน้มในอนาคต. (ปี พ.ศ. 2547)
- (8) ศูนย์วิชาการยาเสพติดภาคเหนือ. การปลูกฝิ่นบนดอยหม้อจอลอยและห้วยโก๋น (พ.ศ. 2524)

จังหวัดพิษณุโลก

- (1) แผนยุทธศาสตร์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดพิษณุโลก (ปี พ.ศ. 2541)
- (2) แผนยุทธศาสตร์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดพิษณุโลก (ปี พ.ศ. 2542)
- (3) แผนยุทธศาสตร์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดพิษณุโลก (ปี พ.ศ. 2543)
- (4) แผนยุทธศาสตร์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดพิษณุโลก (ปี พ.ศ. 2544)
- (5) แผนยุทธศาสตร์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดพิษณุโลก (ปี พ.ศ. 2545)
- (6) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ. สถานการณ์ เป้าหมาย และแผนต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดภาคเหนือปี 2546.
- (7) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ. สถานการณ์ เป้าหมาย และแผนต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดภาคเหนือปี 2547.
- (8) ลิจิต เทอดสิทธิ์ศักดิ์. การพัฒนามาตรการและองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2528.

ภาคผนวก

โครงการวิเคราะห์นโยบาย มาตรการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเสพติดใน
ประเทศไทย
แผนงานการจัดเวทีลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย จังหวัดพิษณุโลก
ณ ศูนย์ประสานงานเครือข่ายภาคประชาชนจังหวัดพิษณุโลก(สาธารณสุขจังหวัด)

กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ
- จัดเวทีเก็บข้อมูลงานวิจัย ระดับผู้นำ องค์กร จ. พิษณุโลก	วันที่ 29-30 กรกฎาคม พ.ศ.2547

**โครงการวิเคราะห์นโยบาย มาตรการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเสพติดใน
ประเทศไทย**

แผนงานการจัดเวทีลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย จังหวัดเชียงใหม่

แผนงาน	องค์กร / เครือข่าย	ระยะเวลาการดำเนินการ
1. จัดสนทนากลุ่มระดับ องค์กร / เครือข่าย ภาย ในชุมชน	- เครือข่ายสายใยรักสารภีป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด - เครือข่ายชุมชนต้านยาเสพติดตำบลหนองแย่งและเมืองเล็น - เครือข่ายชุมชนเข้มแข็งพัฒนา - เครือข่ายชนเผ่าสัมพันธ์ด้านยาเสพติด - เครือข่ายชุมชนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด(สมาคมพัฒนาชุมชนศรีวิชัย) - เครือข่ายชุมชนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด(สมาคมพัฒนาชุมชนนครพิงค์) - เครือข่ายชุมชนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด(สมาคมพัฒนาชุมชนเม็่งราย) - เครือข่ายชุมชนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด(สมาคมพัฒนาชุมชนกาวิละ) - เครือข่ายชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดตำบลสันทราย	วันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ.2547 วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 วันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 วันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2547 วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2547 วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2547 วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2547 วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2547
2. จัดเวทีประชุมเครือข่ายร่วมกับปปส.	- มีองค์กรและเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เข้าร่วมประชุม 13 โครงการ	วันที่ 22 ตุลาคม 2547